

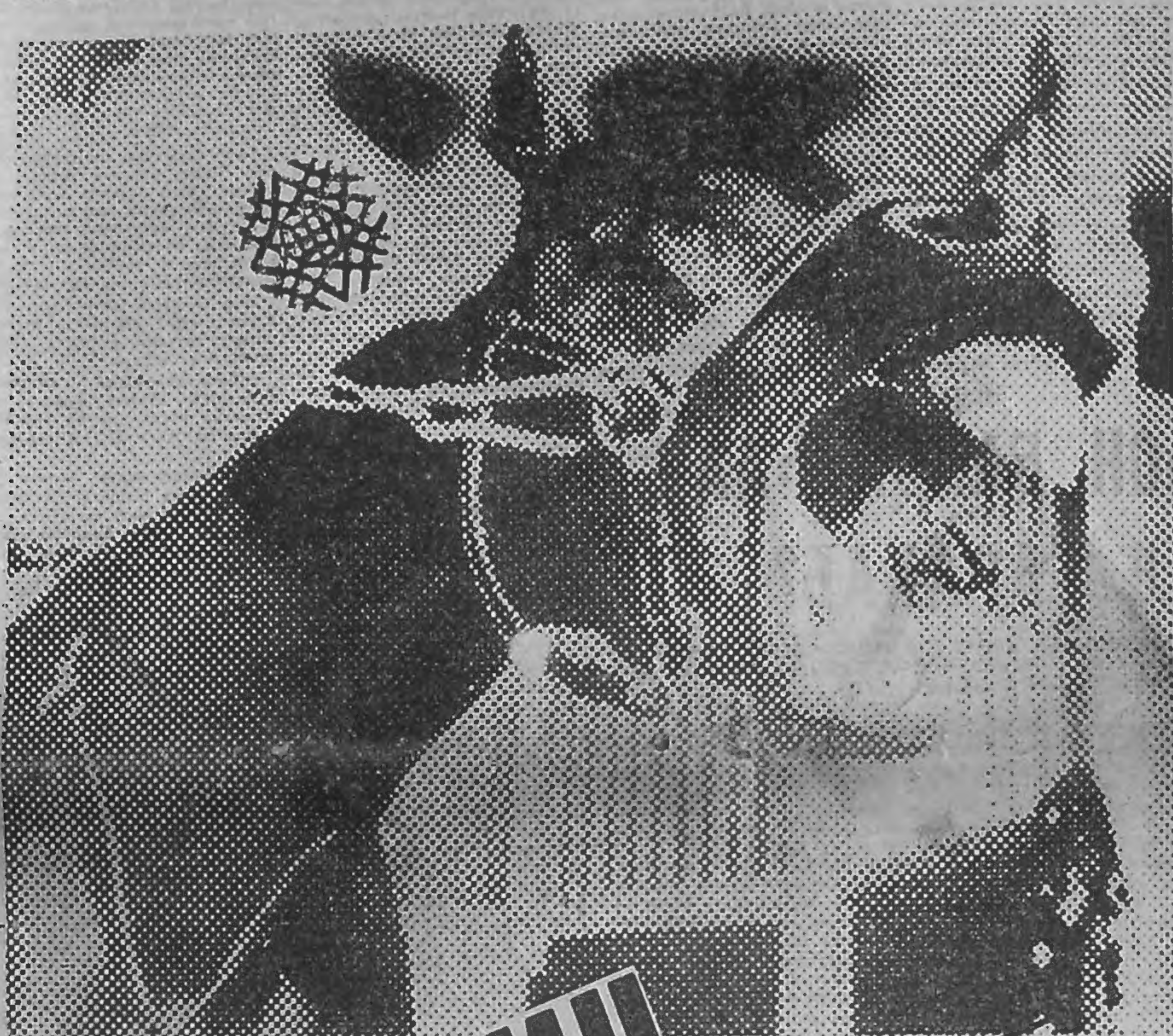
ВЛКСМ-ЭЙ
БУРЯДАЙ
ОБЛАСТНОЙ
КОМИТЕДЭЙ
ОРГАН

Буряадай Залуушуул

ДОЛООН ХОНОГТО НЭГЭ УДАА ГАРНА

Понедельник,
январийн 1,
1990 он
№ 1 (7051)

Сэтг 10 мүнэгн.

Александр Дружинин,
«БЗ»-гэй редактор,
телефон 2-34-06.

ЮУНДЭ Шэнэ жэлэй хүни бороо ородоггүйб! Юундэ Шэнэ жэл хабарай найхан сэлмэг үглөөнөө эхилдэггүйб! Май нарада түрүүшын бороогой ороходо, агаар хэды сэлбэр болодог бэ! Энэ үедэ бүхы байгальт нэргэлэн, шэнээр мүнхэлэн шэнгээр үзэгдэдэг. Газарта хүлөөрөө хүрэнгүй шахуу агаараар ниндэнхэндэл хабарай эхиндэ үзэгдэдэг гэшэ. Түрүүшын бороо гэрэй хушалануудай тооно тортог угаажархдаг. Энээндэл адли хабарай эхиндэ бидэ ямар бэ нэгэ хүндэ юумэнхээ мултаржа, найхан бодолнуудта эзэлэгдэн шэнги байдагбди.

«Молодежко» дахяад юугээ дурдабаб гэжэ заримашуул гайхажа магадгүй. Шэнэ жэлэй хүни бороо, хабар тухай дурдахадмин...

Тээд эндэ гайхаха юумэн үгы даа. Хубилган шэнэдхэлгын үедэ бүхы юумэн нэргээгдэнэ, хубилгадана ха юм. Хубилган шэнэдхэлгэ гэхэн үгыг англичанууд «дебилдинг» гэжэ нэрлэнэ. Тээд англичануудад яахамнайб даа.

Хүжюун жаргалтайнууд, баяр баясхалантайнууд, омог дорюунууд Шэнэ жэлье угтал! Чумак болон Кашпировские бүгдэ харахан ха юмбди... Тэдэнэй сеансинуудай ямараар нүлөөлнөе саг харуулна бээ...

Морин жэлдэ уншагшадтаяа 52 дахин уулзахабди. Газетэмнай долоон хоногто нэгэ дахин гарана ха юм. Үнгэрэгшэ жэлэхидэ орходоо уншагшаднай 20 мянгаар нэмээ. Шэнэ жэлдэшье газетээ нонирхолтой болгохо гэжэ бүхы шадалаараа оролдохобди.

Бар, хүлгана, гөхэй... Ямаршы жэлнүүдтэ бүхы найн найхан юумэндэ эгнээн найдаха, арга боломжоороо хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллаха ошотойбди. Морин гэшэмнай айхабтар сүлхэ, шэрхи амитан ха юм даа. Тэрээндэл адляар морин жэлдэ ажаллабди!

МОРИН
ЖЭЛЭЭР
АМАРШАЛНАБДИ!

ЭДЭБХИТЭЙ БАЙЖА ЫУРАХА

«Болбосоролгүй, ехэ юмэ мэдэхгүй, үлгэйт ядуу байха гэшээ хэды мууб даа...» Кабанский районий комсомолой тоосоото-хунгалтын 41-дэхи конференци дээр Андрей Пихельнин хэлээн эдэ үгэнүүдэ нэжэг түрэхөөр шэнги байгаа нэн. Тикмэшье ядаралтай байдалда ажаһууна бэшлэди даа гэжэ хананаб. Гэбэшье бүхы юумэнь тушаа тон хайнаер бодод үзэхэдэ, эдир залуу үетэн тикмэшье хайн байдалда ажаһуунагүй.

Бидэ түрүүшээр Кабанск шөж, райкомдо, удаань ссолой байшанда орободн. Эндэхэ Сепингил тээшэ зорһон байнабди. Райкомой түбтэ түбхиһэн КСК имэ байха гэжэ хангагүйб. Тэрэнэй үүдэндэ ношо обоолгодошонхой. Болбосоролгүй, үлгэйт ядуу байдал гэшээшэй энэ болохо гүй Нинтын органицинууд, тэрэ тоодо комсомол оршон тойронхи байдалыг хонирхолтой болгохо талаар ямар хэм-

жэжүүдэ абадаг бэ? Тээд хүн бүхэн дээрхээ ямар бэ нэгэ шонга захиралтын буушы хүлээжэ байнгүйгөөр өөрингөө дураар хэмжээнүүдэе абаха еһотой ха юм. Бүгэдэнэймэй эдэбхи үүсхэл гаргаггүй нэа, ажабайдалнай хайн тээшэ хубилхагүй. Үлгэйт ядуу, тулюур туйган байдалда ажаһуунабди гэжэ гэмээрлэхэ-гүйн тула хэзээ хэзэиэймэй эршэтэйгээр хүдэлжэ, ехэ мүнгэ олохо еһотойбди. Комсомолой райкомой нэгэдэхи секретарь А. Пихельнин хэлээн үгэнүүдэе буруушааха бэшэб. Зүбтэйшье баримта тэрэ хэрэгжэ болоо. Мүнөө хэа хэагүй ажаһын тоосоогоор хүдэлдэг боложо байна. Кабанск райондо СССР-эй Министруудай Советай тогтоолдо (1988 оной августын 4-дэ абтаһан) үндэһэлэн, комсомолой ажал хэрэгшэ шэнээр эрхилхэе оролдоно. Ингэжэ тус райондо тухай шэглэлтэй шэнэ түбүүд нэгдэхэ

захалаа Бабушкин хотодо түрүүшын имэ түб нэгэ тухай шиндхэбэрин абтахада, гүйсэдком тэрэнигэ бүридхэлдэ абтаха арасан байна. Залуушуулай түбье комсомолой райком шөфгээ абаха еһотой гэжэ гүйсэдкомой хүдэлмэрлэгшэд бэедаа дүтлүүлнэгүй. Имэ түбүүд хайшан гэжэ мүнгэ олоноби Видеофильмүүдэе харуулжал ааб даа. Бабушкин хотодошье имээрүү байдалтай. Эндэ тодогдоһон кинотүхээрлэгэ киносэтхээ үлүү ехэ мүнгэ олодог байна. Залуушуулай түб налог түлэгшэй гэжэ гүйсэдком дураа гутаха, видеофильмүүдэй харуулагдааг болоһонһоо хойшо залуушуулай дунда хуули дүрим эбдэхэ абадал хэрэе байса олошороо гэжэ милици тоолохо. Тээд бодото дээрээ эндэ ямар шалтаган бии гэшээб? Видеофильмүүдэе муу юмэндэ хурган, тэдэнигэ болуулха хэрэгтэй гэһи үгэнүүд эхшүүлэй зүгһөө

дууладаг болоһой. Энэ зүбтэйшье байжа болоо. Гэбэшье энэ баримта гол үүрэг дүүргэнэгүй. Бабушкин хотодо байгуулагдаһан залуушуулай түбтэ шиндхээ асуудалнууд илээд олон болоһой гэжэ мэдэхэ абаа нэмди. Эндэ спортна секцинуудэй ажаһаа эрбхитэйгээр жбууддаг, хуулики неба гүйсөөгүйшүүлэе хүмүүжүүлэхэ хэрэгтэ хубилала оруулдаг байгааһыг нээн, дуу дунданууд олон дайралдана. Андрей Пихель тоосоото элидхэл хэлэһэнгээ удаа районной засагаархидһаа, промышленниа томо предприятинуудһаа (имэ предприятинууд район соо олон) комсомолодо туһаламжэ хүргэхыень гүйжэ, мүнгэ эрээ. Тээд ажаһын тоосоогоор хүдэлдэг болоһон сэтэ ямаршье предприяти мүнгэ үгэхэгүй. Энэнигэ мэдэхэ байгааһыг нэа, комсомолой нэгэдэхи секретарь абтагүй байжа шадаггүй. Үлгэйт ядуу байдалда ажаһууна гэшээшэй энэ болохо ха юм даа.

Комсомолые мүнгэтэй болгоһын тула ямар хэмжээнүүдэе абаха гэжэ зарим үгэ хэлэгшэд дурдхэнуудыг оруулаа. Байгальда туризм элидхэлгээр хонирхобол, ашаг үрэгтэй байжа болохо гэжэ Сергей Толкиев тэмдэглээ. Далайн эрээ дээрэ түбхиһэн хуушай тосхонигэ туристическэ бааза болгохо гэһи дурадхал оруулагдаһан байна. Комсомолшуудай хэлэһэн бүхы ханамжэ дурдхалнуудыг тон хайнаер хэрэжэ үзэхэ, зүбшэн хэлсээ хэрэгтэй.

Сүлөөтэй сэгшэ ашаг үрэгтэйгөөр элидхэлгэ гол асуудалнуудай нэгэн гэжэ делегадууд хайн мэдэнэ. Мүнгэшье, гэр бейрашье хомор гэжэ хөөрлэнхэбди, имэ байдалда хайшан гэжэ сүлөөтэй сэгшэ үнэргэхэ тухай хөөрлэхэһи үлүү бэшэ гү гэжэ ханамжэшье дейрелдаа. Ороноймнай экономикын доройтонги байдалда ороод байгааһыг нэа, залуушуулай сүлөөтэй сэгшэ ашаг үрэгтэйгөөр үнэргэлгэ хараһаа алдагдаха еһогүй. Гол шэглэлгэ алдангүйгөөр жэжэ болын асуу-

далнуудыг ахаржа, тэдэнигэ шиндхээһээ гэжэ оролдохо еһотойбди. Элидхэл тушаа зүбшэн хэлсэлгэдэ хабараһан хүн бүхэн энэнигэ еһолон тэмдэглээ. Райкомой аппаратай хүдэлмэрлэгшэдэй адресаар шүүмжэлхэ тэмдэглэлүүд хэлдэһи байна. Комсомолой хүтэлбэрлэгшэдэе амаһаа бэшэ, харин шүүмжэлгэдэ туһатай бейдэг гэжэ зүб хэлсэдэг хаш. Бэедаа найданги, комсомолой зарим худалмэрлэгшэдтэ томоотойгоор ханддаг гэжэ мэтэ үгэнүүд А. Пихель тухай хэлэгдээ. Райкомой секретарь Валентина Романовская тухай комсомолшууд юушыг мэдэхэгүй байшоо. Райком болон комсомолой эхин органицинууд харилсаатайгаар ажаһадаг байгаа нэа, имэ байдалтай үшөөргүй нэн. Кабанский комсомолшуудай ханга зо-боодог асуудалнууд тушаа конференци дээрэ үгэ хэлэгшэд тобошолонсор тогтоо.

Үшөө нэгэ хэды үгэ хэлэхэ дурэн хүрэнэ. Эндэрэй сэгшэ тархадаа, бидэ хайнаер дуугаржа, дэруу номгоһоор хөөрлэхэ шададог гүбди! Кабанский тоосоото-хунгалтын конференци дээрэ хэгдэһи элидхэл сооһоо нэгэ хэды мэдүүлэлнүүдэе хэрээд үзэбди:

«Гэр байрагүй залуу хүнүүдэй байдал муу», «Дээрхээ бууһан захиралтануудыг дүүргэхэ гэжэ оролдонгүйгөөр...»

«Комсомолшууднай ямаршье байдалтай эбсэжэ хураһантай, Кисеаке поселогийнгоо ажабайдалда эрбхитэйгээр хабарадаггүй»;

«Библиотекинуудтэ литература хомор. Имэ байдалда болбосо-рол дээшлүүлхын аргагүй...»

Хэдышье үлгэм бодолоо гүйлгөө нэа, хайнаер ойлогхын аргагүй үгэнүүд нэ. Тикмэһээ ханал бодолоо зүбөөр хэлэхэ хурвал гэжэ хэлэхэ дурэн хүрэнэ.

Ирина РЫЖКОВА,
манай корр.

...

Үнэргэлтэ элидхэлэй пленум дээрэ нэгэдэхи секретарь А. Пихель, секретарьгаар С. Косов болон М. Горбача хунгадаа.

ДОРОЙТОҢОН БАЙДАЛҢАА ЯАГААД ГАРАХАБ?

ДЕКАБРИН 22-ТО КОМСОМОЛОЙ ТООСООТО-ХУНГАЛТЫН 41-ДЭХИ ГОРОДСКОЙ КОНФЕРЕНЦИ ҮНЭРГЭГДӨӨ НЭН. ЭНЭ ЮРЭ БУСЫН БЭШЭ КОНФЕРЕНЦИ ТУХАЙ ТООСООЕ ТААНДАЙ АНХАРАЛДА ДУРАДХАНАБДИ.

Конференцини эхилхээ хэаа, 5 час урда тээ горкомой нэгэдэхи секретарь Александр Елгин минни хэдэн асуудалнуудта харюусаа нэн.

— Конференци үнэргэлгэдэ шэнэ еһоор хандаха гэжэ шиндхээбди. Делегадуудай мүнөөнэй ажал хэрэгүүдтэй гүнзэгшөөр танилсахын тула горкомдо бии байһан саарһануудыг хайнаер хэрэглэхэ гэһи зорилго табигдаһан байгаа. Гурбан жэлэй урда тээ баһал имээрхүүгээр эхидхэгдэһэн аад, олонхи делегадуудта энэимэй хайндэр боложо, тэдэ толгойдоо юушыг хадуужа абангүйгөөр арилаа нэн. Конференцини ашатай туһатай, городской органицида ямар нэгэ түлхэс болохын тула бидэ оролдохо зэргэтэйбди.

Нэгэ конференци ямаршье хубилалтануудыг оруулахагүй гэжэ бидэ хайнаер ойлогхо байгааһыг нэа, асуудалнуудыг тад ондоогоор хэрэжэ үзэхэ тухай баадаха аргатайбди. Эндэхэ элидхэлэй удхашыг тад ондоо байба. Бидэ үгэ унжгай тоосоонһоо арасаа, горкомой ажал ябуулгыг тоосоото үе соо мэдээсэл дотор, зал соо үлгэгдэһэн стениүүд дээрэ харуулха гэжэ шиндхээбди.

Горкомой бэлдэһи программын пресент зүбшэн хэлсэгдэхээ хооо урид делегадуудта тарважа үгтэхэ. Проекттэй танилсаһанайнгаа хүүлээр делегадууд өөһэдынгөө захибарилгануудыг оруулха аргатай байха бшуу. Урдандаа тогтоол баталан абахын тула 15—20 минута гаргашалдаг байгаабди. Харин мүнөө энэимэй хамтын ажалай үрэ дүн болоһой гэжэ бидэ хүснэбди.

Конференци Елгинэй хэлэһэнэй еһоор үнэгрөө гэжэ абтаһаар хэлэхэ байнэб. Делегадууд программа зүбшэн хэлсэгдээ эрбхитэйгээр хабарадаг.

Зарим хэрэг байдалнуудыг дэлгэрэнгүйгээр харуулахын тула уридшалан буулгагдаһан видео-сюжэдүүдэе харуулжа байгаад, Елгин элидхэл хээ. Үнэһөөрөөшье тэрэ бодото ажал хэрэгүүд тушаа тогтоо юм.

Залуушуулай шиндхэгдээгүй асуудалнууд гансаа комсомолой бэшэ, харин бүхы обществын шиндхэгдээгүй асуудалнууд болохо гэжэ хэлэһи горкомой тобошолыг би гүйсэдөөр дэмжнэб. Комсомолой эхин органицинуудай ажал хэрэгүүдэе шаждахаб, олохон асуудалнууд шиндхэгдэхэ гэжэ горком том зүбөөр ханана. Энэһиһээ удамжалан, имэ зүб үрэ дүн гаргаа: комсомолой органицинуудай байгууламжыг бүрилдүүлгэдэ хандалгыг үндэһөөрнэ хубилгаха, обществын үзэл сүрталай болом политическэ ажабайдалда комсомолой үүрэг болон хууригэ хэрэжэ үзэхэ хэрэгтэй.

Александр энэнигэ студентээрэй комсомолой жэшээ дээрхээ тайлбарлан ойгуулаа. Городто 4 ага, тухай шэглэлтэй дунда 14 заводени бии. Тэдэнигэ шиндхэгдээгүй асуудалнууд, эрилтэнүүд аб алхаман байха юм. Тикмэһээ эхин органицини бүхэйгэй зорилгонуудһаа, эрилтэнүүдһээ уламжалан, комсомолой ажал хэрэгүүдэе бүрилдүүлха. Тиктээд хүүлээр тэдэнигэ дүтэрхы түхэл шэнжэнүүдээрнэ нэгэдүүлэхэ хэрэгтэй. Нэ-

гэдүүлгын территорияныг үйлдэбэрин (жама еһо эгээл тааруу байха гэжэ горком хайнаа. Тикхэдээ хожомоо тодорхой зорилгонуудһаа уламжалан, байгууламжыг хубилгаха болохо. Баталан абтаһан шиндхэбэринүүдһээ үндэһэлэн, комсомолой эхин органицинигэ байгууламжа болон үүргыг хубилгаха хэрэгтэй.

1990—1991 онуудта горкомой бэлүүлэхэ ажал ябуулгын программа, элидхэл тушаа зүбшэн хэлсэлгэ болоо. Залуушуулай шэглэлэй социальна программинуудыг шиндхээ талаар хүдэлмэрлэдэ комсомолой тактика зохохоор делегадуудай дурдхаланиг бэлралаар байгаа. Советүүдтэ хүдэлмэри ябуулаһан ашаар парламентска оной аргануудтай туһаламжээр энэнигэ бэлүүлбэл дээрэ гэжэ тэдэ хэлээ.

«Каскад» гэжэ залуушуулай түбэй директор Олег Ястребов холуур бодолтой, хүбэлгэн хурса ухватай хүн байшоо. Хэзээ нэгэтэ альтернативна залуушуулай органицинууд бии болохо гэжэ тэрэ батаар хэлээ нэн. Имэ дурадхал мүнөө хаража үзэгдэнэ.

Тобшоор хэлбэл, хонирхолтой дурдхалнууд олон байха юм. Авиазавадой ВЛКСМ-эй комитетэй секретарь Михаил Ильин комсомолой комитетэй дэргэдэ залуушуулай предприятинуудай ажал хүдэлмэри хинан шалгажа байха экономическа таһагуудыг байгуулха гэһи дурдхал оруулаа. Имэ предприятинууд залуушуулай социальна программа бэлүүлэхэ хэрэгтэ эрбхитэйгээр хабарадаа нэн. Райкомнуудай гашүүдээр сэхэ хүн-гэгдэһи (конференцини баталаггүй) делегадуудһаа ВЛКСМ-эй райкомнуудыг бүридхээ хэрэгтэй гэжэ Михаил дурдхаа. Тиктэбэл райкомой гашүүд хунгаһадаһыг урда хэды ехэ харюусалгатай байһанаа тон хайнаер мэдэрхэ нэн.

Дуутгаа үгэлгын урда тээ ВЛКСМ-эй общемой нэгэдэхи секретарь Цыденжал Батуева хамдажа, зарим дурдхалнууд тушаа өөрлөгөө ханамжэ хэлэхыень гүйб.

— Холын хараатай зорилгонууд гэжэ ханамжэ байнэб. Горкомой программа соо, делегадуудай элидхэлнүүд соо залгаһан бүхы шэнэ юмэ анхарадаа абаха, эрхынхынь шэлэхэ хэрэгтэй. Халын ерээдүүдэ эхин органицинуудай олоһон бүхы мүнгэн өөһэдтэйгэ орхигдодог болохо. Харин мүнөө дээрээ хүл дээрээ бодохыг оролдохо еһотойбди.

Комитетуудэй дэргэдэ экономическа таһагуудыг байгуулха гэһи дурдхал бүгэдэндэ хайшаагдаа. 1991 онһоо бидэ шэнэ аргаар сүм хүдэлжэ эхилэхэ гэһи зорилго урдаа тобинобди. Тэрэндэ эргэнхээ бэлдэхэ хэрэгтэй.

Конференци дээрэ шэнэ программа абтажа, тэрэнигэ бодотоор бэлүүлэхэ шэглэлнүүд тодорхойлогдоо. Горкомой эхидхэлэй пленум дээрэ делегадууд Александр Елгинигэ нэгэдэхи секретарьгаар, Прокрий Ильин болон Светлана Трифоноваа хоердохи, гурбадахи секретарьгаар нэгэн дуугаар хунгаа.

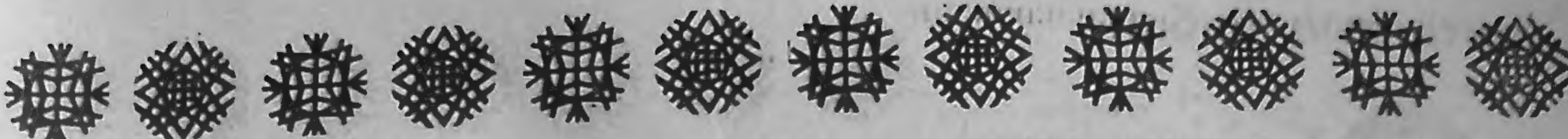
Сергей БОЛОТОВ,
манай корр.

«Ухибүүдэй хойноһоо харууһанга, тэдэнигэ туһалха дуртайб... — гэжэ Мухар-Шабарэй районий Хушуун-Узур тоскомой «Туза» гэжэ хүүгэдэй савд-яслини хүмүүжүүлэгшэ Татьяна Батомункуева хөөрэнэ. Тэрэ эгээн бага наһанай группда хүдэлжэ гэжэ шиндхэ нэн. Мүнөө ли дүүргэһэнэйгээ хүүлээр савдта хүдэлжэ гэжэ шиндхэ байнхы.

Дмитрий АЛТАЕВАЯ фото.

2-ДОХИ ХҮҮД.

ЭНХЭРЭЛ

Энхэрэл, энэрхы сэдхэл үнгэрэн нэлэй бүхэл жэл энэ тэмдэг дор үнгэрөө гэжэ зантай, хэнэйшьеб алдуу эндүүдэ хүлиснэгээр Тээд манай орон дотор, манай городто «Энэрхы сэдхэл» тэһэн бүлгэм эдэбхитэйгээр хүдэлнэ бшуу. Энэрхы сэдхэлнээ туһаламжа хүргэлгын концертууд яһала олоор эмхидхэгдэдэг болоо. Эдэ бүгэдэн манай зүрхэ сэдхэлэй найн тээшээ эрьежэ, хүдэлжэ эхилһые гэршэлнэ.

Үлбэр эрэмдэг бээтэй хүүгэдэй түрэлхидэй Совет байгуулга шухала ушар болоо. Тэрэ байгуулга үнгэрэн жэлдэ байгуулагдаа юм. Байгуулагдаһан саһаа хойшо турба нарын туршада Совет нилээд горитойхон ажал хэрэгүүдье бөөлүүлжэ үрдинхэй. Манай штатнабшэ автор Евгений Козулиной материал уншаад, энээн тухай мэдэжэ абхат.

КОМСОМОЛ ОБКОМОН бүлгэмүүдье үнгэрэгдэг зал соо хүн зон олоороо сугларанхай байба. Харин хүнүүд һу-барилдаһаар ерэжэ һаланагүй. Инвалидуудай, Хүүгэдэй жасын болон Энэрхы сэдхэлэй жасын бүлгэмүүдэй республиканска правлениүүдэй эмхидхэн эрэмдэг бээтэй хүүгэдэй түрэлхидэй Улаан-Үдын городской конференцидэ 50-най орондо зуугаад хүн сугларва. Делегат эхэнэриүүд (гол түлээ бишыхан эрэмдэг бээтэй хүүгэдэй эжинэр сугларһан бай-

на) президиумэй стол тойроод һуунхай. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ СДФ-гэй Бурядад ордолениин түрүүлэгшын орлогшо Леа Яковлевич Похосова энэ хуралдаһа нээбэ.

Инвалидуудай Бурядад республиканска бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо Э. Х. Будаева тобшоон элидхэл соогоо үйдхэргэй нимэ тоо баримтануудын харуулба: «Тусхай мэдээ нэй өһөөр манай Бурядад эрэмдэг бээтэй 1265 хүүгэд би, Улаан-Үдэдэ 415 нимэ хүүгэд байха. Тусхай бэшэ мэдээ нэй өһөөр эрэмдэг бээтэй хүүгэд бүришье олон байжа магад». Бидэ тэдэн тухай юу мэдэхэбиди?

Газар дэлхэй дээрэ арадай үйдхэр гашуудал үшөөл-эхэ байһаар... Хүдэлмэрилэгшын, эзэн эхэнэ-э-э эрэмдэг үбшэн үхибүүнэр итарини хажууда һуулшын үйдхэнуудын хайшан гэжэ дүүргэдэг байһан тухайгаа, һуудал байдалаа һайжаруулха зорилготойгоор элдэб газарнуудаар ямаршье ашаг үрэгүйгөөр, хии хоһоор абаһан тухайгаа эжи эхэнэрэй

хоёрхынь анхалтайгаар шагнаб... Энээнһээ уламжалан, досоошын үйдхэр гашуудалда дарагдан, юушье хээ урмагүй болохохош. Эрэмдэг бээтэй хүүгэдэй бүлгэнүүд тухай огтошье анхалдаггүй, маанзад тухай мэртжархинхай гэжэ заримдаа һанаха баатай бологдодог.

Хэээ нэгэтэ миннишье эхэ баһал ашаг үрэгүйгөөр элдэб газарнуудаар ябажа эсэлһэншье, урмаа хухарһаншье байка. Тэрэ эди шэдиэ этигэдэг байгаа. Немеһе элдэб клиникэнүүдээр, курортнуудаар абашажа эмшэлүүлдэг һэн. Эжиниин гансаарен немеһе абаад лэ ябаха. Мүнөө обкомой уйтан зал соо сугларашадэй дунда минни эсэгье олохогүйт. Бадэрһэнэйшье үлүү... Сүхэржэ, аахашье өргүй болоходоо (хойто зүгэй холын поселотто үбшэн үлбэр бээтэй үхибүүтэй үлэһэн ганса бэе бэгшын ажэбайдал ямар байлтайб гэжэ бодоод туршагты даа), эжиниин хүүгэдэй тусхай интернат байшанда намэйе оруулха баатай болоо һэн.

Транссибтй трасса дээрэ түбхинэнэн Кузнецкскэй Мариинск гэхэн бишыхан город дурдан һанадагби. Тэндэ хүүгэдэй 2-дохи интернат-байшанда би гурбан жэл соо ажэһуугээб. Эндэхи байшангай ажэһуудалэй эрхэ байдал ехэл тулюур туйган байгаа. Хүдөөгэй амбулаторини хэмжээндэ медицинскэ талаар хөнгөдэг һэн. Тулюур туйган байдалтайшье һаа, бидэ урмаа хухарһангүй яһала омог дорюун байдаг һэмди. Яахадаа тиимэ байгаабибиди? Нэн түрүүн эндэхи хүдэлмэрилэгшэд маанадта зүлгы зохи-доор хандадаг. Үнэн сахээр ажалладаг һэн. Тээдшье хүүгэдэй коллектив ажэбайдалай найн һургуули болоно бшуу. Бидэ хоорондоо харилсан хөөрэлдэхэ зуураа, эрэмдэг үлбэр бээтэйбиди гэжэ огтошье ойлгодоггүй һэмди. Бидэ эндэ һурдаг байгаабиди. Үнэхөөрөө «Болбосоролой аттестатуудын» абаад, бидэ Мариинск хототго хахасаа бэлэйбиди.

Түрэл тоонто нутагһаа хо-ло байхадаа, нутагайнгаа хүнүүдье ходоодоо дүтөөр һанажа ябахаш. Баргажанай Сергей Гармаев намда илангала дүтөөр һанагдаа һэн (нэгэтэ бага балшар һанаандаа Серейка зайн галтай провода гараараа барижархинһан байгаа... Врачнууд тэрэнай ами нефые абарашье һаа, хоер гаринь эмшэлжэ шадаагүй, тингээд тэрэ хоер гаргүй болошоо һэн). Мүнөө Серейка хаана гэшшэб? Тэрэ ямараар ажэһууна хэб?

«Сонхоор үүлэгүй сэнхир хүхэ огторгой харагдана. Сентябрь һарада газраа һэрлуншэ болоод байдаг. Конференциин боложо байһан зал соо бүгшэм гэшшэнь... Горгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Михаил Григорьевич Семенов, Минздравай ахмад педиатр

Лариса Сергеевна Переланова, Минисобескэй инспектор Мария Ивановна Логинава делегатуудай асуудалнуудта хариу-себа. Конференцидэ хөбөөлгөшад күнгэн асуудалнуудын табяггүй...

Хоер тала бэе бээ ойлгол-сожо, конференциини хүдэлмэ-ри эмхи туримтайгаар үнгэрөө. Эрэмдэг бээтэй үхибүүдтэ туһаламжа хүргэлгын эмхидхэжэ түрэлхидэй совет һунга-даба. Татьяна Хогоева Харта-нова соведэй түрүүлэгшээр дэбжүүлэгдээ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ инвалидуудай һанаа зобоодог асуудал-нуудын дайраһан нэгэ статья гэрхэхэдэмини Татьяна Хогоева намтай уулзаа һэн. Тэрэнай хубуун үлбэр бээтэй. Татьяна Хогоева городто эрэмдэг бээтэй үхибүүдэй саад бай-гуулха гэхэн дуралдхал оруу-һан байна. Мүнөө энэ асуу-дал шийдхэгдээ шахуу.

Түрэлхидэй соведэй байгуу-лагдаһаар хоер һара үнгэрөө (конференци сентябриин 29-дэ болоһон байна). Совет бай-гуулагдаһанһаа хойшо олохон бүлгэнүүдтэ туһаламжа хүргэ-жэ үрдээ. «Кэшээлбэл, «Про-метей» магазин хүүгэдэй уран найханай литературин тусхай фонд байгуулаа, «Дефекто-лог» гэжэ кооператив (хүүгэ-дэй фондын дэргэдэ бүрид-хэлдэ абтаһан) эрэмдэг бээ-тэй үхибүүдье үзэг бэшэгтэ һургана. Үшөө тинхэдэ олохон бүлгэнүүдтэ телефон табигдаа...

Тобшоор хэлэбэл, яһала ехэ хэмжээнүүд абажа эхилээ.

Татьяна Хортанова өөрөө үлбэр бээтэй хүн юм. Тэрэ ме-дицинскэ хүдэлмэрилэгшэ бай-һан. Аргалжа байһан хүнүүд-һээ хүндэ үбшэ халдажа, уушхандаа операци хүүлээ һэн... Харин гэртэнь гурбан үхибүүд, бүлэ байха. Иимэ ехэ ажалай хажуугаар түрүүлэгшын бэлэн бэшэ уялга дүүргэхэ хэрэгтэй бшуу. Эндэ хэды ехэ шунал абьяас, хүсэл оролдолго хэр-эгтэйби!

Эндэ һаяханэ Хортанова Мо-сква ошожо, профессор Ва-сильевтай уулзаа. Энэ профес-сор ДЦП-дэ нэрбэгдэһэн үхи-бүүдье амжалтатайгаар аргал-даг. Татьяна Хогоева Бүхэ-союзна комитетэй гэшүүдтэй хөөрэлдэжэ, Васильевтай кли-никин филиалууд орон до-торнай үргэнөөр байгуулагда-на гэжэ мэдэжэ абаһан байна. Манай Улаан-Үдэдшье иимэ клиникэ нээхэдэ яахаб?

Үшөө нэгэ мэдээсэл: декаб-рин 20-до горгүйсэдкомой сессии түрэлхидэй соведэй «Эрэмдэг бээтэй үхибүүдтэ туһаламжа хүргэхэ талаар ком-плексно программа» гэхэн тү-сэб тушаа зүбшэн хэлсэжэ, тэрэниие баталан абаа.

Евгений КОЗУЛИН, инвалидуудай Бүхэроссин бүлгэмэй Бурядад рес-публиканска правлениин гэшүүн, 1-дахн группын инвалид, «БЗ»-гэй штатна бэшэ морр.

ДМИТРИЙ Алтаевтй зураг дээрэ инвалид үхибүүдэй түрэлхидэй соведэй түрүүлэгшэ Татьяна Хортановаа харанат. Энэ жэл Татьяна Хогоевада урагшатай байгаа. Үлбэр бээтэй үхибүүдтэ түрүүлшын саад һалхан нээгдээ. Иимэ саад Набережная үйлсэдэ түбхимэнхэй. Мүнөө дээрэ тэндэ 50 үхибүүд ябана.

Иимэрхүү ясли-саадууд хаа хаанагүй нээгдэхээр хараалагдана. Со-циальна тэдхэмжын, арадай тэгээрэлэй министрствэнүүд мүн при-бор-бүтээлгын нэгэдэл, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ хүүгэдэй фонд, ород православна хүмэ ехэ туһаламжа хүргэнэ.

— Соведэй түрүүлшын конференци тиимэшье туримтайгаар үн-гэрөгүй, — гэжэ Татьяна Хортанова хөөрэнэ. — Харин хоердохи кон-ференциин хүдэлмэри зохидоор үнгэрһэн байна. Хүн бүхэн һанам-жа бодолнуудаа мэгдэн тэбдэнгүйгөөр тубаалдаа.

Түрэлхидэй совет урдаа ехэ түсэбүүдье табина. Эдэбхитэй бэр-хэ түрэлхид городон район бүхэндэ 5-6 үхибүүдэй хүмүүнхэ багалан аялинуудын нээхэ һанаатай. Ангүүдэй союзотой район ша-дар ухаагаар дутуушаг үхибүүдэй комплекс (пансионат-һургуули-ПТУ) баригдажа эхилээ. Эндэ түрэлхид өөһэдөө хүмүүжүүлэгшэд болохо.

Татьяна Хогоева горгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. К. Кукиннотата баяр баясхалан хүргэнэ. Байгша ондо үхибүүд шэнэ жэлэй найн-дэрые суг угтахань.

Лариса КВАКТУН.

С. БОЛотов,
«БЗ»-гэй корреспондент.

— Улаан-Удын мяха-консервын комбинатда радиактивна мяхан үйлдбэрлэгдэнэ гэжэ зүб хөөрлэдэнэ гү!

Уншагшад нимэрхүү асуудалнуудыг ходо табигай байдаг. Ингэжэ манай корреспондент бүхэ юмэ үнэн сэхээр хөөрэхын, асуудалнуудта харюусахын тула мяханай комбинат ошобо...

— Манай комбинатда радиактивна мяхан гэжэ ямаршье согта байгаагүй юм, — гэжэ консервын заводой ахалагша мастер Валентина Николаевна Миронова хэлбэ.

— Би мяха тушаажа абадагби, тиммэнэ радиактивна мяхан дайралдаагүй гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйб, — гэжэ энэл заводой шэжүүршэн-тушаан абагша Лидия Дмитриевна Кубышева ахалагша мастерыг дэмжэбэ. — Украинанашье, Белоруссианашье нимэ мяхан эрдэггүй. Туберкулезно мяхан дайралдахаа ханадаг, харин радиактивна байжа үзөөгүй.

Нэгэ үедэ Гомелин комбинатда радиактивна мяхан ерээ гэжэ хөөрлэдэгшэ хэн гээд эдэ хүдэлмэрлэгшэдтэ хануулбаб. Чернобыльдо болоһон аюулай һүүлээр нимэ мяхан ороо гэжэ эхэнэрнүүд сэхээ хэлэхэ баатай болоо. Радиактивна мяхан үйлдбэридэ оруулагдаагүй. Тээд тэрэ хаана хэгдэшообт Энээн тухай хэншье мэдэнгүй.

Мяха хадагалдаг холодильник хараха гэжэ бодобоб. Үйлдбэридэ оруулагдаагүй радиактивна мяха юундэ мүнөө хүрэтэр хадагалха байгааб гэжэ һэжэглээ һэм.

Холодильнигай ахалагша мастер Василий Масличенко энэбхилэн һагад аалин намдуугаар ингэжэ хэлбэ:

— 1986 ондо нэгэ парти нимэ мяхан ороо һэн. Тэрэһнээ хойшо нимэ ушар нэгшье дайралдаагүй. Манда ороһон бүхэ мяха нарин нягтаар шалгадагбди. Мяха шалгах тусхай счетчик намде бии. 1986 ондо нимэ счетчигуудыг булгандамай тараагаа һэн.

— Тиихэдэ хэр ехэ радиактивносттай байгаа һэм!

— Эгээн бага дозо счетчигнай харуулан байна. Тиммэнэ тон бага һэн гэжэ мүнөө хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйб.

— Оройдоол нэгэ дахин радиактивна мяхан дайралдаһан болоо гү? Магад мэдэнгүй байжа болоо гү?

— Оройдоол нэгэ дахин дайралдаа гэжэ дахин дабахы болоо бээб даа. Гомельһоо түрүүлшынхэзэ нимэ мяхан ерэнэ байна. Тиихэдэ ветеринарна таһагшье, санэпидстанцидшье хүл хөөрсэг болоо һэн... Радиаци гэшэмнай аюултай юмээн ха юм даа.

— Энэһнээ хойшо Украинаһаа, Белоруссиһаа мяха абахыа болоо һэн гү?

— Эдэ газарнуудһаа мяхан ерэхэе болоо. Мүнөө бидэ РСФСР-һээ (Саратов, Ростов-на-Дону, Омск болон зүүн зүгэй хот-гороудууд) мяха абадагбди.

Мяхан нарин нягтаар шалгадаг байдаг гэжэ ветеринарна врач Б. Ц. Митылова хэлбэ.

— Республиканска санэпидстанцида мяха шалгуулдагбди. Бүхэ продукци тон һайнаар шалгадаха еһотой гэхэн инструкци эльгэгдэнхэй.

Эдэ хүдэлмэрлэгшэдтэ этигэжэ байгашье һаа, 1988—1989 онуудта заводто мяха эльгэгдэн комбинатуудай список бэшэжэ ошобо.

Украины дэбисхэр дээрэ түбхиндэн хоер мяханай комбинат список соо бэшэгдэнхэй байба. Тэрэнэй нэгэһинь Чернобыльһоо аһала холшоог. Тээд радиактивна үүлэн (Чернобыльдо болоһон аюулай һүүлээрхи) дэлхэйе хоер дахин тойрожо үрдэ гэжэ мартажа болохотой. Тиммэнэ Чертовско комбинатыдэ Чернобыльһоо холошоог гэжэ хэлэхэдэ, өөһдүгөө мэхэлһэн болохобди. Харин Казатинай комбинат Чер-

СССР-эй арадай депутатай дэбтэртэ

«Чернобылиин»

Мяха эдинэ гүбди?

нобыльһоо оройдоол 200 километрэй зайда оршодог...

Ингэжэ би комбинатай хүдэлмэрлэгшэдтэ дахяад уулзаха гэжэ шиндэбэб. Генеральна директор В. И. Канibalockий амалдаа байбагүй. Тэрэ энэ үедэ СССР-эй арадай депутатуудай хоердохи Съездын хүдэлмэридэ хэбаадажа байгаа. Директорэй орлогшо Н. Н. Хадаханов (консервын заводой болон холодильнигай хүдэлмэрлэгшэд тэрэһндэ хандагты гэжэ намде хэлһэн байгаа) холодильнигай директор Борис Николаевич Павловта намайе эльгэгээрхибэ.

Борис Николаевичтай нимэрхүү хоерэлдөөн болоо.

— Гомель болон Клицковһоо 1986 ондо радиактивна бодостой хоер парти мяха абаһан байнабди. Парти бүхэн ветеринарна үнэмшэлгэтэй һэн.

— Борис Николаевич, 1988 оной июнь һарада Казатинска мяханай комбинатда ерэнэ мяханай партида һэжэг түрөөгүй һэн гү?

— Казатинһаа гэнэ гү? Иимэ мяхан ороогүй.

— Тээд би ондоо областнуудһаа ороһон продукци бүрихэдэ дэбтэр сооһоотнэй энэһиние буулгажа абаалби.

— Казатин... Энэмнай Украинаһаа болоно гү?

— Тиммэ, Украинаһаал даа. Чернобыльһоо холо бэшэхэнэ гэжэ тэмдэглэе.

— Юун гэнэ гэшэбта? Иимэ мяхан ороогүй байха.

— Тээд 1988 оной июнин 4-дэ Винницкэ областин Казатинай комбинатда парти мяхан ерээ гэжэ дэбтэр соотнай эли тодоор бэшэгдэнхэй.

— Гомельһоо, Клицковһоо эльгэгдэн партинуудыг бидэ нарин нягтаар шалгаа һэмди. Харин Казатинай комбинатда ерэнэ мяхан шалгадаггүй үлэшөө гэшэ ха...

— Чернобыльдо дүтэ оршоһон газарһаа ерэнэ мяха шалгахы еһотой байгаа ха юмта. Юундэ нимэ юмээн болоогүйб?

— Ветеринарна хиналтын таһаг парти бүхэндэ документ үгэдэг. Тэрэһндэ этигэдэг гэшэбди. Документнай документэл ха юм даа.

— Документын байгашье һаа, шалгахы еһотой ха юмта.

— Радиацикөн шалгадаггүйбди.

— Тээд радиометриууды юундэ таанадта үгэхэн юм?

— Маанадта радиометриууд үгыл. 1986 ондо оройдоол 5 радиометр комбинатнай үгөө һэн. Мяханай саванхи хуби заяан маанэдые һонирхуулдаггүй. Бэлэн болоһон продукци санэпидстанци шалгахы еһотой.

Казатинһаа эльгэгдэн мяхан тухай документууд намде харуулагдаба. 121 тонно үхэрэй мяхан шалгалта гаранхай, бултын мяханай завод руу эльгэгдэ болохо гэжэ документ соо хэлэгдэнэ. Ондоо юмшье бэшэгдэггүй...

Республиканска санэпидстанцин хүдэлмэрлэгшэ Т. А. Саленко ингэжэ мэдээсэбэ: «Недели бүхэндэ шалгалта үнэгдэгдэбди. Республика соогсо худалдагдаха мяха бултын шалгадаггүйбди. Харин харин ороноуд руу эльгэгдэхэ мяха аймагтар наринаар шалгахы гэхэн захидалта манда бии. Радиактивносттай хоер

парти мяха гурба нарын саада тээ үйлдбэрлэгшэ дүүргэе. СССР-эй Минздравай тогтооһоной өһоор болбосоруулагдаһан продукцин радиактивност хүнэй бээдэ хоро хүргэхгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нормоһоо арба дахин ехэ РВ-тэй мяха эдинэ хүнүүд өөһэдөө үбдөөшөгүй һаа, саванхи үенүүдтэ хоротой байжа магадгүй. Энэһиние һануула хэрэгтэй.

Сэбэр продуктууд гаргадана гэжэ баттар хэлэхэ аргагүй байнабди. Харюусалгатай тушаал эзэлгшэд, түрүү мэргэжэлтэд амалдаа байлшье һайнаар хандаагүй гэжэ элирбэ бэшэ гү...

Хэды шэнээн РВ продуктууд соо бииб гэжэ бэшэхэ еһотой байгаа бишүү. Тамхин дээршье «СССР-эй Миндрава ингэжэ һануула...» гэжэ бэшэгдэнхэй байдаг ха юм. Харин энэ удаа СССР-эй Миндрава республиканска агропромуудай предприятинуудта карт-бланшһаа ондоо юмэ үгөөгүй...

Дээрэ дурсагдаһан продукцины этикеткэ дээрэ ингэжэ бэшэгдэхэ еһотой байгаа: «продукт тэды шэнээн кири, бэр, рентгендэй».

Ингэжэ мэдээсэе: 1986 онһоо 1988 он болотор Чернобыльдо болоһон аюулаа хохидоһон 5 областнуудай дэбисхэр дээрэ РВ-тэй 1702,5 мянган тонно мяхан, ВДУ-һаа дээшэ РВ-тэй 46,4 мянган тонно мяхан үйлдбэригдэгдэн байха юм. Тиммэнэ манай мяханай комбинатда хээзэ нэгтэ радиактивна мяхан ороходошье магадгүй.

«БУРЯТШВЕЙБЫТ» гэхэн туршалгын цехэй оёһон моодно хубсаһанай коллекци хараһанайгаа һүүлээр бээе хүндэлдэг ямаршье эхэнэр ямар байдалда орохоб гэжэ таанад хананэбта? Өөрынгөө доторой байдалай талаар тэрэ урмаа хухарха гэжэ хэлэхэ байнаб. Гоенууд лэ хубсаһан байна даа, энде хэлэхшье үгээе олоногүйб. Бидэ конкурсно модельнуудтэл отгошье адли бэшэ хубсаһа үдэр бүхэндэ үмдэгдэг гэшэбди. Моодноор оёхо хүсэлтэй байгашье һаамнай, манай һанаһан соо хубсаһа оёжо үгэхэ гү? Хэрбээ шини моодноор хубсалдаг байгаа һаа, һайн юм бээ. Харин үгы байгаа һаань, аалтайбт! Эсхэгшэд «Мода-89» гэхэн хубсаһанай шэнэ модельнуудыг ательедэ дурадха гэжэ бидэ найдаха өргөтэй гүбди?

Зүгөөр сөгһаа урид урмаа хухаранай хэрэггүй. 1990 он һаал гараба гэшэ. Шэнэ жэлдэ зохогдоһон моодно хубсаһанай коллекци һайлаһаан хараад гархагүй, харин ательенүүдтэ захибабди гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Эсхэгшэд болон мастернуудай республиканска семинарай хэмжээндэ шэнэ модельнуудыг хараһа үнэгдэгдэе. Республикын бүхэ нутагуудһаа ерэнэ оёдолшодто хүтэлгшын ингэжэ хандаһонь хадуужа абааб: «Бүхэ эдэ модельнуудыг таанад нутагтаа нэбэрүүлгэ ээргэтэй. Техническэ шэнэ юмэһнээ бү айтты,

туршад үзэгты, захишадта шэнэ модельнуудыг өөһэдөө дурадхагты.

— Эсхэгшээ олон юмээн дулдыдадаг, — гэжэ «Бурятшвейбыт» нэгдэлэй платини конструктор Татьяна Иннокентьевна Розова хэлбэ. — Тэрэнэй захилдаа зохохы өһоор хандаһаа һилдэд олон юмээн дулдыдадаг. Шэнэ юмэ һанахадаа, ходооо тэрэһиние туршаад үзэдэгбди. Энэмнай үсэд нэтрүү ажал болодог. Зарим эсхэгшэд шэнэ модель туршаад үзэхэе зүрхсэдэггүй. Зүгөөр бидэ ателье шалгахы зуураа, моодноор хубсаһа оёхо талаар тэдэ ямарээр худэлнэб гэжэ хараада абалсахобди.

Бидэ районуудай ажабайдалай байшангууд болон городской ательенүүдтэ 1990 оной техническэ документац, лекала эльгэгдэ эхилэнхэйбди. Тиихэдэ таанад шэнэ моодноор хубсаһа захидаһан болохо. Захитшын моодын шалгалтуудтай танил байхадань, бидэ баярладагбди.

Моодо идхалгын хүдэлмэри отгошье абуулагдадаггүй, хубсаһанай коллекцинуудыг хараһа захишалта болоодуй. Модельернууд эсхэгшэд захил хээе хүнүүдтэй танилсажа, һонирхолтой хоерлэдөө үүсхэдэггүй байһанһинь халагламаар.

Ерэхэ жэл маанадта ямар моодо бэлдэнэбт? Туршалгын цехэй уран зурашад-модельернуудһаа энэһиние мэдэжэ абааб, һайн

лэ байха һэн. Модельер Лариса Дугданова моодын шэнэ шалгалтууд тухай манай уншагшадта оло дахин хөөрөжэ үгэхэн байха. Мүнөө Казаньд болохо конкурсно ошохооо бэлдэжэ сүлөөгүй байгашье һаа, Москвагай оёдолыг лабораторини эльгэгдэн «1990 оной хубсаһанай моодын шалгалтууд» гэхэн материалтай маанадыг танилсуулаа.

Эхэнэрэй хубсаһанай моодно унгыг гурбан бүлэг болгожо хубаарилхада болохо. Нэгдэхэ бүлэгтэ сайбар, шаргал, ногообтор үнгэнүүд ороно. Хоердохи бүлэг хүүхэ, хара хүүхэ үнгэнүүдэ нэгэ дүүлнэ. Гурбадахи бүлэгтэ нимэ үнгэнүүдыг оруулаха болохо: ягаобтор-улаан, улаан, алталмал шаргал, ногообтор, сэнхир хүүхэ гэхэ мэтэ.

Эршүүл элдэб үнгэтэй хубсаһа үмдэдэг боложо байнхай. Эршүүлэй үмдэдэг хубсаһанай унгыг хоер бүлэг болгожо хубаабди. Нэгдэхэ бүлэг — шаргал, сэнхир хүүхэ, шара, хара, ягаан хүүхэ; хоердохи бүлэгтэ ягаобтор хүүхэ, хурибэр, ногообтор үнгэнүүд ороно.

Ута, богони хубсаһан тухай хэлэхэ болоо һаа, плати болон пальто үбдэгшөө хүрэтэр ута байа ээргэтэй. Ута уйтан юмэе бохо пальтоотойгоор, ута пальто үбдэгшөө дээшэ богони платитайгэр үмдэхэдэ болохо.

Жилдүүд дахяад моододо оронхой. Нэгэ бага забһарлалай

һүүлээр үнгэнүүдтэ баһал гол анхарал хандуулагдажа эхилээ. «Мода-90» гэхэн манай коллекцины модельнууд соо угалзатуулан говоожо оёһон зүйлнүүд олон гэжэ оёроо еһотойт. Гансал говожо үмдэхэ плати, кофта бэшэ, харин залуушуулай пальто, костюм гэхэ мэтые угалзатуулан говохо болохо.

Хубсаһандаа тааруулан ямар косметикэ хэрэглэхэбт? Грим хүн бүхэн өөрынгөө нюурта тааруулан хэрэглэхэ ээргэтэй. Шиньоннуудтай, элдэб говолтонуудтай үндэр орео прическо моодно байха.

Эршүүлэй хубсаһан тухай хэдэн үгэ хэлэбди. 30-аад, 50-аад, 60-аад онуудай тухал маягтай хубсаһыг үдэр бүри үмдэхэдэ болохо. Һүүлэй жэлнүүдтэ заншалта болһон костюм тэрэл заандаа үлэхэ.

Пиджак ута болгогдохо, захэ, һэхэгдэмэл захэ богони, үргэн бэшэ, 4—5 шагтын орондо молни оёходо болохо.

Үмдэн уужам халхагар, дээгүүрээ хумижа оёгдоһон, дороо сэлэ түрнин үрганинь 25—27, 19—21 сантиметр байха.

Самсын захэ үндэр байха, булан-үданы шагтанууд хадагдаха. Шэнэ жэлдэшье шэнэ моодноор хубсаһа захижа оюулаһанай таанадта хүсэхэ байнабди.

Р. ВОЛОДИНА
бэшэжэ абаа.

4-дэхн хууд.

Хэнхээ, юундэ нюунаб?

Декабрин эхин багта городской худалдаа наймаанай 100 предприятиуудта московско комисси шалгалтануудыг үнгэргэе. Энэ шалгалта ямар юмэ харуулааб? Тус асуудалда харюу олохо зорилготойгоор бидэ Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай министерствын худалдаанай эмхилин таагта хандабабди.

Юундэ танай газетэ энэ асуудалаар хонирхоноб гэжэ тэндэхи ажилшад гайхабабди. Министрэй гү, али министрэй орлогшын зүбшөөл хэрэгтэй, нимэ юмэнэй үгы хаа, асуудалнуудтатнай харюусагагүйбди гэһэн үгэнүүдые дуулаха баатай болообди.

— Справка соо һэжэг түрэхөөр нэгэшые юмэн үгы байгаа. Тингээдышье московско комиссин справкын мэдээнүүд хэлбэлдэ гаргагдаа ха юм. Дахиад газетэдэ гаргажа, хүн зониме хүлгүүлһэнэй үлүү гэжэ ханагдана, — гэжэ худалдаа наймаанай эмхилин таагтай начальник Н. Коробенкова хэлбэ.

Совет барилгын таагта, бүхыдөө «Правда Бурятии» газетэдэ нимэрхүү мэдээсэлэй ороһые оройдоошые ханагагүй. Харин «Профсоюзный вестник» гэжэ хэлбэлдэ хэдээн үгөөр мэдээсэл хэдэһэн байгаа гэжэ одоошые элирбэ.

Пятницын үдэр, декабрин 15-да худалдаа наймаанай министрэй орлогшо В. А. Троицкий телефоноор справкатай танилсахые зүбшөөбэ.

Тээд декабрин 18-да (энэмнай пономельник) партини обкомой зүбшөөлгүйгөөр справка харуулжа болохогүй гэһэн ханамжа хэлэгдэһэн байна.

Худалдаа наймаанай министерствын ханаагаа зобохо юмэн үгы байгаа даа. Гэбэшье министр Г. К. Скрывковтай зүбшэһэнэй удаа үглөөдөр болотор шиндхэбэри абахагүй гэжэ министерствэдэ хэлсэбэ.

Вторникто, декабрин 19-дэ Виктор Алексеевичтэ хонходоходомнай, министртэ хандагты гэжэ бээе абаа һэн.

Средагай үдэр, декабрин 20-до үдэшлэни багта Георгий Константинович Скрывковтай хөөрэлдэжэ шадбабди.

Сээд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан асуудалнууд тушаа газетэдэ бэшэе һаатнай дээрэ гэжэ Георгий Константинович намда заабарилла.

Справкатай хэзээ танилсахаби гэжэ сэхэ асуудадмин, тэрээгээр хонирхоһонойтнай үлүү, московско комисси мүү сэһэгтэ үгөөгүй гэжэ мэтээр министрэй тооложо ороходо, олон юмэн тухай бодожо һуугаа һэм.

Удаадахи неделидэ справка харуулхабди гэжэ тэрэ хэлэбэ. Газетын хуудандаа толилогдохоор бэшэ ямар удхатай справка байгааб гэжэ гайтахаар бэшэ гү...

Р. СТЕПАНОВА.

Дахиад кооперативууд тухай

Ажалһаа бусахадаа, «Детский мир» гэһэн магазинай хажуугаар гаража ябабаб. Бүрэнхышэб боложо байба. Хэнэйшыеб нигэжэ дуудаханы дуулдана. «Хүндэтэ нүхэдүүд, хүүгэдтэе худалдажа абагты», Универсамг магазинһаа гаргана, тэрээ руу ороһоншые хүнүүд аломин тээтай хүгшэнэй хажууда зогсохо юм. Бишые тэрэнэй продукция руу шагаажа харабаб. Пряникшые, кремтэй пирожно гэһын аргагүй нэгэ юмэ худалдажа байба.

— Энэтнай юмн гэшэбди Ямар кооперативһаа худалданабди?

— Бү асуугты, абахаа мэдэгты, хүүгэдтэй баярлаха бишуу...

Үйлсэдэ наймаа эмхидхэгшэд нимэрхүү байхала ханадаг. Тэдэ саахарай хүбэн, модон шэнги ута нарын конфетэ, хатуу конфетэ, пирожики гэхэ мэтые худалдадаг. Нийтын эдэе хоолдо нимэрхүү амтотай зүйлнүүдые олохогүйт. Нийтын эдэе хоолой нимэрхүү амтотай зүйлнүүдые худалдажа шадхагүй байхадань, нимэ наймаа эмхидхэгшэднэ болохо юм бээе. Гэхэ зуура, олонхи ушарта сан тухай хэлэнгүйгөөр кооперативай үйлдбэрлһэн зүйлнүүдтэ юундэшыеб этигхын аргэгүйт.

Тэдэнэй үйлдбэрлһэн продукция хэрэглэхэдэ аюулгүй байха гүй?

Городой СЭС-эй эдэе хоолой гишгийн таагыме даагша Нелли Дмитриевна Шонькина манай асуудалнуудта нигэжэ харюусаба:

— Городто эдэе хоолой кооперативуудай байгуулагдаһан хугасаа соо ямар нэгэ кооперативай эдэе хоолһоо хохидоһон нэгэшые ушар болоогүйт. Тэдэнэй бэлдэһэн продукция заримдаа санитарна нормонуудта таарадаггүй. Түргэн гутадаг продуктууд болодог кремүүдһэе кондитерска зүйлнүүдые бэлдэхэдэ бидэ шамаа эрилтэнүүдые табидабди. Эдэе хоолой кооперативуудай ажал ябуулгы хинан шалтха талаар сэг зуурын санитарна дүрмнүүдые нарын нягтаар сахидабди. Тинһээ тинһээ тэдэнэртэ түрэнэй предприятиуудтад адил, эрилтэнүүд табидабди.

— Дүрмнүүдые хэзэгайруулашадта ямар хэмжээнүүд хэрэглэгдэбэ?

— Яла тулүүлдэгбди. Зүгөөр кооперативта 10 түхэригэй яла тулүүлхэ гэшэжэ ямар удхатайбди? Санитарна нормонуудые эбдэһэн, продукциян бактериологическа туршалгануудай мүү дүнгүүдые харуулаа һаань, кооперативай ажал ябуулга зогсоодогбди. Санитарна нормонуудые ходо ходо хэзэгайруулаад байгаа һаань, гүйсэдкомүүдэй кооперативуудай

талаар комиссида кооператива хааха тухай сээрһа бэлдэжэ үгэдэгбди. Гансал комисси кооперативай ажал ябуулга болоулха тухай түгэсхэлэй шиндхэбэри гаргадаг.

— Манай городто эдэе хоолой кооперативуудтай хүгшэлтын түүхэ тухай хэдэн үгэ хэлэжэ үгыт.

— СЭС-тэ бүридхэлдэ абажа эхилһэн сарһаа хойшо, 1987 онһоо тэдэ хүдэлжэ эхилэе һэн. Тэдэ элдэб продукция гаргадаг гэжэ хэлэхын аргагүйт. Кооператорнуудай ороо хүшэр байдалшые намда ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, жасанууд, түүхэй эд үгы байха юм. Тэдэ абаха аргатай юм мээе абадаг. Гол түлэб эдэе хоол бэлдэдэг кооператорнууд кондитерска зүйлнүүдые баридэг, мяхаар хэдэн эдэе хоол дурадхадаг, мяха шарадаг.

Гэбэшье эдэе хоолой кооператив нээхэ дуртай хүнүүд олдодоггүй. 1987 онтой сасуулжа үзэхэдэ, тэдэ үсөөршөө гэхэ гү, али 22 кооперативһаа оройдоол 7-ниинь үлэнхэй. Тээдыше энэмнай бүридхэлдэ байһан кооператив болоно. Железнодорожно районной кооперативууд эндэ ороногүй. Өөрын СЭС тэдэниие хангадаг. 400-гаад кооперативуудтай сасуулжа үзэхэ болоо һаа, эдэе хоол бэлдэдэг кооперативууд айхабтар үсөөн байха. Тэдэ гэхэл, «Мираж» гэһэн андесалон, пирожики худалдадаг «Лесника», ТСК-гай пельмен болон кондитерска зүйлнүүдые үйлдбэрлэдэг «Автосервис» гэһэн кооператив. Тэдэнэй гаргаһан кремтэй вафельнэ трубочкануудай амта таниһан байхат. Авиазаводой «Керасей» гэһэн кооператив грузин кухинтай мяхаар элдэб эдэе бэлдэдэг. «Сюрприз» санитарна нормонуудые оло дохин эбдэжэ, бээе харуулаа. «Аппетит» гэһэн пельмен хэдэг кооперативта гомдол олоор ороно. ЛВРЗ-тэй «Новинка» гэһэн кооперативай ажал ябуулгы бидэ баһал болоулһан байнабди.

Хэрбээ урдандаа гол түлэб ондоо тээһээ өршээн хүнүүдэй түрүүшын кооперативуудые нээдэг байһан һаа, мүнөө город соогуур манай нутагайхид кооперативуудые эмхидхэдэг болонхой.

— Эдэе хоол үйлдбэрлэхын түлэ тэрэнэй технологи мэдэхэ хэрэгтэй. Эдэе хоол бэлдэдэг «кооперативуудта» мэргэжэлтэд бии гүй.

— Ямаршые кооперативта эдэе хоол үйлдбэрлэхэ талаар өөрын поварнууд, технологиуд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр түрүүлэгшэнэр эдэе хоол бэлдэхэ талаар юушые мэдэдэггүй байха юм. Гол түлэб тэдэ мүнэ олохо

хүсэлтэй. Ори ганса «Сибирячка» гэһэн кооперативта түрүүлэгшэнэ технолог мэргэжэлтэй.

— Та ямар кооперативай продукция тэмдэглэхэ хүсэлтэйбди?

— Сэхыене хэлэхэдэ, тэдэнэй үйлдбэрлһэн продукция тухай һайн юмэ хэлэхэ аргэгүйт. Гол түлэб медигүүдэй хүдэлдэг «Молочодост» гэһэн кооператива намда һайшаагдаа. Тэндэ амтотайханаар эдэе хоол бэлдэнэ, бэлдэгдэһэн бүхы юмэн санитарна нормонуудта таарана. Тээд мүнөө тэдэ хүдэлнэгүй, хүн үсөөнөөр абажа, олзо доход ороогүйт.

Бусад олон кооперативуудта ажаллантанууд хэдэгжэ, санитарна нормонуудые, мүнэһэн һангай журам эбдэжэ, тэдэнэй ажал ябуулга хэдэн дахин зогсоогдоһон байна. Эдэе хоолой шэрэнүүд дуталдана гэхэ гү, али тэдэ оттошые үгы байдаг. Тинхэдэнэ зарим кооператорнууд нооһо, буд будадаг ажилниовэ шэрэнүүдые хэрэглэдэг. Үүднүүдээ хаагаад хүдэлдэг «Восточные сладости» гэһэн кооператива нимэ шалтагаанаар хаагдаа, «Мэлиури» гэһэн кооператив элдэб хээгай лбадал гаргажа хаагдаа һэн.

Тинһээ тинһээ «Птичье молоко» гэһэн торт тухай дурдаад үзэбди. Тортнуудые барихын тула байрань санитарна нормонуудта таарахагүй байгаа. Тингээд бидэ тэдэниие хаагаабди.

— Мүнөө бидэ үнэ сэндэ байлышые анхархала болонхойбди. Үнхөөрөөшые торт эхэл амтагүй байгаа. Минии басаган болон хүршэ үхнүүд шоколадаар хэдэн гадармын эдээд лэ бусадны хаажархидаб байба. Тээдыше тэрэниие эднэһэнэй хэрэггүй...

— Бидэ «Сибирячка» кооперативай ажал хэрэгүүдые хаража үзэхэ зэргэтэйбди. Юуб гэхэдэ, мүнөө тэрэ город соогуур саахарай үнгэтэ хүбэн худалдана. Худалдан абагшадта уридшалан нигэжэ һануулха хүсэлтэйбди: нимэ хүбэн худалдажа бү абагты, ямар шэрээр шэрэдэгдэһэннине мэдэгдэнэгүй. Хэрбээ кооперативай фирмын, СЭС-эй зүбшөөлгүй, халаад гү, али хамсыдаа оёһон буд үмдөөгүй байгаа һаань, пирожики, кремээр хэдэн зүйлнүүдые худалдажа бү абагты.

Эдэе хоолой кооперативууд тухай хэлэхэ зуураа, мөөнадые тэдэнэртэ дургүй гэжэ бу һангты. Али олон түбэг бэрхшээлнүүдтэй, шиндхэгдээгүй асуудалнуудтай ушархадань, тэдэниие хайрлахаар байдаг. Хоро хүргэхгүй, амтотайхан эдэе хоол хүн зондоо худалдадаг байг лэ гэжэ кооперативуудта хүсэхэ байнабди.

Р. МАРДАЕВА.

МООДО, МООДО...

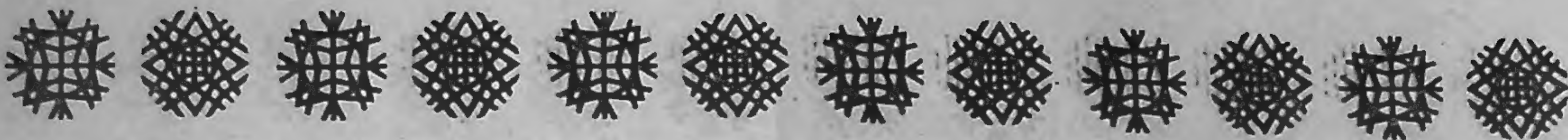

дхи хууд.

«Буряадай залуушуул»

1990 оной январин 1.

5-дахн хууд.

Наталя ДАШИЕВА, «БЗ»-ий корреспондент, тел. 2-40-57.

хэ гэжэ үгтэйшүүл найдадаг, үнэн зүрхэнһөө сэдхэдэг байна. Энэдхэг орондо ажалгүй хүнүүд угаа олон.

АРГА ШАДАБАРИНАА ДУЛДЫДАЛГА

Энэдхэг ороной бүхы хүнүүд дүрбэн категориор хубаарилгдана. Нэгдэх категориин хүнүүд эгээн хүндэтэй. Энэ гүрэнэй ажал ябуулгашад, профес-сорнууд, начальнигууд ородог гэжэ эли ааб даа. Тэдэнэй салин хүлхэн 10 мянган рупи хүртэр болодог байха юм. Эгээн бэга салин 400 рупи болоно. Энэмнай хэды ехэ илгаатайб! Хоёрдох категорио юристууд, арачиуд, инженерүүд, харин гурбадахи категорио клеркууд, багшанар, һүүлшын дүрбэдхи категорио худалмаришад, хангагшад, алба хэгшэд ороно.

Гэр бүлын гэшүүдэй тоошоо бэшэ, харин категориноо дулдажа, квартиранууд, гэр байранууд үгтэдэг. Нэгэ компатотой квартирада (нэгэ унталгын компатот, гостиная, столовая, кухня) дүрбэдхи категориин хүнүүд ажаһуудаг. Гурбан компатотой квартирада гурбан унталгын компатот бии. Энэ нэгдэх категориин хүнүүд ажаһууна. Ажалһаа гарахадань гү, али пенсидэ гарахадань квартираа сүлөөлхынэ бээдхэдэг байна. 59 наһатай болоходоо (эхэнэрнүүдшье, эршүүлшье хамаагүй) пенсидэ гарана.

Орон дотор худалмаригүйшүүл угаа олон гэжэ тэмдэглээ нэм. Иимэ хүнүүдтэ гэр байршье, по-собн тэдхэмжшье үгтэдэггүй. Арга хургаараа олоһон мүнөөрөө тэдэнэр ажамидаддаг байха юм. Ямаршье хүн худалмарида хэбээдуулагдаха, салин хүлхэ абаха аргатай гэжэ маанадыо үдэшэжэ ябаһан гид хэлээ нэн. Энэдхэг орондо гэр байртай, өөрын булантай болохо гэжэ хүшэр хэрэг. Дулаан орондо жэлэй ямаршье сагта гэргүйшүүл газар хоноходоо өхээр хохидоно-бди гэжэ һанелдэггүй.

ЭНЭДХЭГ ЭХЭНЭР ЯМАРААР АЖАҢУУНАБИ

Энэдхэг эхэнэрнүүд маанадта орходоо ажабайдалай талаар урагшатайгаар ажаһууна гэжэ хэлхэдэ болохо. Юундэб гэхэдэ, статистикийн өһоор 9 хүбүүдтэ 10 басагад хүртэдэг гэжэ манда дууладаг гэжэ. Харин Индидэ нэгэ эхэнэртэ гурбан эршүүл хүртэдэг байна. Энээнһээ уламжалан, эхэнэртэ зулгы зохидоор, гэмтайгаар хандадаг байжа болоо ха. Жэзэлхэдэ, хэрбээ һамганайнгаа, эхынгээ гү, али эгшэ дүүгэйнгээ хүдэлдэг байгаа һаань, нэрэ хүндые доромжолһон хэрэг гэжэ энэдхэг эрэгтэй хүн тоолодог байна. Гол түлэб тэдэ хүүгэдые хүмүүжүүлдэг, гэрэй ажал эрхилдэг. Тинимһээ хүдэлдэг эхэнэрнүүд тон үсөөхэн гэхэ гү, али арбаад процент болодог.

Эрэ хүн бүхэн лэ һамга абаха аргатай гэжэ хэлэжэ болохогүй. Юундэб гэхэдэ, һамга абахын тула басагые худалдажа абаха, өхэ мүнэгэ түлэхэ хэрэгтэй. Басаган баян байхадаа бүри үнэтэй сэнтэй байдаг юм ха. Тинимһээ эндэхи эршүүл эртэ гэр бүлэ болодоггүй. Һамга абахынгаа урда тээ ажалда орохо, гэртэй, бага-сага зөөри зөөшэтэй болохо хэрэгтэй.

Индидэ һургуули һудартай эхэнэрнүүд ороной политика болон экономика хүгжөөлгэдэ нилээд өхэ мүлөө үзүүлдэг байна. Жэзэлхэдэ, Раджив Гандийн правительствын бүридэлдэ 8 министр эхэнэрнүүд юм. Гэхэ зуура, энэдхэг эхэнэрнүүдэй 70-аад процент тухайн үзэг бэшэг мэдэхэгүй. Илангаяа хүдөө нутагуудта үзэг бэшэг мэдэхэгүй эхэнэрнүүд олон байдаг. Хүдэлдэг эхэнэрнүүдэй дунда оройдоол 2 процентнэ һургуули һудартай юм.

Эршүүл болон эхэнэрнүүд адлихан ажал хээд, аб адлихан салин хүлхэ абадаг. Эхэнэрнүүдэй худалмариин үдэр нэгэ часоор богони байдаг гэхэ гү, али тэдэ 7 час соо хүдэлдэг. Нарайлха эхэнэрнүүдтэ нарайлһаань урда нэгэ һара, нарайлһанайн һүүлээр гурба һара соо түлбэритэ амаралта үгтэдэг.

Эндэ үхибүүдэй түрэхэ, үхэхэнэ тог атли байдаг. Энэ талаар хэрэг байдалые гуримшуулхын тула правительство хэмжээ ябуулгинуудыо баталан абана. Жэзэлхэдэ, түрүүшын үхибүүнэй гарахадань, түрэлхидэй салин хүлхэн болон хүнгэлэлтэнүүд хоёр дахин нээр ургана, хоёрдох үхибүүнэй гарахадань, баһал салин хүлхэн болон хүнгэлэлтэ дээшлүүлэгдэдэг. Харин гурбан үхибүүтэй болобол салин хүлхэн болон хүнгэлэлтэнүүд хоёр дахиннар хямдаршаха.

Энэдхэг эхэнэрнүүд сэдэр һайхан бэвтэй, шарайтай, зулгы зо-хид абари зантай юм. Сарн хубсаһан тэдэниие өхэл гоо болгодог. Тэрэниие үмдөөд, түргэмоор ябахын аргагүй байдаг. Энэ хубсаһан эхэнэрые аалиханаар, эо-хидоор алхалан ябахые баадхана.

Баян зүүдхэлнүүд сооһоо энэдхэг эхэнэрнүүд амар шулуу зүүхэ дуратайб гэжэ мэдэжэ абахада һонин байба. Тэдэ Зодиагай тэмдэгтэй өһоор, гурбан кардһаа бага бэшэ шэгнүүртэй шулуунуудые зүүдэг. Энэ дүрим эбдэбэл, Зодиагай тэмдэгтэй һайн мүлөө үзүүлхэгүй.

ГУРАЛСАЛАЙ ГУРИМ ТУХАЙ ХЭДЭН ҮГЭ

Индидэ өөрынгөө арга боломжын, хүсэл оролдолгын талаар удаан һурдаг гэжэ манай гид ойлгуулба. Тэндэ булганда уял-

гата һуралсал гэжэ үгы. Һарадаа оройдоол 6—7 рупи түлэдэг гүрэнэй һургуулинуудтай хамта үмсын һургуулинууд бии. Тэндэ һарадаа 300—400 хүртэр рупи түлэдэг. Эды шэнээн мүнхэн юрэ түлэгдэдэггүй гэжэ ойлгозо хэрэгтэй. Манай гидэй 5 наһатай-хан басаган нэгэ нимэ һургуули-да һурдаг байна.

Хүбүүд болон басагал ами амларандаа һурдаг. Мадарас хо-тодо бүхы хүүтэдэй 80 процент һурдаг.

Маанадай амарһан Мадрасай хэжүүдэхи хүршэ городһоо элдэб хорхойн гэрнүүдые, гарай бэлэ-гүүдые наймаалдаг бишыхан наймаалагшад саг үргэлжэ арадаг нэн. Тэдэ ородоор яһала ойлго-хоор дуутарха юм. Тэдэнэй анги-ли, немец, француз хэлээр хөөр-рэлдэхэ аргатай байхадань, бидэ өхээр аягүйрхөө бэлэйбди.

Индидэ хүдэлдэг үхибүүд өхэл олон, тэдэниие хаа хэнагүй харахат. Өөрөө уншажа шадахагүй аад, газетинуудые тарагшээр хүдэлхэ. Үрэ жэмэсүүдэй наймаа-лаша байһан аад, тэдэниие ам-талха аргагүй байдаг. Нюсэгэн хүлгэй гутал сэдэрлэгшэ хажуу-гаарн гараһан хүнүүдые гуталга сэдэрлүүлэгтэй гэжэ уриха юм. Һаруул гэрэлтэй байхадань, тэдэ энээгүүр тэрээгүүр гүйлдэжэ ябадаг. Харанхы болохотой адли тэдэ дайралдаһан газартаа хоно-дог ха.

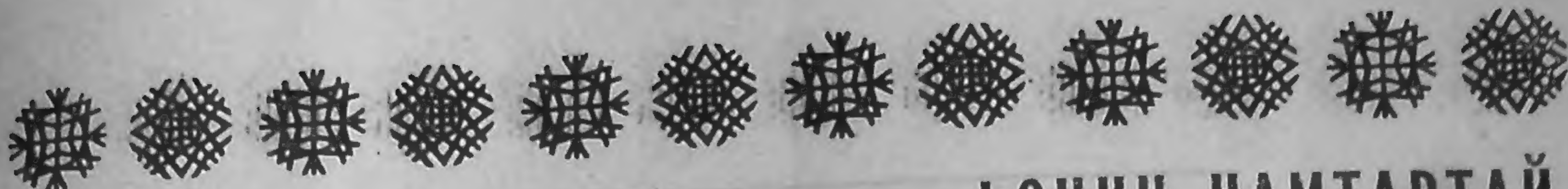
ИНДИРА ГАНДИ ХААНА АЖАҢУУДАГ БАЙГААБИ

Энэдхэг фильмүүдэй геройнууд гоо һайхан ордонгууд соо ажаһуудаг. Индира Гандийн ре-зиденци ошоно хэрэбди гэжэ манда сонсоходоно, нимэр-хүү ордонгуудай нэгэн байжа гэжэ бидэ һанса һэмди. Тэдэ тэн-дэ тад ондоо байдал хэрэбди. Досоогоо эгээлэй юрын эд зөө-ритэй нэгэл дэбхор гэр байбо. Премьер-министрай ажаһуудаа амар байгааб, тэрэл зондонь үлөөнхэй. Хоёр креслэ болон столонтой багахан таһалга. Эн-дэ тэрэ чөлөөгөр бүхэндэ юрын хүнүүдтэй үулзадаг байгаа. Тэ-рэнэй хажууда оршоһон нэгэ ба-га өхэ таһалга соо правительст-венуудай толгойлогшонортой үул-залгануудые үнгэргэдэг байһан юм. Библиотека гэр соо эгээл дуратай газар болодог. Тэрэ эхэн-хи сагаа энэ үнгэргэдэг нэн... Шэл доро өөрын хүбинн хэрэг-сэниүүд тэбигдэнхай. Тэдэ гэрэл-ээн эхэнэртэ хамта бүхы дэл-хые тойроһон хуушан чөмдөн, эгээлэй юрын нюдэнэй шэл, нэ-хэгдэн хаяд жипет (сүлөөтэй сагтаа Ганди нэхэхэ дуратай бай-гаа, наһа бараханаа гурбан үдэ-рэй урда тээ энэ жипет аша хү-бүүндэ нэхэжэ байгаа гэжэ мэн-дэ ойлгуулжа үгөө), олон тоодо кэктус сээгүүд болоно. Индийн премьер-министр Индира Ганди икмээр ажаһуудаг байгаа бшуу.

ДО ИНДИИ

6-дахы хууд.

НОНИН НАМТАРТАЙ

Танилсагты: Юрий Лонго

...ХОЕР ТЭЭНЭЭ СЦЕНЭ ТЭЭШЭ ОЛОН ХҮБҮҮД, БАСАГАДАЙ ДУГТАШАХАДА, «ЯАНАН ЭДЭБХИТЭЙ ХАРАГШАД ГЭЭШЭБ» ГЭЖЭ ГИПНОТИЗЕР ЕХЭЛ ГАЙХАБА. ОРОЙДООЛ ДОЛООН ХҮН ХЭРЭГТЭЙЛ ДАА, БУЛТАНАЙТНАЙ ХУБИ ЗАЯАН ТУХАЙ ХЭЛЭХЭ БОЛОО НАА, БҮХЭЛИ ҮДЭШЭШЬЕ ХҮРЭХЭГҮЙ ГЭЖЭ ТЭРЭ ХЭЛЭХЭ ЮМ. КОНЦЕРТ БҮХЭНДЭ ЭНЭ НОМЕР ХАРАГШАДАЙ ДУРА СЭДХЭЛ БУЛГАГАА. ОРОН ДОТОННАЙ МЭДЭЭЖЭ ЭКСТРАСЕНСНҮҮДЭЙ НЭГЭН, ПСИХОЛОГ ЮРИЙ ЛОНГОЙН БУСАДШЬЕ НОМЕРНУУД ОЛОННИЕ ГАЙХУУЛАА, НОНИРХУУЛАА.

Стойкой сажана хууһан басагадай гарай почерк таажа, тус бүхэндэнь тайлбар үгэнэ. Гурбан жэл үнгэрһэн хойно гадаадаа аяншалгада гарахаш гэжэ нэгэ басаганда хэлээ. Хоёр үбгэнтэй, хоёр үхибүүтэй (хүбүүн, басаган) болохош гэжэ нүгөөдэдэнь, һаяан хоёр жэлэй туршдаа болгоомжотой бай гэжэ гурбадахидаа хэлээ. Иимэ номернуудыг харагшад айнахтар анхаралтайгаар шагнаһан байна.

Психологафологи гэшэмнай хүнэй абарн зан почеркоор мэдэхэ наука мүн. Харин хироманти гэшэмнай гарай хээгээр хүнэй байдал, хуби заяан тухай мэдэлгэ болоно. Хоёр адли почерк гэжэ байдэггүй. Мүн лэ хаанашье хоёр адли хүн байдэггүй ха юм. Хүнэй абарн зан, почерк гэхэ мэтые хайшан гээд таадагби? Нэгэ бага тайлбарилсад туршаһуу: юрыншье хүн үхибүүнэй почерк илгаруулад лэ байдаг. Харин би юугээрээ нэгэ бага бусадһаа саашаа ошообиб гэхэдэ, почерк харан сасуугаа амар абарн зантай, ямар хуудал байдалтай хүн бэ гэжэ таадагби. Энээнине айнахтар ороо хэрэг гэжэ хэлэхэгүй байнаб...

Ю. Лонго сцена дээрэ ээлжээтэ номероо хэрүүлжэ эхилһэнэ. Тэрэ бутархай шэл дээгүүр хүл нисгөөр абаашье аданагүй. Удаань тэрэнэй бутархай шэл дээрэ ниргөөр хэбтэхэдэнь, ассистент гараа далайгаад үбсүү руунь хүрсе хутагтануудыг шэдэжэ ороно... Нэрээ муутайшаг зарим хүнүүд хуурһаа бодосохо юм. Харин артистын сээхэдэ нэгшье саргаа харагданагүй...

Концерт бүхэндэ залуушуул олон байдаг гэжэ Юрий Лонго хэлһэнэ. Эдир залуу абахада бүхы юумэн айнахтар нонирхолтой шингээр үзэгдэдэг гэшэ. Илэнгэжэ мүнөө бүхы юумэнэй олондо мэдээсэгдэдэг, дуураагад боллоод байһан үедэ ганса залуушуулай бэшэ, мүн бүхы наһанай хүнүүдэй нонирхолор юумэн ехэ болонхой. Бишье ямар бэ нэгэ шэнэ юумэ нээжэ магадгүйб гэжэ залуу хүн наһаа бшуу.

Биополие шалгагты гэжэ Юрий Лонго зал соо бууһан хүнүүдтэ хандана. Лонгоны мигэжэ хэлэн сасуу харагшад гарнуудтаа нүдэндэ харагдахаар бэшэ ямар бэ нэгэ шаарнуудыг барад байһан шингээр наһаа юм. Бишье гар соогоо тэрэнине бажууһан шингээр үзөөб...

Удаань гипнотизер хэдэн харагшадые сцена дээрэ дуудажэ, хоёр ээргээр зогсоогоод, хүгжэм доро бээс хүдэлгэхыень захираа. Иимэ гипнозой сенс харахада, ехэл нонирхолтой.

Гипноз гэшэмнай эртэ урдын Римэй үеһөө эхн абана. Тихэдэ гипнотизернууд талмай дээрэ сугларһан бүхы хүнүүдыг унтуулжархидар байгаа. Хүнэй уураг тархини нюусын, арга боломжонудай оройдоол 30 процентын нээжэ шадаад байнабди. Хэдэн мянгад хүнүүд гипнозой туһаламжаар элдэб үбшэнүүдһээ мултарна. Гип-

ноздо дайрагдадаггүй хүнүүд гэжэ байдаг. Гэбшье тэдэнинешье мэдэлдэ абажархидар бэрхэ гипнотизернууд байдаг гэшэ. 120 аргуудыг мэдэдэг гипнотизернууд эгээн дээдэ категориин гэжэ тоологдодог.

Толгойтнай үбдэхээ болихо, бзетнай амарха, ямаршье юумэн наһаагтнай зобоохогүй гэжэ ертист найдамтайгаар хэлһэнэ.

Бээс һула табигжа, тусхай аутотренинг хэжэ хураха гэшэ еһотойл шадабари мүн. Гипнотизерой туһаламжагүйгөөршье бээс амаруулжа, аргалжа шадахаг. Гансал айнахтар ехэ хүсэл оролдого хэрэгтэй. Ажалай, хураалсалай һүүлээр бээс амаруулжа хураха шухала. Заабол ажалай дүүрэхыг хүлээжэ байнгүйгөөр забхарлалайшье үедэ элдэб упражненинүүдыг хэжэ хурагты. Стол дээрэ һуужа, хүлүүдээ урагшан жингты. Тихэдэ ташаанууд дээрэ гарнуудта табигжа, толгойгоо урагшан гунхуулгты. Нүдээ анижа, бээс һула табигты.

Лонго гипноздо бэлээр ородог хүнүүдыг шэллэжэ, сцена дээрэ гаргана. Агаарай лайнерай пассажирнууд гэшэт, урда зүгэй далайн эрьедэ амаржа байнат, гэрэй эзэн гэшэт гэхэ мэтэ үгэнүүдтэйгээр тэдэндэ хандана.

Психологи гэшэ хүнэй ажабайдалда хэды ехэ үүргэ дүүргэдэг бэ? Бээс бээшгээ зан абарн, психологи мэдэхэ, бээс бээдэ тэсэмгэйгээр хандаха гэшэ юунһээшье шухала. Хүнэй доторой байдал, нэхэл, үзэл бодол гол үүргэ дүүргэдэг. Хэрбээ ямар бэ нэгэ юумэндэ ходо наһаагаа зободог гэшэ наа, амгалан һайнаар ажаһуужа шадахагүйг. Физическэ упражненинүүд мүн лэ гол үүргэ дүүргэдэг. Тортот тоһотой, муухай агаартай хото городто ажаһуудаг наа, болгоомжотой байха хэрэгтэй. Промышленна болон автомобильне хорото бодосуудһаа хайшан гэжэ бээс абахаб? Тортоттой үдэрнүүдтэ гэрһээ үсөөн гараха, хүсэ шадал гаргахагүй гэжэ оролдоты.

Лонгоны нэгэ басаганда дүтэлхэдэ, тэрэнэ Алла Пугачевадал адляар үһсөө заһажэ, хүгжэм доро хатаршана. Үшөө нэгэ залуу эхэнэр американ одон Мадонныг наһаалдашаха юм.

Американ психолог, багша Дейла Карнегын творчествотой танилсагты, Совет психологууд сооһоо Рожнов, Орлов, Леви гэгшэдыг хүндэлдэгби гэжэ Лонго залуушуулда хандана.

Концертын һүүлээр Юрий Лонго 15 минутын туршдаа сенс үнгэргөө. Элүүржүүлгын сенсда эзлэгдэжэ, Лонгоны саашадаа юун гэжэ хэлэхыг дуулабагүйб.

Манай штатнабшэ корр. О. ИРИНЧЕВА концерттээ репортаж хэбэ.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

СЭРЭГЭЙ албаган, майор нэрэ ээргэтэй. Ражиссер мэргэжэлтэй. Экстрасенс. Нэгэтэ энэ хүн манай редакцида өржэ, наһаа интервьё абагты гэжэ дурадаха. Бидэ тэрэнһээ интервьё абаа һэмди. Тинн Виктор Иванович Лапшин манай региондо сэрэгэй нэгэ частини сэрэгэй албаган. Хялар нюдыг, толгойн үбшье аргалдаг. Юумэнһээ ехээр айһан хүнине номгоруулан эмшэлдэг. Нюуһан зүйлнүүдыг олодог. Элдэб гуримжаар бэшэгдэһэн гуша гарон үгэ хадуужа абадаг. Хүнэй психикыг элдэб нюуса үзэгдэлнүүдыг элрүүлхэ гэшэ тэрэнэй дуратай ажал болонхой.

— Нюуса үзэгдэлнүүд гэшэ юун бэ? — Энэманай НЛО бэшэ. Хэрбээ тайлбарилсадаггүй ниндэдэ объектнууд тухай хэлэхэ болоо наа, иимэ объектнууд бии гэжэ бидэ эгнэгдэг болоһойбди гэжэ хүсэнэб.

Хүнэй психикын үзэгдэлнүүд баһал тайлхалтай үзэгдэлнүүд байха. Нэгэтэ хүндөөр үбдэһэн Энштейн хүнэй психикэ ямараар бүрилдэн хэйб гэжэ хоёржэ үгэхыень Пеже гэшые гуйгаа бэлэй. Тэрэнэй хоёрһэнэй һүүлээр Энштейн ингэжэ хэлбэ: «Психологи гэшэ физикһээ хэды ороо гэшэб дээ!».

Хүнэй бээдэ болодог хүлээгдэгүй хубилалтанууд намайе тон ехээр гайхуулдаг. Муухайшаг басаган абаһан аад, гэгтэ сээрхэн эхэнэр болошодог. Тихэдэ юун болоо гэшэб? Хэрбээдэшье шүлэгүүдыг бэшэггүй аад, гэгтэ шүлэг бэшэжэ эхилшэдэг. Урдандаа зураг зуража шадахагүй байһан аад, гэгтэ элдэб гоё һайхан зурагуудыг зураха бэлиг шадабатай болодог. Зүүдэн соогоо өөрынгөө гайхамшаг таблица хараһан Менделеевыг абаад үзэгты. Эндэ иимэ асуудал табиха хэрэгтэй: «Эдэ хүнүүдтэй юун болооб, тэдэнэй психикэ дотор юун хубиллаб?».

Бэлигтэй бэрхэ Чумак — Кашпировский гэшэдыг абаад туршагты. Элдэб үбшэ хабшанса эмшэлхэ гэгтэ эгнэгт найдалтайгаар манай ороной хэдэн миллион хүнүүд телевизорнуудтэй урда һууна бшуу. Тэдэ эди шэдиндэ үнэн зүрхэнһөө эгнэгтэ, заатагүй эдэгэхэб гэжэ найдана. Үнэхөөрөөшье иимэ аргаар эмшэлгын ашаг урэн гайхамжаар: «Манай бүлын үнинэй нүхэр Е. К. (тэрэнэй зүбшэлгүйгөөр нэрыень нэрлэхэгүйб) гэшын минни хараһаар байтар сахюур сөгөн үнэниин харлашоо. Ямар шалгаган дээрһээ үнэниин харлашооб? Эгнэгүлхэ бэлиг шадабаритай байна гү? Эндэ Кашпировскийн нэрэ хүндэ үүргэ дүүргэе гү, али энэ эхэнэр доторой сэдхэлһээ эгнэгтэ гү?

Би иимэ наһамжа баримталха хүсэлтэй байдагби. Хүн бүхэн доторой айнахтар ехэ биоэнергетическэ нөөсэтэй. Энэ огтошье шэнжлэгдэгүй гэжэ халаглан хэлэхэ байнаб. Энэманай нервэ, биологическа хүсэн болоно. Энээнине таһан, тайлбарилһан хүн мүнөө дээрэ үгы. Гансал бидэ тэрэнэй ямар нэгэ объектэ нүлөөлхыень адаглан хараха аргатайбди. Кашпировскийн туршалга энээнине гэршэлһэ.

Биологическа хүсэн бии гэжэ һанадагби. Эмшэлүүлжэ байхадэнь, үбшэлһэн газарыень заатагүй олодогби. Хүнине гараараа шалгажа үзэхэдөө, абаһаар ойлгодогби. Үбшэн хүнэй бзэын хажуугаар гараараа ябуулахадэнь, гарни хадхаад, шэмжэгэнээд абадаг гү, али хүйтэ даадаг. Тихэдэ тинтэрээ һаяхан Сочидо мануальна терапини түб нээгдэ. Чумак болон Кашпировскийн тушаа тогтохо болоо наа, үгөөрөө хэлэжэ, хүнине эдэгэхэдэ болохо гэжэ би эгнэгдэбди. Эртэ урдын эмшэд юрэ буса нигэжэ хэлэдэггүй байгаа еһотой! «Түрүүшээр үгэ, һүүлдэнь ургамал, һүүлээрнэ хутага хэрэгтэй болохол. Биополин гэшэмнай гансал медицинн бэшэ, харин физикын, химин, социологини, психологини хэмжээн гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Би өөрөө юрэ бусаар эмшэлжэ эхилээ хүм. Нэгэтэ аэропортдо бай-

хадэмин, нэгэ эхэнэр өрзэд ингэжэ хэлбэ гэшэ: «Толгоймни айнахтар ехээр үбдэһэ. Бүхы хүнүүд сооһоо гансал та наһаа туһалаа аргатай гэжэ би һанаһаб. Нюураймни урда гараа бараад, толгоймни үбшье бууруулгты». Энэ эхэнэртэ туһалаа хүсэлтэйгөөр нюурайн урда гараа бараад байхадэмин гэгтэ бүхы бзэмини халуу бусалан зохид шэнги болошоо һэн. Тэрэ эхэнэртэй нюу шарай тэд ондоо боложо, бээр хүргөөд абаа бэлэй. Тэрэ гэгтэ сарһаа хойшо өөрөөшье мэдэггүй байтараа толгойн үбшэ бууруулдаг, юмэрхэй, юумэнһээ айһан хүнине эмшэлдэг болошоо һэм.

«Эгнэгбэл эгнэгты, үгы гэгбэл бү эгнэгты» гэгтэ хэмжээндэ нонирхолтой хоёралдоон боложо байна. Энээнине хэрэгтэ удаадахи асуудалаа табихамни: хуби заяанда эгнэгдэг гү?

— Өөрынгөө хаба шадалда эгнэгдэгби. Хэрбээ ажал хэрэгтэй бүтэжэ үгөөгүй һаань, тэрэ заандань орхоо наа дээрэ. Үгы гэгбэл, хүн муу тээшэ хубилжа магад.

— Та гороскопто эгнэгдэг гү?

— Энэ асуудал тушаа бүхы наһандаа наһаагаа зобожо, анхаралаа хандуулжа абадагби. Одо мүшэдөөр, газарай суранзанай шугамуудээр, дүтын түбинүүдтэй байһан газараар нюусануудыг тайлбарилһан тахын тула залуу абахада, нилээд ехэ мунгээ гаргашалһан байхаб. Хүн гэшэ замбуулинай амитан һэн тула замбуулинай нүлөөдэ сроогүй байха аргагүй. Юртэмсын түбинүүдтэй хайшан гэжэ байрлаһан минни тэрэнэй хуби заяанда өөрын нүлөө үзүүлдэг. Багахан туршалга хэжэ хүсэлтэй гү? Мүнөө минни байдалда таарама гэжэ наһанан элдэб геометрическэ дүрсэнүүдыг эхэнэ концертнууд сооһоо нэгынь шэлэжэ абагты. Би шэлэжэ абабаб. Тэндэ ингэжэ бэшээтэй байба: «Гэгээ талаһаань харахада, та хүнүүдтэй үгээс ойлголсожо хоёралдхэ дуратайг. Бодото дээрэ дотор талынгаа нюусыг үсөөхэн хүнүүдтэ хоёралдэг байнат. Тэдэнтэй танин үнэн сэхэ, найдамаар нүхэр гэжэ һанадаг. Та түбшэн даруу байжа шададагта. Гэгэшье ходо ходо зан абаритнай хубилжа байдаг. Заримдаа өөрынгөө һанал бодолнуудыг дүтнэгөө нүхэртэй хубаалдаһаиб гэжэ һанадагта. Тэдэнэртээ өөрынгөө доторой байдалыг хоёржэ үгэдэгта. Ажабайдалай асуудалуудта анхаралтайгаар хандадагта.

Та ажабайдал тушаа гүнзэггөөр бодожо үзэдэгта, бусад хүнүүдыг шудалдагта. Тихэдэ та ажабайдалда халирхайгаар хандаха хүсэлгүй, харин тэрэнине гүнзэггөөр шудалха дуратайг. — Зай, адли байна гү? — гэжэ Виктор Иванович асууба.

— Наһад проценты адлирхуу. Бусад концертнууд соотнай юун биини? — гэжэ би нонирхон асууба.

— Баһал нимэрхүү удхатай байха, — гэжэ Лапшин хариусеба. Ямар текст хэнэй гэгтэ ороноб, тэрэнине зүбшөөдэг байһаннин гол шухала. Булганда бүхы юумээрээ таарадаг абарн зантай хүнүүдыг байдаг. Энэманай Шэнэ жэлэй шог зугаа болуужан.

— Та телепатиде ямараар хандадагта? — Минни ажабайдалда тайлбарилһан ойлгуулхын аргагүй шарнууд дайралдаһан байха. Минни дүтын нүхэртэй гү, али дүтын танилай наһа баража байхадэ (хэрбээ энэ ушарай һуниин тэг дунда болошье наһан), дотор талым ямаршьеб абаан намайе ингэжэ һэриулбэ: Жэня абгай наһа барашоо. Энэ «мэдээсэлэй» сэг — үглөөнэй 4 сэг 10 минута, наһа бараһан сагтайн тулалдаа.

— Виктор Иванович, интервьё үгһэнэйтнай түлөө танда бээр хүргэһэб. Мүн танин, бусад экстрасенсүүдыг, бусадые хүнүүдыг Шэнэ жэлээр амаршалаад, һайн һайханин хүсэнэб.

Елена СЛУГИНОВА интервьё үнгэргөө.

Ольга ГАЛЛАС,
корреспондент,
телефон 2-34-41.

ОРБИТАДА» АНХАРЫТ!

ГУРБАН ЖЭЛ БОЛООД, БУХЫ МАГАЗИНУУДАТ А ТЕЛЕВИЗОРНУУД БАЙХА ГЭЖЭ ОПТИМИСТ-НУУД БАТАЛНА. ТИИМЭ БОЛОХО ГҮЙ

Шэнэ жэлэй урда тээ хүн зон олоороо телевизор абха гэжэ городой магнинуудаар хүндэлдэг. Булта зон зээтэгүй шэнэ телевизор абха хүсэлтэй байха. Бултангань телевизор зээтэгүй занаха болохш. Хүн гэшэ хайндэртэ үнэтэй сэнтэй зүйл худалдажа абха дуратай байдаг. Төөдшье техникэ мүнхэ бэшэ, эбдэржэ халахгүй. Городойхойдой хайндэрэй урдахи асуудалые хайшан гэжэ шидхэниень бодоодшье үзэхэнэ хүшэр байна. Манда хүдалдаа наймаанай сервис болон ажаһуудалай сервис ехэл доогуур хэмжээндэ... Магзиннуудта ороходо хоохон тагууд байдаг. Ажаһуудалай эрилтэнуудые хангадаг эмхинуудтэ ошожо, ямар нэгэ захил хэхэ гэжэ хаатнай, таанхда арсажа магадгүй. Хэрбээ магазин бүхэндэ финскэ сабхи аба гэжэ намда дурадхаа гү, али харын болзор соо бэшэ, харин үсөөхэн үдэрнүүд соо костюм оюула гэжэ хэлээ хааны, би өхээр баярлаха нэм. Зүгөөр нимэ байдалтай хээндэшье ушархагүйт. Энээнһээ уламжалан дураниши гутаха эхилхэ. Тингээд бидэ нимэрхүү муу байдалтай дадашонхайбди.

Шэнэ телевизор худалдажа абахадатнай, долоо хоноод эбдэршэхэ. Энэмнай юрын хэрэг болонхой. Энэмнай «япон» бэшэ, харин манай Эсэгэ орономнай техникэ болоно бшуу. Тээдшье бидэ тэрээндэ эсэгэ мэтээр хандадагбди. Хоёр-гурба дахин заһабарилуулхаш, хэрбээ жэл соо таба дахин заһабарилуулаа хаа, заһабарилуулаа болоо гэжэ, шэнэ телевизорэ тушаажа, баһал шэнэ телевизор абахада болохо. Зүгөөр шэнэшье телевизор эбдэрнүгээр эрхим хайнаар худалдх гэжэ бидэ юундэшьеб найдаха дуратай байдагбди. Ямаршье кампанида хуугаад, өөрингөө «Горизонт» телевизор тухай хөөрлөө үүсхээ хааши, шамые дэмжхэ хүнүүд олодохо. Энэмнай дуратай төмэ болонхой бшуу.

Телевизорнуудые шанар муутайгаар бүтээдэг, худалдан абэгшын элдэб орео байдалда ородог байһан тухай олон юумэ хөөрхэдэ болохо. Зүгөөр энээгээр ханиншье гайхуулхагүйш, уншагшад ондоо юумэн тушаа ханаагаа зобоно. Хубилган шэнэдхэлгын табдахи жэлээ абажа байхадань, тэндэ дээрэ, түбтэ хуугшад унтаһаар гэшэ гүй Угы гэбэл, өөрингөө «Сонино» сааһа юушье харадгүй гүй СССР-эй Совмин маанад тушаа анхаржа, энэ асуудал юрэл шидхэдэ. Тухайлбал телевизорнууд үйлдбэрлэдг министрствэдэ хабаатай байха ээрэгтэй гэжэ гү, али хэлхэ холбоной промышленна хэрэгсэлнүүдэй министрствын мэдэлдэ байха ээрэгтэй. Тинхэдэ Минторг, Минбыт эндэ ямаршье хабаагүй болоно. Энэнтэй дашарамдуулан, үргэн нэлэнхэ оронойгоо нутаг бүхэндэ технонайн маанай түбүүдые эмхидхэхэ. Тингэбэл эдэ түбүүд телевизорнуудые бүтээһэн заводудтай сэхэ холбоо барисаатай байха бшуу. Тээдшье эдэ түбүүд эбдэрхэн телевизорнуудые заһабарилвад, өөһэдөө худалдаха ээрэгтэй.

Улаан-Удэдэ нимэ түб дары түргэн байгуулагдаа нэн. КПСС-эй ЦК-тай болон СССР-эй Совмин тогтоолые хүтэлбэри болгон түб нэгдээ бэлэй. Тогтоол дотор

ингэжэ хэлэгдэнхэй: телевизорнуудые наймаалдаг бухы магнинуудые технотүбэй системэдэ дамжуулан үгэхэ шухала. Минторг байгуулагдаһан шэнэ түбтэ анхаралаа хандуулаагүй. Энэ түб «Орбита-сервис» тэһэн гоохон нэртэй, байгуулагдаһаар жэл хэхэд тухай боложо байна. Тингээд Тэрэ Борсоевой үйлсөөр оршон 17-дохи гэрэй 2-дохи квартира соо түбхинхэй. Тэрэнэй начальник Владимир Ильич Реховский 3X3 дүрбэлжэн метр кукни соо ахмад инженертэй, секретарьтай болон диспетчертэй хамта хуудаг. Унтадаг таһалга соо дүрбэн столы саана 7 бүхгалтернууд, технологууд, экономистнууд хууна (партын саана хурагшадтай хууһандал адли гурбан столы саана хоер хоероороо, классай хүтэлбэрлэгшэ мэтээр ахмад бүхгалтер Любовь Гавриловна Ткачук тэдэнэй урда хууна). Харин зал сооны хэды олон телевизор багтана гэшэб. Хэрбээ ажаһуудалайнгаа эрхэ байдалые хайжаруулха гү, али комматонууддаа олон болгохын тула горгүйсэдкомдо ээлжээндэ байһан ямаршье хүнине эндэ асараа хаатнай, тэрэ эндэхи байдалые хараад, гягүйрхэн, өөрингөө мэдүүлгэ дары түргэн өөргөнэ абаад, нэгэ комматно квартира соогоо табуулан ажаһуужа үргэлжэлхэ нэн. Тинхэдэ эол жаргалтайгаар ажаһуунаб гэжэ ханаха байгаа. Юундэб гэхэдэ, зал соо телевизорнууд гурбан дахараар табигдэнхай, гарантинна болзорой заһабарилгыг түргэдхэхэ зуураа, механикууд багтажа ядан, тохоногоороо бэа бээ дайран худалдх байдаг. Нимэ эрхэ байдалда худалдх байһан механикуудые хараад, би тон өхээр хайрлааб. Нимэ уйтан газарта худалдх байгааһье хаа, телевизорнуудые шанар хайнтайгаар заһабарилха гэжэ тэдэ оролддо.

Заһабарилхын аргагүй гэжэ тоологдонхон үнэтэй телевизор абахаа клиент эрбэ гэшэ. Тингээд тэрэ эзна соо нойтон поол дээрэ гү, али үгы гэбэл, дээрнэ үшөө гурбан телевизоры табиятай байхые хараад, мэдээ алдан унашан алдаха зуураа, ингэжэ хэлэхэ нэн: үнэтэй телевизор абаһын тула архи уунгүйгөөр, тамха гатангүйгөөр жэлэй туршада мүнхэ нөөсэлөөб. Харин нимэ шанар муутай телевизоры дайралдахада, урмаа хухэрэнгүй яахобши даа. Олохон хүнүүд боһоо алхажа ороодүй абаһан ээд, хараажа эхилдэг: «Дуратай телевизорэ үгэхэгүйб, таанад тэрээн дээгүүр ябахдаа болохот». Телевизор дээгүүр абахааа байтагый Борсоевой үйлсөөр 17-дохи гэрэй оршон 2-дохи квартирада орохо гэшэмнай бэлэн хэрэг бэшэ юм. Өөрөө орохоһоо гадна, ондоо хүнине оруулжа үрдихэ хэрэгтэй. Заримдаа ханада няалдаад, ондоо хүндэ харгы гаргажа үгэхшэ. Хэды уйтан байратай

байгааһье хаамнай, ажалай бүтээсэдэ энэ нүлөөлхэ зэргэгүй гэжэ 25 хүнөө бүридхэн коллектив хайнаар ойлгодог байха юм. Тинмэһээ бидэ 45 дүрбэлжэн метр талмайтай гурбан комматно байра соо зэрсэг мэтээр эрьелдэн худалдхбди. Тэдэ үглөөнэй 9-өө үдэшин 6 болотор, хайндэрэй урдахи субботын үдэрнүүдтэ худалдх баатай болодог. Үглөөнэй 8 саһаа эхилжэ, хүнүүд ерээжэл байдаг. Тинхэдэ маанадай ажалай эршые нилээд худалдадаг. Телевизорнуудые дээрэ дээрһээнь табияжа абталһан уйтан коридор соогүүр хоер хүнэй нэгэ доро гарахын аргагүй юм. Нимэ эрхэ байдалда худалдх гэшэ нилээд хүшэр.

Автор энэ түбтэ худалдх хүнүүдтэй танилсажа, тэдэнэй ажалай эрхэ байдалнууд тухай хөөржэ үгэхэ хүсэлтэй байгаа. Зүгөөр эндэ худалдх хүнүүд нимэ тулюур туйган эрхэ байдалда дадажа, шадаал хаа шанар хайнтайгаар телевизорнуудые заһабарилха гэжэ оролддо. «Орбита-сервис» гэхэн түбтэ худалдх хүнүүд бухы захилнуудые богонихон болзор соо дүүргэхэ гэжэ бухы хүүсөөрөө оролддог. Эбдэрхэй телевизор эзэнһээнь асараад, заһабарилһанһаа хүүлээр тэрэнхэ өөһэднхөө машинаар гэртнэ абаашажа үгэдэг. Эндэ ээпас частынууд болон деталнууд дутадаа гэжэ байгаагүй. Юуб гэхэдэ, энэ түб телевизорнуудые бүтээдг 23 заводтой бата бэхи холбоо барисаа тогтоонхой. Нютагай засагаархидтай бэшэлсэһэн бэшгүүдтэй томо хабтаһан баһал тэндэнэ байна. Харин тэдэ түбэй худалдхирлэгшэдэй эрилтэнуудтэ анхаралаа хандуулнагүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Нютагай засагаархид шэнэ технотүб барихын тула фирмэдэ талмай үгөө юм. Энээхэн бишыхан газар нилээд үнэтэй сэнтэй болоо. Технотүб жасануудые, барилгын материалнуудые, барилгашады өөһэднхөө хүсөөр бээдэрдэг. Ерээдүйн байшангай хээдэ бэлэн боложо, үүдэнүүдэ сэлхэ байһыны хэлэхын аргагүй. Тээдшье тэндэхи 150 дүрбэлжэн метр талмай баһал өхэ бэжэ шэнгээр ханагдана. Хэды гоо хайханаар ерээдүйн байшан тухайгаа бодоошье хаа, гэдэргээ Борсоевой үйлсөөр оршон 17-дохи гэрэйгээ бишыхан кукни руу ханаа алдаһаар тээрхэхэ баатай болохш. Мүнөө олохон хүнүүд дурда гутай ингэжэ хэлэдэг: «Тэдэнэртэ үшөө юм хэрэгтэйб!» Шэнэ түб бариха талмай, 102-дохи кварталда 150 дүрбэлжэн метр талмайтай магниин үгөө бшуу. Эды үсөөхэн хүн худалдх аад, яагаа хэмһээ үлүү хомхой сэдхэлтэй юм. Тэдэ «Электрон» абаха хүсэлтэй. Мүн «Экраншье» ха хүсэлтэй. Мун «Экраншье» манай мэдэлдэ оройой гэжэ хушье хангалгын албан эрхим хайшье аашалһан нгнэргүй хүнүүд гэшэб...»

«Орбита-сервис» Симферопольн заводтой хэлсэ баталжа, удамшгүй тэрэнэй филиал болонхон байна. Ингэжэ тус заводтой телевизорнуудые худалдан абагшадта тарааха, дурадхаа үүргэ дүүргэхэ болоно. Заводой гаргаһан продукци өөргөө буцаагдаха өһөгүй. Филиал аппарат бүхэниие нарик нягтаар шалгаха, заһабарилха эрхэтэй. «Фотон» хая нээгдэнхэ филиалдаа мүнхэнэй туһаламжа хүргэхэ байха гэжэ найдагдана. Тинмэһээ гоо үзэгдэл, нүүдые ханаандаа хараад үзэлши. Мянган дүрбэлжэн метр талмай дээрэ томо гэгшын модуль баригдашье... Городой тэг дунда гэжэ хэлэбди. Телефоноор ямаршье захил хэхэдэ болохо. Гадна аппаратын эрхим хайнаар заһабарилһанһаа удаа гэртэнэй тэрэ дары асаржэ үгэхэ... Радиоаппаратурышье хараһаар байтаршын заһабарилха...

Аппарадаа тушаахаа ханаа гүйт Хэдытэ болохоб! Худалдажа абахабди... Ямар бэ нэгэ хангалгын албанда нимэ үгэнүүдые дуулаа нэн гүйт Угы байхат!

Видеотүхээрлэгэ худалдажа абаха дуратай гүйт Удаадахи харада бии болохо. Адресаа орхоо хаатнай, гэртэнэй абаашаа биди... Ямар сага абаашаа хаамнай, танда таатай зохид байхаб гэжэ мэдээсэгтэй. Бухы захиалтнай эрхим хайнаар дүүргэхэбди.

Бодото дээрэ нимэрхүү байдалтай хаа, хэды жаргалтай ажаһууа хэмбиди. Харин мүнөө дээрэ «Орбита-сервис» гэжэ предпритида хандаха дуратайшуул үсөөн байһаар зандаа. Хангалгын албанай дээдэ хэмжээндэ болгодоо гэшэ хаа, нимэрхүү үзэгдэлнүүдтэй ушархагүй нэмдн. Наяхан хүжэжэ эхилжэ байһан наяхан ажаһууна бэшэ ха юм-гүрэндэ ажаһууна бэшэ ха юм-биди. Хүжэлтэ дэбжэлтын замаар үннэй дабшажа эхилһэн байгааһье хаа, ээрим албангуудта, халбаринуудта хэды өхэ дутагдалнуудтай ушарнабиди! Үдэр бэхэндэ дурда гутаха, ханаагаа зобохо юумэн олодоо лэ байха... Үйлдбэрийн нэгдэлэй директор («Буряттелерадиобыттехника») Владимир Алексеевич Ижунцов ингэжэ хэлэ нэн: «Городой зон эбдэрхэн аппаратада, түхээрлэгшэнуудэ нэгэл предпритида абаһуудэ гэжэ хэлэхэдэ болохол, шана гэжэ хэлэхэдэ болохол. Тэрэ предприти «Экраншье», «Орбита-сервисшье» гэжэ нэрлэхэдэ хамсагүйл. Тээд нэгдэлэй директорэй хэлһэн эдэ үгэнүүдэ бургуушааха байнабди. Үннэдые бургуушааха байһан «Экраншье» худалдх байха болохо гэжэ найдагтай байжа болохо гэжэ ээрим хүнүүд ханажа магадгүй. Ээрим хүнүүд аппаратайтай ямар тээд тэндэ аппаратайтай ямар бэ нэгэ детал, шүрбэ шүхэ гэжэ нэгэ деталь, балай өхээр ханаа-жэрхихэдэ, балай өхээр ханаа-жэрхихэдэ... Тинмэһээ «Орбита-сервисшье» хандаа туршагшэ гэжэ хэлэхэ байнабди. Хаанаты гэжэ хэлэхэ байһан эрхим хайшье хангалгын албан эрхим хайшье эрхим хайшье гэжэ хэмшье наар эмхидхэгдэнхэй гэжэ хэмшье хэлэхэ шадахагүй байха...

Ажабайдалаа хайжаруулха, «нонирхолтой болгохо, бухы дутуу дундануудые үндэһөөрнэ үгы гэжэ гэжэ хүн бүхэнэй оролдхоо хаа, ондоо байдал хүрэхэ эрэхэ нэн. Бэдэрэлтын замаар дабшахаа зүрхэ алдаһан предприти-нууд хуушанайнгаа заншалһаа өөһэднхөө дурээр мултарха дурегүй байдаг. Энэ мүнөө бүришье элээр хэрэгдана бшуу.

Бодод үзэгтэйлши: үглөөдэр БМДК продукция өөрөө худалдадаг болошобо гэшэ. Ингэжэ Минторгын зүбшөөлгүгээр «ВАЗ-ай» филиал нээгдэб. Базада оруулагдангүйгээр элдэб язын түхэлэй шэнэ машинанууд худалдан абагшадта хүрэхэ болоно. Нимэ юумэнэй болоо хаа, Минторг гансал эрхихаа ороһон опзотогоо үлэхэхэ бэшэ гү... Хэрбээ «Экран» шэнгэ предприти-нуудай Минторгын мэдэлһээ гараа хаа, юм болохоб! Тайлбаргүйгөөршье эли ха юм. «Экранай» директор нүхэр Ижунцовай хэлһэнэй өһоор технотүб юрын лэ бригада гэжэ нэрлэгдэнэ. Энэ-ниме олонхи хүнүүд буруушааха байгаа өһотой.

Албан хойрог абадал шэнэ үүсхэлнүүдтэ харгы нээхэ дурегүй байдаг гэжэ мэдээжэ. Тээд мүнөө нимэ системтэй шанга тэмцэл хаа хаанагүй бээлүүлэгдэжэ эхилэнхэй гэшэ ааб даа. «Орбита-сервис» гэжэ технотүб хандаа наймаанай түбэй директор Реховский ПТО-гой директор болобо гэшэй. Түбэй 50 хүн ондоо газарһаа салин абажа эхилхэ... Минторг «Орбитын» гэшүүдэй гарээр, мүнхэ зөөрөөр баригдһан фирменнэ магазиние (102-дохи кварталда) ресторан болгожорхихо... Тээд юм болооб! Клиент нимэ байдалда хохидохогүй... Гансал ямаршье байдалда бөөдэ найдаха, урдаа табиян зорилгоо зээтэгүй дүүргэхэ хэрэгтэй.

Ингээд энэ хөөрөгөө дүүргэхэдэшье болохо байгаа. Тээд «Экран» нэгдэлэй директортай хөөрлөөһөө нэгэ нимэ хэнэ дурдаха дуран хүрэнэ.

Директор:—Ямар үлүү талмай байха юм... Тээдшье өөһэдөө Борсоевой үйлсэдэ магзинитайл. Ганса бригадада үлүү өхэ талмай үгтэнэн болоно бшуу... Тээд тэдэ городойхидые хангажа, жэлдээ 12 мянган аппарат худалдана.

Корр.:—Эхэ үүсбүүдтэй ха юм...

Директор:—Түрүүшын 2—3 жэлэй үнгэрхэдэ, хуушан байдалдаа хүрэхэ эрэхэ...

Владимир Алексеевичэй хэлһэн эдэ үгэнүүдые бургуушаахабди. Телевизор хабсаргаха гэжэ бэлэн хэрэг бэшэ. 2—3 жэл соо телевизорнууд элбэг болошобо гэжэ найдаһагүйбди.

Уншагшад (эдэмнай телевизор харагшад болоно) эндэ табигдһан шидхэгдээгүй асуудалнууд тушаа өөһэднхөө ханамжануудые хэлэхэ байха гэжэ автор найдана.

Түрүүшын алхам

Хоридо соелой таһагай аг-промпанкда архитактурын болон түүхын хүшөө болодог Аназгай дасанинэ хэргээн за-набарилхаар мунгэ суглуулхын тула № 14223 счот нээгдээ.

Энэ байн байхан хэргэеэ ху-битала оруулха хүсэлтэй бүхы хүнүүдэй энээнэ хабаадал-сахадань болоно.

Гансал агропромбанкда бэ-шэ, харин почтоор мунгэ эл-гээхэд болохо.

Арадай мунгэнэй туһалам-жээр дэсан түрүүшын түхэлдөө оруулагдажа, хэргээн заһаба-рлагадаха.

Мүнөө дээрээ тодорхой болзор тухай хэлэхэнэ эртэ-шэр байна. Тээдшье счедой нээгдэлхын гол шухалэ. Ингэжэ түрүүшын алхам хэг-дэбэ гэжэшэ.

Солбон ЖАПОВ,
«Хэжэнгын гол»
газетын корр.

КАНДИДАДУУД НЭРЛЭГДЭЭ

Үнгэрхэн жэлэй һүүлшын һара манай республикада по-литическэ шухала кампанин түрүүшын һара болоо. Юуб гэхэдэ, энэ үедэ РСФСР-эй, Бу-ряадай АССР-эй, нутагай Со-ведүүдэй арадай депутадуудта кандидатууды дэбжүүлгэ эхи-лээ юм. Манай штатнебэшэ корреспондент Юрий Манзанов Буряадай эрдэмэй түбтэ депу-тадуудта кандидатууды дэб-жүүлгэ талаар нэгэ суглаан тухай хөөрэнэ.

Нийтын эрдэмэй институт со-циально-экономическэ шэнжэл-гэнүүдэй таһагай, Байгалай байгаали хэрэглэлгын таһагай, административно-ажахын ху-бин таһагай хамта суглаан боложо, имэ хүнүүдэй гурбан кандидатуранууд дурдагдаа: А. К. Тулохонов, Е. В. Кислов, С. Б. Поминкин. Түрүүшын хоёр-ой өөһэдшынгөө кандидатура болоууланхай һүүлээр национа-льно-территориальна 92-дохы округхоо РСФСР-эй арадай депутатада кандидатаар хүдөө ажахын эрдэмэй доктор С. Б. Поминкин дэбжүүлэгдэбэ.

Социально - экономическэ шэнжэлгэнүүдэй таһагай эдэб-хитэнэй бүлэг Буряадай «Вер-ховно Советэ» бэрхэ хүнэй кандидатура дэбжүүлээ. Тэрэ-мнай экономическэ эрдэмэй кандидат И. Т. Павлов болоно.

Тэрэний гол түхэл шэнжэнэ юуб гэхэдэ, тэрэ республикын өөрын захиргаанай, өөһэдшын-гөө олоһон мунгээр өөһэдшын-гөө хангалгын гуримда орол-гын хараа түсэб зохиолгодо хабаадалса. Хэрбээ депуте-даар хунгаад байгаа һазнь,

И. Т. Павлов теоретическэ шэнжэлгэнүүдэ бодото бай-далда бөөлүүлхэ аргатай бай-ха гэжэ үгэ хэлгшэд тэмдэг-лээ. Энэниинэ ойлгохо зуураа,

хоёрдохы кандидат нийтын эр-дэмүүдэй институтай директор В. Ц. Найденов эрид шууд яба-дал гаргажа, өөрынгөө канди-датура болоулаад, И. Т. Пав-ловэй түлөө, дуугаа үгэхынь суглаанда хабаадагшадые урлалба. Павловэй кандидату-ра естественнэ эрдэмүүдэй институтай болон биологийн институтай хамтын суглаан дээрэ дэмжэгдээ. Тинхэдээ эр-дэмтэ экономист И. Т. Павлов Трубаевскэ хунгуулин ок-ругхоо Буряадай арадай депу-татада кандидатаар дэбжүү-лэгдэбэ гэжэшэ. Эхэл суглаан дээрэ территориальна округхоо РСФСР-эй арадай депутадууды хунгахын тула кандида-турунууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Биологийн институтай хүдэлмэ-рилгэжэ Е. В. Кисловэй канди-датуры суглаанда хабаадаһан олохон хүнүүд дэмжээ. Е. В. Кислов территориальна 808-дахы округхоо РСФСР-эй ара-дай депутатада кандидатаар дэбжүүлэгдэбэ.

АНХАНДА эндэ түрмынхидэй лагерь байдаг һэн гэжэ северо-байкальскыи хэлсэдэг. Сүлэл-гэдэ байһан эдэ хүнүүд мэлте-шануудта хүдэлдэг байгаа. КПСС-эй горкомой хоёрдохы секретарь В. М. Никланов эдэ үгэнүүдэй хэр зүб байһы шалгажа үзэхэ гэжэ шийдэбэ.

Владимир Матвеевич геоло-гуудтай, ойн харуулшадтай уул-зажа, өхэ юумэ мэдэжэ абаа. Анханда лагерь байһан газар мэдэхэдэ гэжэ ойн харуулшад хэлһэн байна.

Северобайкальскэ ой модоной ажахын ахалагша ойн харуулшан С. М. Осипов КПСС-эй горкомой инструктор А. М. Цурик, мүн КПСС-эй горкомой хоёрдохы се-кретарь В. М. Никланов энэ бү-лэгтэ оробо.

Тэдэнэр сүлэлгэдэ байһан хү-нүүдэй газары оложо, үмхир-шэһэн байһан, харуулай башни, газар гэрнүүды хараһан байна. Нэгэ гэр соо 60—70 хүн байдаг байгаа гэжэ тухайлхаар...

Энэ лагерь 1927 онһоо 1932 он болотор байгаа гэжэ наһатай-шуул хөөрһэн байна. Тэрэ үедэ концлагерьнууды хүн зонһоо нуюудалгүй, далдалха гэжэ орол-додоггүй һэн. Дүрбэн онгосонуу-даар түрмынхидэй заһаа барихы олохон хүнүүд хэрһэн байха юм. Онгосо бүхэндэ «ЛОН ОГПУ» гэ-жэ бэшэгдэнхэй...

Байкальскэ тосхоной Федор Николаевич Кузнецов, Душканан тосхоной Александр Николаевич Печкина, мүн лэ энэ тоскондо өмжөөдүг байһан Глафира Лав-

ХАМАЛГАНАЙ СУУРЯАН

рентьевна Кузминова, Холодное тосхоной Алексей Николаевич Ганюгин, Нижнеангарскын Вера Михайловна Касаткина болон бу-сад эдэ бүгэдэниинэ харадаг бай-һан тухайгаа хөөрөө һэн.

Лагерьһаа тэрьедэхы хүсэһэн хүнүүды ямар хуби заяан хүлээ-дэг байгаа гэжэ зөөн А. Н. Га-нюгин хөөрэнэ. Арадай дайсад лагерьта асарагдадаг гэжэ зөөн-нүүд һанадаг һааб даа. Ингэжэ тэндэһэ тэрьелһэн хүнүүды ба-рихадаа, эдэлүүлээд, хөөргэнэ лагерьта асаржа тушаадаг һэн.

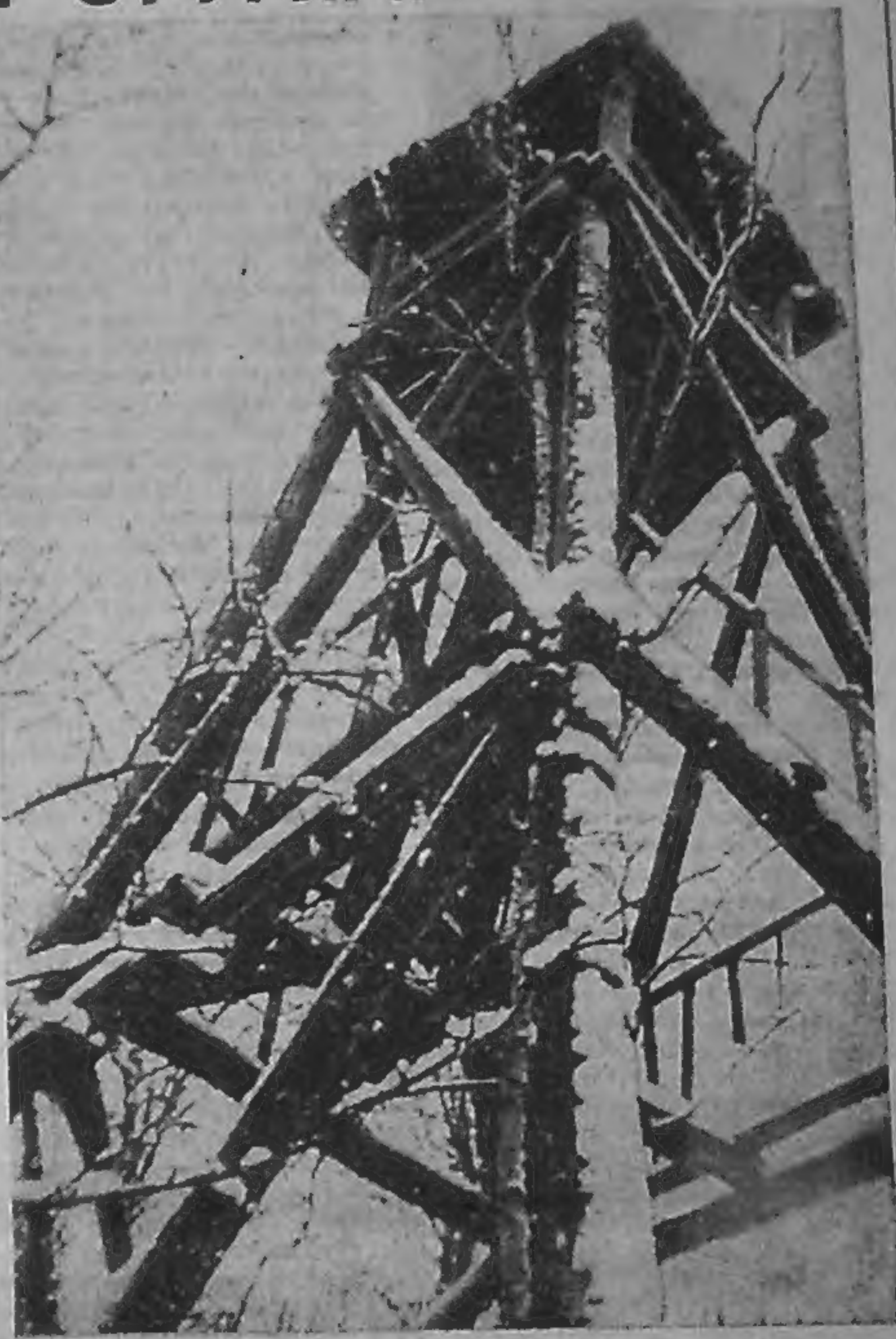
Нэгтэ имэ тэрьелһэн хүниинэ лагерь руу асаржа ябатары Баг-дасаров дайралдажа, зүб лэ ба-рлат гэжэ хэлэн сэсуугаа, тэрэниинэ буудажархыһан байгаа.

Лагерьта эршүүлшье, эхэнэр-нүүдшье бии һэн. Украинаһаа олон хүнүүд лагерьта хээгдаһан байжа болоо гэжэ мүнөө хэлэхэ үндэһэ баримтатыйди. Ушар юуб гэхэдэ, украин хэлэн дээрэ дуу дууладаг, зүжэг нааданууды нутагай хүн зоной урда харуул-даг һэн гэжэ наһатай хүнүүд хэл-дэг байха юм.

Байкальскэ тосхоной хажууда, Слюдянскэ нуурнуудай район ша-дар, Нижнеангарск поселогой ха-жууда лагерьнууд баригдаһан байгаа.

Хабар тээшэ саһанай хайлаха-да, бүлэг комсомолшууд эдэ га-зарнууды тэн һайнаар шэнжэлхэ түсэбтэй.

Александр ЦУРИК,
КПСС-эй Северобайкальскэ
горкомой инструктор.

ВЛКСМ-ЭЙ ОБКОМОЙ VIII ПЛЕНУМ ТУХАЙ ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Үнгэрхэн средада, декабриин 27-до, ВЛКСМ-эй обкомой ээлжээ-тэ пленум болоо.

Пленум дээрэ комсомолой об-ластной 34 конференци дээрэ хэг-дэхэ ВЛКСМ-эй обкомой элидхээ-лэй проект зүбшэн хэлсэгдээ. ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүд элид-хэлэй удха тушаа ажиглалтанууд-ды хээ, дурдаханууды оруу-лаа. Элидхэл заһахадаа, эдэ бү-гэды хараада абалсаха. Конфе-ренциин урда тээхэнэ «Буряадай залуушуул» газетэдэ элидхэлэй тезисүүды толилхо гэжэ шийд-хэгдэбэ.

Пленум дээрэ комсомолой об-ластной организациин хунгагда-мал органууды бүрилдүүлхэ та-лаар комиссийн бүридел үргэд-хэхэ тухай асуудал шийдхэгдээ.

Обкомой гэшүүдтэ комсомо-лой областной организациин хун-гагдал органуудай бүриделые дэбжүүлхэ тухай мэдээсэл дурад-хагдаа.

Пленум дээрэ ВЛКСМ-эй об-комой гэшүүд РСФСР-эй, Бу-ряадай болон Улаан-Удын ара-дай депутадуудай городской Со-ведэй арадай депутадуудта өөһэ-дшынгөө кандидатууды дэбжүүлээ.

Зэдын хургуулин 803-дахы ок-ругхоо РСФСР-эй арадай депу-татада кандидатаар ВЛКСМ-эй об-комой бюрогой гэшүүн Буряадай АССР-эй Госкомспортын түрүүлгэ-шэ Геннадий Манжуев дэбжүү-лэгдээ.

Серовскэ хунгуулин 50-дахы округхоо Буряадай АССР-эй ара-дай депутатада кандидатаар ВЛКСМ-эй обкомой бюрогой гэшүүн, «Буряадай залуушуул» га-зетын редактор Александр Дру-жинин дэбжүүлэгдэбэ.

Түмэр замой Улаан-Удын отде-лениин ашаа ашадэг, буулгадаг ажалай дистанциин 3-дахы МЧ-гай слесарь, сэрэгшэд-интерна-ционалистуудай Улаан-Удын город-ской Советэй гэшүүн Владимир Пильчинов хунгуулин 128-дахы округхоо Улаан-Удын городской Советэй депутатада кандидатаар дэбжүүлэгдээ.

Октябрьскэ районой «Маяки клубай хүтэлбэрлэгшэ, сэрэгшэд-интернационалистуудай город-ской Советэй гэшүүн Сергей Бо-гатых хунгуулин 95-дахы ок-ругхоо Улаан-Удын городской Со-ведэй, арадай депутатада канди-дээр дэбжүүлэгдэбэ.

ЛИФТНУУД ХҮДЭЛХЭ ГҮ, АЛИ ҮГЫ ГҮ?

Манай гэр [Улаан-Удэ хото, Ключевская үйлсэ, 57, корпус 2] үнгэрхэн жэлэй хабар ашаглалгада тушаагдаһан байгаа. Харин лифт-нууд [гэр 9 дахбар] нэгэшье үдэр хүдэлөөгүй. Лифтын хүдэлөө үгч-шье һаань, залуушуул ойлгоногүй бшуу. Тээд энэ гэр соо үндэр наһатайшуул олон ха юм. Тэдэнэртэ 8-дахы гү, али 9-дахы дахбар оодэ гараха гэжэһэн хэды хүшэр бэ! Лифтнууд хүдэлхэ гү, али үгы гү!

Энэ гэртэ ажаһуугшад.

Горлифтын директор К. А. Ни-китин асуудалда имэ харюу үгэ-бэ:

— Үнэхөөрөөшье лифтнууд хү-дэлнэгүй. Манай предприяти бо-лон «Буржелезобетон» гэлэн үй-лэдбэрин нэгэдэл (энээнэй мэд-дэлдэ байдаг) хоорондоо подря-на хэлсэ баталла. Хэлсээнэй өһоор, бидэ лифтнууды хангалга бээ дээрээ даажэ абанабди (тин-һээ тиитэрээ гансал хоёрдохы бэ-шэ, харин нэгэдэхы корпусто), тээд «Буржелезобетон» меха-

нигта гэр үгэхөөр найдуулаа юм ха. Гэхэ зуура, тэрээндэ байра үгөөгүй. Тинмэһээ бидэ өөһэдшын-гөө уялганууды дүүргэхээ ар-саабди. Энэ хэрэг Госарбитражда хаража үзэгдэлһэн байна. Мүнөө бүхы асуудалнууд зүб мурөөр шийдхэгдэбэ ха. Тинмэһээ Шэнэ жэлдэ бүхы лифтнууд хүдэлхэ байха гэжэ найданабди.

Шэнэ жэлэй һүни эндэ ажаһууг-шад 9-дэхы дахбарта гараха зуу-раа, гэшхүүрэй табсангууды тоо-лохогүй байха гэжэ редакци ба-һал найдана.

ХУУШАН МАШИНАНУУДЫЕ ХЭРГЭЭНЭ

ҺҮҮЛЭЙ үедэ хүнүүд хуушанай модельнуудай авто-мобилуудаар һонирхдог болонхой. Бидэ, хэлхэ холбооной үйлэдбэрин-техническэ управлениин ав-тобаазын [ПТУС] хүдэлмэрилгэшэд энэ хэрэгтэ шунал-тайгаар ханданабди.

Тэрэ үедэ дайнай урда тээшье, һүүлээршье почто зөөдэг хуушан автомашинуудһаа ямар нэгэ дета-лиинь үлөөхэ тухай ухаандашье оруулдаггүй бай-гаабди. ЗИС, «полупорта» тухэлэй машинуудаар дайнай үедэ хүдэлдэг һэм. «Студебеккер», «Форд», «Шевроле», «Виллис», тухэлэй машинууд оройдоол 1943 ондо бүтээгдээ юм.

Автобаазын музейд ЗИС-5, ГАЗ-АА тухэлэй маши-натуудай элдэб детальнууды, шүрэб шүхэнүүды ба-га багаһаан суглуулжа, хабсаргаа һэмди.

Мүнөө эдэ автомашинууд ябадаг болонхой, тэдэ майн 1-нэй болон ноябрийн 7-ной демонстрацинуудта, урданай автомашинуудай параднуудта хабаадалса.

Бидэ байгша оной зун 5 автомобиль хэргээн заһа-барилжа, Улаан-Удэ — Гусиноозерск гэлэн замаар аян-шалха хүсэлтэйбди.

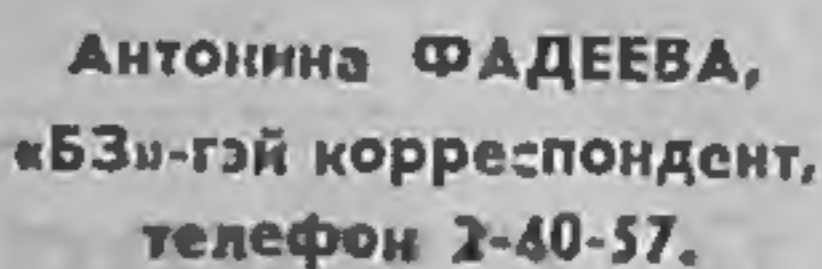
И. КОНДРАТЬЕВ,

ПТУСай автобаазын харгын аюулгүй хүдэлөөнэй талаар ахалагша инженер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хэргээн заһабарилгадаһан автомобиль.

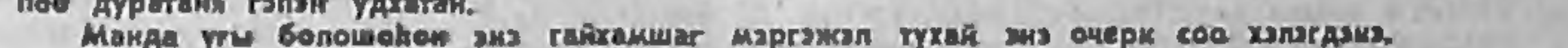

«Буряадай залуушуул»

Би гурэнги гарган сэтгэвч хо
шо Феникс элдэв юмз хөөрт
байнамын хандог, мартагдугүй

Шенике бидэ тон эхээр хайр
лахадби. Тэрэнике эд бараан мэ-
тээр хүнүүдэ худалдадаг бай-
хан юм. Эдэс хоолой, пдагийн
бүдөөр, заримдаа мүнгөөр Ше-
нике худалдаань хүнүүдэ үгэжэ.
Тэрэ тосхондаань танил зонгуудын
дохолон басгагханнике тон эхээр
хайрдадаг нэн. Тилибэ зобашь

Би эзээдэнь нямархуу юм
ондоо зүнхөө дуулаагүйб, ха
нашье уншаагүйб. Эхэ болохон
хойноо Фенкин хэлэндэл адлир-

Олон жvэй урда тvэ хамгаал
алдахvн Трофим Григорьевич
дvvгvдэжvшv, ошvнэртэйшv,
байгаа юм. Зvгвэр дvv басаган
Бидэ эсэртv эерvнгөө vхvбvvд
мэгээр дурлала. Ажvмээдvй vгд-
hэн мэгээ комvнотvн кvартvрвд
vбжvнээл (Бидэ тэрvннvн илгэжv
нэрлэдэг байгааадv) Фvнхгэй хам-
т оробо. Бидэ тэдvнэртv айл-
швэр ошvдoг хvмдv. Тvнхэдээ
гэртээ эрэнхvдэл аялаар эрэлэ-

дэгдээт захидаггүй, ноцтой асуудлаар
сагта хүрэмж ошохон хүшэр боло-
шонхой). Хэрбээ газар асраа-
гүй, мэрлэтон байгаа хадам, тэр-
р сүхалдадаг. Олохон ганса бээ
хүнүүдэд телевизор эгээл байн
намаарха зүйлэнь болодог. Тэр-
рэнийн хаража, сэдхэл дүүрэн
хүнүүгүй элэхб дээ. Би телевизор
үсөөн харадагби. Тиймшээ элэр
нэгэ номин дамжуулга хэрхэн
байгаа. хаа, минин эрхэдээ заа-
тагуй хөөржээ угадэг. Унөөш
менаад тухайгаа наанагаа тобо-
поор зандаа («Шэм тухай наана-
гаа зобожо, хүннидээ унтаж
дадаа», — гэж намда хэлдэг).
Хүршэ эхэнэрнүүдэнь, танилуу-
хушэ, Улаан Хэрэлэнгээ басаган
тэрэндээ орожо, эрьмжэ байдаг.
Нялхэн тэрэ нивалхуудай бүлгэм-
тэй танилсажэ, холбоо барнсаа
тогтоогоог. Тиймхэдээ ажабайда-
лын нэгэ бэгэ ноирлохтой бо-
лын гэжээ. Унэл сэлэ хүхэрн
похонь гэжээ. Унэл сэлэ хүхэрн
намда ниггэж хэлээ нэн: «бээ
тангавэр барнижэ, хагуу зоригтой
— баяа хэрэгтэй».

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

ЕНО ЗАНШАЛНУУДАА БҮ МАРТАЯЛ!

АВТОНОМИТО республикануудай киноискусствын хүгжөөх зорилготойгоор автономито республикануудай нэгдэхэгдэмэл студийнуудыг байгуулж гэгээн дүрдэл юр зуулагдаагүй байж. Свердловский киностудийда байгуулагдан «ЗОВ» гэжээ творческо нэгдэл бага арадуудай культурын нэгжээ гэгээн гол зорилго урдаа табина. Режиссер-найруулан табигша, сценарист Барс Халзиев нэгдэлыг хүтэлбэрлинэ. Энэний Михаил Роммой шаби, Бурадад АССР-эй искусствын габыята өмжлэ буулагдах, «Последний утос», «В ночь лунного затмения», «Белая лошадь», «Кочующий фронт» болон бусад фильмуудай автор мүн. Бага арадуудай культурын ажал буулагшадай творческо шадабарие элжүүлэх, хүгжөөх гэжээ шээ студийн зорилго болохо ёһотой. Гоминодо, Министруудай Советд тухай документууд бэлдэгдэж байна.

— Шэнэ киностудийн творческо
түсэлүүд ямар бэ?

— Манай киностуди онсо шэнмэтэй, — гэж Барас Халзанов хөөрнэ. — Ингэжэ бидэ уран нэйхэнэй, баримтага, мультипликаци-онно фильмүүдые буулгадаг байхэди. Ямаршы арадуудай хоорондо хани халуун харилсаан тогтоогдохо, интернационализмын мэдэрэл хүмүүжүүлэгдэхэ, арад бүхэнэй соёл культура хүндэлэгдэхэ, хүгшөөгдэхэ зэргэтэй. Бэе бээе найн мэдэхэгүй, ондоо арадуудай үндэсэн хэлэ, культурагай танил бэшэ байхан ушрһаа нацинуудай хоорондо элдэб янзын зүрилдөөн гэрэхэлэ һанана буу. Элдэб яһанай хүнүүд республикануудта, номо кото горадуудта ажалуудог. Тэдэ бэе бээе хүндэлхэ, арад бүхэнэй культурагай танилсаха уялгэтэй. Нэгэ нацие ондоо нацинуудтай танилсуулха, үндэһэ яһатан бүхэнэй культура шудалха гэхэн зорилго ямаршы архив урдаа гэхиха еһотой буу. Ингэжэ бидэ национальна культурина архив байгуулжа, арадуудай культурын бүхы шажнуудые пленко дээрэ харуулха түсэбтэйбди. Үлэсхөө бодон үлгэршэд, арадай

— Студинда ниймэ программа он-
сэ һуури эзэлхэ гү! —

— Тингэнгүй хаях. Кино гэвэл түрэлхи хэлэ хүжөөн дэлгэрүүлхэ талаар эгзэн таарамжтай арга болоно. Жишээлбэл, бидэ «хүхюүн зугаатай үзэгүүдыа», богони хэмжээнэй хуралсалай фильм-пособи-нуудыа харуулжа шадха, байна-бди. Мультипликаци хэрэглэн дмэршье фильм харуулжа боло-хоор ха юм. Хойто зүгэй, үгы гэ-бүл, Хойто Кавказай олон тоото арадуудай хэлэнүүд дээрэ филь-мүүдыа харуулха түсэб бии. «Ера-лал» түхэлэй «Умкэ» гэжэ «хүүгэ-дэй киножурнал сэг үргэлжэ гар-гале нөхөөн бии. Иимэ киножур-нал бие арадуудай хэлэнүүд дээрэ оршуулагдаха хэн. Автономи-то республикэнүүдэй хүүгэдэй журналнууд киножурналда мүн-гөөр туһаламжа хүргэхэ байһан тухайгаа мэдүүлээ. Тобшоор хэлэ-бэл, урданай үльгэр онтохонууд-дые фильмүүд болгон харуулжа нэвмнэй, бие үхибүүднээ эхилээд бүхы наһанай хүнүүдтэ нэйшааг-даха хэн. Өөрын мультипликатор-ска нургуулигүй байха гэжээ эш-хэбтэр лэ. Тинхээ тинтэрээ уран бэрхэ мультипликатор-уран зураг-ша Радна Сахалтуеа манда хүдэл-нэ.

Мунөө автономито республика-
нуудай 30 түлөөлэгшэд ВГИК, Дээ-
дэ сценарна болон режиссерско
курсануудые дүүргэжэ, оронол-
мнай элдэб янзын киностудинууд-
та ажаллажа байна. Бэлиг шад-
бартай, хургуули худартай ре-
жиссернууд, түрүү мэргэжэлтэд,
актернууд, одоохол хэн, Кинема-
тографистнуудай холбооной
Свердловско отделениин Кино-
фондын дэргэдэ залуушуудай
фильмүүдэй ажахын тоосооной нэ-
гдэл байгуулал хаа, найн лэ хэн.
Национальна прозодо, поэзидэ,
хүтжэмдэ, уран зурэгтэ олон шэ-
нэ нэрэнүүд бии болонхой. Шэ-
нэ творческо хүснүүдые нэгэдүү-
лэе хаа, хэды ехэ амжалта туйла-
ха байнобиди?

— Студийн сценарна портфель соо юун бичлэ! Түбхын түрүүндэ ямар фильмүүдые табиха зоригтойбтал!

— Манай республикануудай ара-
дуудай түрүү хүбүүд болохо И-
кинф Бишурин, Гомбожав Цыби-
ков, Саловат Юлсая, Степан Эр-
зя тухай фильмуудые буулгаха
түсэбтэйбди. Буряад уран зохоол-
шо В. Митыпсовай сценаряср гун-
нууд тухай совет-хитад фильм
бууагабал, һонин байгаа. Монго-
лой кинематографистнууд энэ то-
мээр эхэтэ һонирхоно. Пушкинай
үбгэ эсэг болохо ахара генерал
Абрам Петрович Ганнибал (Мен-
шиковай) азар холын Зэбайжалы
сүлжээн) тухай сценари угээ һо-
нирхохой. Ходжа Насреддинэй
уршгад ялдалнуудые һануулан
Абу-Бакерей шог зугаатай түхүүтэ
комедийн сценари бэлтэ болон-
хой. Энэжһиз гадна мүнөөнэй на-
циональна прозо — С. Дениловой,
Ю. Рытхэуэй, М. Керимей, Р. Гам-
затовай, Д. Кугультиновой, Г. Ход-
жерей, Ю. Шесталовой, мүн бу-
садайшье зохоолнуудые эхрэн
дээрэ харуулаха зорилго бии.

Мунд үеийн шийдхэгдээгүй, мууноодорай анхрха асуудалнууд мээнадай ханаас гүнзэггөөр зогсоно. Холын хойто зүгэй, Алас-Дурно зүгэй арадуудай ажаһуудай газарнуудые промышленна талаар ашгалага эдэ арадуудта хэдэсхэ аюул эсрээб дээ, Ой тайгинууд үгы болошоо, гол горхонуудгүйэржэ шэргэшоо, бэлхээрийн газарнууд эсхэгдэшоо. Хэдэн зуу

жэлдэ бүрилдээн ажбайдалтай заншалууд эбдэрэн хөндөрнө хэдэн мянган жэлдэ абама ялхан мэргэжилүүдийн үгы болон хосорно. Олохон бага арадуудай ажбайдалыг үндээрнь хубилгахда, националына аюул татажа, гэдэ үндээрөө үгы боложо магад. Эдэ шухала асуудалуудыг эрид шүүд шиндэхэ хэрэгтэй. Бидэ налын сагта «Монолог» гэхэн шухала удхтай публицистическэ фильмүүднэ гаргаша хүсэлтэйбди. Уран зохиолшо Е. Айлинда Хо-лын хойто зүтэй, Алас-Дурна зүгэй шиндэхэдэгүй экологическэ асуудалууд тухай хэлэхэнь үгэ үгэхэбди, уран зохиолшод СССР-эй арадай депутатууд С. Данилов болон А. Немтушкин гэгшэд «На-ционалына асуудал болон бидэл» гэхэн темэ тушаа тогтохо.

— Студийн зохиогч ажилтай болон үйлдбэрийн түсэбүүд хайшан гэжэ шиндэхгдэхэ!

— Студийн зохиогч ажалтай та-
лаар бүхнэ асуудалнуудыг уран
хайханай совет шиндэхэд, өвсгөн-
мито республикануудад соёлтой
ажал жүүлэгшад — уран зохиол-
шод А. Абдуллин, Т. Минуллин,
Р. Гамзатов, Ю. Шесталов болон
бусад, театрийн режиссерууд Р.
Исрафилов, А. Борисов, В. Конд-
ратьев, уран зурагшад А. Осипов,
Д. Дугаров болон бусад тэрэнх
бүрдэлдэд ороно. Автономит
республика болон округ бүхэнх
хүтэбхэрлэгшэд, илангата тэдх-
шэргэж бодогчид эхнийнхэнд мандаа со-

ритойхон туһаламжа хүргэхэ бай-
ха гэжэ бидэ найданабди. Баг-
арадуудай харагшад 30 гаран мил-
лион хүн болоно. Энэнай аймаг-
гар өкэ аудитор, тиймэхээ тэр-
рок-коммерсантнуудта бэлшээр
болохо ёһогүй. Регион хооронди
нэгэдэл мэтэ студи ажакын тоо-
сооной сэбэр эмхи байжа шада-
хагүй, тэрэндэ республиканууд
бюджетдээ мүнгэн һомологдох
зэргэтэй. Гансааран үргэжэ шада-
хагүй юумзэе хамтын предприн-
тийн, творческо болон финансов
хүсэл оролдолгоор бултанай хү-
сөөр тэрэниие үргэхэ, дэмжэх
хэрэгтэй. Республика, область, ок-
руг бүхэн тухай нэгэшые кин-
буулгэгдаагүй, тиймэхээ өөры
материал дээрэ буулгаһан мэтэе
республика, область, округ бүхэ
фильмые угтан оёха эзргэтэй.
Зүгөөр ородой кинематографы
туһаламжагүйгөөр ороной наци-
ональна нэгэшые студи хүдэлжэ
шадатгүй гэжэ үздэгшэ. Тү-

киргиз кино Л. Шелитько, А. Комаровский гэгшэдэй фильмүүднээ эхилээ юм. Зарим фильмүүдые найруулан табихадаа, иланггала түрүүшын үедэ, союзна республикануудай, Москвагй болон Ленинград киногой мастернуудые урихэ хэрэгтэй гэжэ бидэ хэлэхэ байнабди. Совет киногой нимэ мастернууд Т. Океев, Б. Мансуров, Б. Шамшиев, А. Хамраев, К. Шэхназаров гэгшэд ажал хүдэлмэридэ хамрожо, манда туһалхаар түгээлэлэн. Манай нгэгдэлдэ бодом туһаламжа хэрэгтэй, тэрээнгүйгөөр уран найханай үндэр хэмжээндэ гарэхамнай хүшэр байна. Нүүнээрнэ ядэхын сагта түрүүшын тэмдэгтэй бан жэлэй туршада ороной тэмдэгт студинуудые манда туһаламжа хүргэхэ тухай өсуудал шиндэхэнь Кинематографистнуудай союзын, СССР-эй Госкиное гуйхэбди. Хэрбээ союзна студинуудай буудалгагдаха картиннын тэмээр ноцирхоо хаань, бидэ хамтынгаа хүсөөр тэрэниие дүратайгаар буутгахэбди.

— Тиймэнээ энэ шэнэшье, түүнийг ажил хэрэгтэ амжилт туйлахыотнай хүсэхэ байнаб.

Татьяна ОЧЕРОВА.

«ТААНАД театрт дуратай гүй». Театрт дуратай байхыг өнөөгүй бэ- шэ гүй! Үгүй гэхэд, ондоо юузмэ- нд анхарахаа хандуулдаг болохо юм бээ. Зүгээр бид театртгаа дуратай гэшээбди. Хүүхэдний өл- кодо өрөх, «Муза-Цокотуха» ха- раха дуратай байдаг. Нүүлээрнэ «Лебединое озеро» гэхэн балет гү, али «Дон-Кикот» гэхэн оперо шөгмөхөд болохо. Савшадаа «Хо- ванщина», «Борис Годунов», «Эн- хэ-Булат баатар» гэхэн оперо- нуудны шөгмөхөд, «Красавица Ангараа» гэхэн балет харахада болохо. Манай оперно театр 50 на- талаа гүйсэхэ. Тээд тэрэмийн гү- рэнэй, академическ, Лениннй орденот театр гэшээ. Харин би- дэ тариане юрэл оперно гэжэ нэрлэдэгбди. Тэрэ манай теат- ральна городто онко буури эзэл- дэг. Тэндэ бүхэ юүмэн хейн гэ- жэ дэлхэйн аргагүй, өөһаднй шиндэхгэдэггүй асуудалнууд бай- ха. Гое хүшэгийн сваян арсалдаа- нуудшы тарадаг. Гэбэшнэ про- мьерэнүүдэй болоходо, гастроль- нуудта гарахадаа, фестивальнуу- дай, конкурснуудай үнэтэгдэхэ- до, шэнэ уулзалгануудай болохо- до, артистнууд хэды өхөөр байр

ТЕАТРАЙ АЛТАН ОЙ

ладаг гэжээ. Үийндэрнүүдэй оршон ерэхэдэшье, тэдэ баярладаг, дуратай театрингаа баян түүхэ тухай удаан хөөрхэдэ болохо. Тейдшье театрмай 50 жэлэйнгээ алтан оле тэмдэглэжэ байна бшуу. Тиймэхээ СССР-эй арадай өрстис Лариса Петровна Сахьяновай нэрье дурдан ханахада, ханаа амараар хандаа хүнийе олохотой ёһотой, Республика дотор тэрэнэй нэрэ бишыхан хүүгэдхээ эхилээд, үндэр наһатайшууп болотор, городской театра дуратайшуулһаа холын районой хонишод хүртэр танил байхэ. Бэлигтэй бэрхэ бөлөринэдэ хэды дуратай, тэрэннее хүндэлдэг гэжээбиди. Энэмнай ёһотой алдэр соло болоно бшуу.

Хонгөө найзахан хоолойтой дуу-
шад Галина Шойдагбаева, Ольга
Анурова, Дугержап Дашиев гэг-
шэдий нэрнүүдээ мэдэхгүй хү-
нийн олохогүйт. Тэдэ улсхоо-
рондын нэрэ хүндэтэй конкур-
суудта хабзадажа, амжалтанууды-
туйладаг. Тэдэ Москва, Токио,
Түлуз гэхэ мэтэ хотонуудта хон-
гөө найханээр дуулажа, олондо
найшаагдахан байха. Гэхэ зуура,
артистуудай ержэ, хүдөө нутаг-
гай соёлой байшин соо нзада та-
бихадны, хүдөөтэй ажалшад үнэн
зүрхэнһөө баярлажа, хани халуу-
наар угтадаг, шэнгаар альгаа та-
шадар байха юм.

Энэмийн өнотойл дурал болоно
бшүү. Үйлсээр яваад гү, али трий-
ай соо хуужа явахон хунууд бэе
бэеэс нигэмэ асуудат: театрын-
гаа артистнуудыг хараа гүт! Опер-
мо театр тухай дуулаа гүт! Моск-
вада . ямарээр наада харуулааб!
Езэл амжалтатой абза гэжэ хэл-
сэнэя. Үнэхөөрөөшкэ Ленинград
болон Москва хотонуудта гаст-
рильдо , ямба, манай артистнууд
горитойхон амжалта туйлаа. Тий-
мэлээ бидэ, харагшад, оюун бэ-
лгитэй артистнуудаараа омогор-
хон байсанбди.

Хүнэй хуби заяамдал адли театрийн хуби заяандаа ороо хүшэр ушарнууд дайралдадаг байха. Мүөө театрийн алтан ойн баяраа тэмдэглэжэ байна. Тиймхэнэ театрийн 50 жэлэй туршдаа хэлхэн амдалыг үрэ дүнгүүдэ гэрхэгдэ болохо бшуу. Шиндхэгдээгүй ахла олон асуудалнуудай байгашье нээне, дуратай театрийнмэй хуби заяан урагшатай гэжэ мэдэнэбди.

Мүнөө Шинэ мэлдэ хүнүүд бэс бээдээ зов жаргал, хүсэл бодолоо бээдүүхнэ хүсэдэг гээшэ. Урагшатай, амжментай, жаргалтай ябагты гэжэ бидэ театрта, тэрэ-нэй бухы артистиунуд, хүгжмшээд, захиргаанайхид - болон сценын худалчэрлэлэгшэдэ, булганда хүсэхэ байнабди. Театрта 50 нэл гээшэ бэлэйншэ эхэ сэг бэшэ. Энэмнай здир аялуу нэлэн гэжэ хэлээдэ болохо.

Толнад театрт дуратай гүт? Ду-
ратай байнгүй яхабибди.
«Молодежкин» зүгтөө
Инна РЫЖКОВА.

Улаан-Удын хөгжмэй училищиин студентиз Наталья Гауковад үгиргэһэн жэл одоол зол жалгалтай жэл болоо. Тэрэ «Улаан-Үдэ-89» гэлэн эстрадад дуунай залуу гүйсэдэгшэдийн нэгдэхи гэрэд-ской конкурсын «Гран-при» шанда хүртэж, Красноярск хотодо үндэ гэрөөн хэм. Тэндэ Наталья амжалтатамгаар дуулал, паурездэй нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Дмитрий АЛТАЕВЫЙ фото.

Дмитрий АЛТАЕВ

«Бурягдай залуушуул»

1990 он... ШЭНЭ ЖЭЛ ЯМ

ҮШӨӨ СЭБЭР
НАЙХАН БОЛОХОТ!

Хододоо аза т
урагшатай

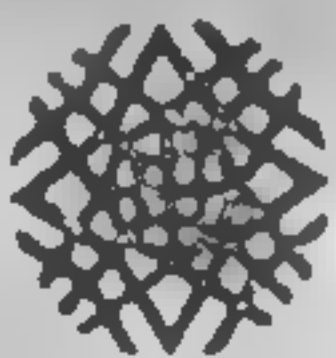
ШЭНЭ жэл гараба гэжээ. Байгша ондо 12, 24, 36, 48 болон 60 гэх мэтэ наана гүйсээн хүнүүдье — танай жэлээр, морин жэлээр амаршалнабди.

Морин тухай бидэ юу мэдэхэбди!

Та хүюун зугаатай абарн зантай, мүнгэ барижа шададаг, олон юумэ шашаха дуратайшые наа, ухаатай сэгсн байхат. Та оюун бэлтгэйт, бүх юумэ наанаан соотнай боложо байдаг. Та бээдээ най-данги, өөрыгөө дээгүүр абадаг, эрэ хүндэ дуратай байдагта.

Та бодожо үзэхэ дуратай, бээ даанги байдагта. Зүбшэл заабаринуудта балайшые анхаралаа хандуундаггүй, өөрыгөө дураар юумэ хэхэ дуратайт.

Хэрбээ байгша ондо урагшатай байгаа наа, инаг басагантайгаа гү, али нүхэр болохо хүнтэйгөө ушархат. Намда Нохсй, Бар гү, али Хонин жэлтэй хүнүүд таараха гэжэ бү мартагты. Морин жэлтэй хүн Хулгана жэлтэй хүби заяагаа холбохо ёһогүй. Хулгана жэл таида таарахагүйһе гадна, жаргал асархагүй.

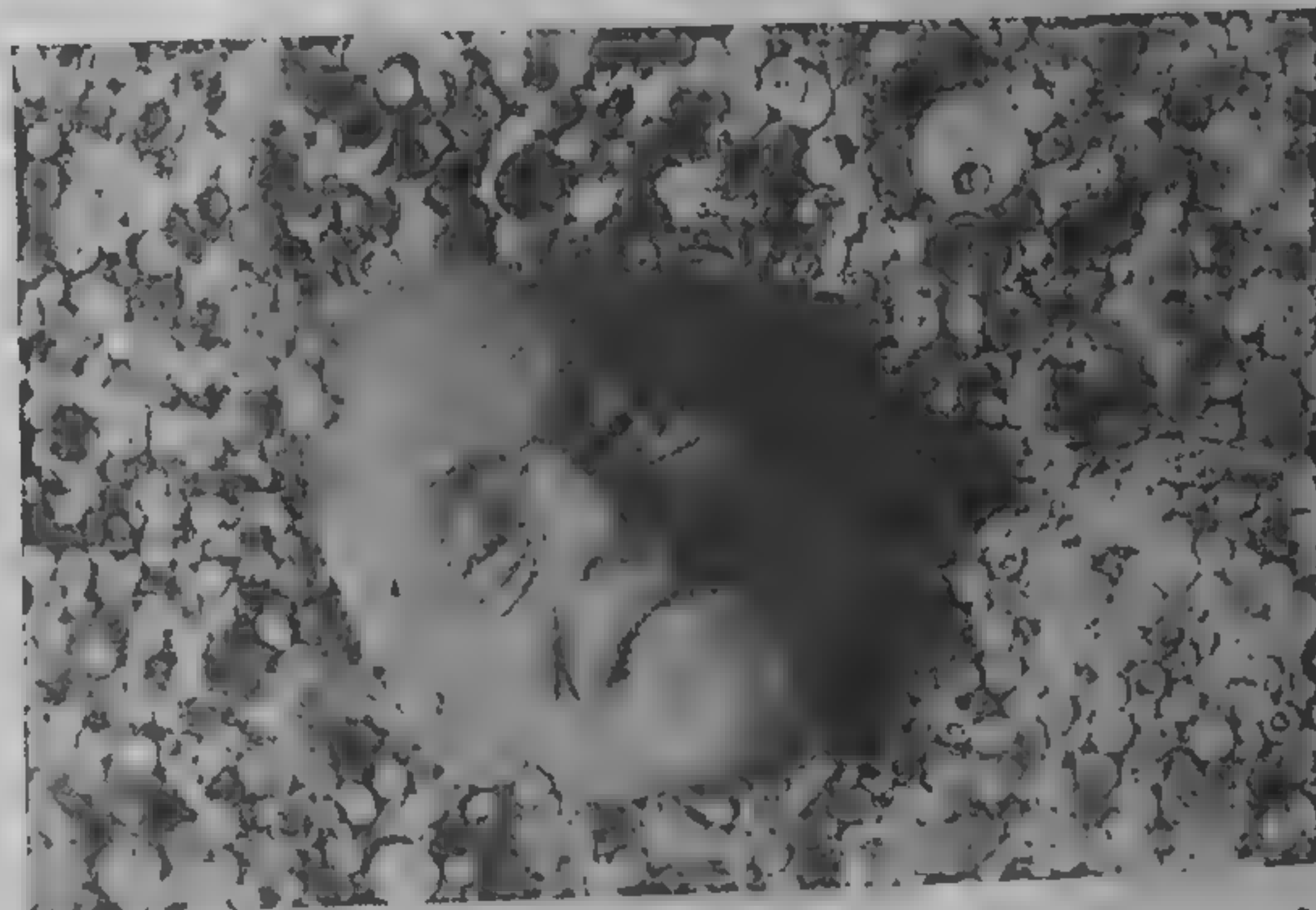

Толгойгоо үбдөөгүйшые наа...

Шэнэ жэлэй найндэрэй үедэ элдэб шог зугаа гаргажа, бээ бээ наадапан энеэлдэхэдэшые болохо бшуу. Тимэнээ ухаагаа гүйлгэжэ, хэдэн таабаринуудые таагаад түршэхыетнай таанадтаа дурадханабди.

1. Эршэгэнээд, тэршэгэнээд
Эндэш, тэндэш дэбхэншэнээд.
2. Сагаан ямаан
Саһан далатай.
3. Боролжоор төөриһэн
Борохон эшэгэн.
4. Хээрын хоёр: һүүл сагаан,
Үбсүү сагаан хоёр.
5. Мэргэн, шуран,
Мэхэтэй суутай,
Үүрээр унтадаг,
үргэнгүэй зайгуул.
6. Хүндэ бүри хүнхэтэй,
Нүхэн бүри нюусатай.
7. Мүлхэн хүйтэн бээтэй
Мүүхэй һүрөөтэй дүрсэтэй.
8. Мүнсэгэрхэн бээтэй
Мүнгэн хуягтай бавтар.
9. Никдэхэдэ дууша,
Һуухадаа һороошо.
10. Үбһэн бээтэ алабал,
Өөрыгөө шүһа харахаш.
11. Бээр баахан
Баатар хүсэтэ.
12. Хатаагдагүй хатуу
булад алхатай,
Оогдоогүй олон
үнгын дэгэлтэй.
13. Эндэ, тэндэ гүйдэлтэй
Эрэн мэрхэн бээтэй,
Энэ тэршэ холбоошо,
Элэгэ татан шашааша.
14. Нүни болоходо
һүхирөөшэ,
Үдэр болоходо унтааша.
15. Огторгойдо зогсоошо,
Онсо маягаар дуулагша.
16. Оодолгүй зүйдэл.
17. Ехэ үхэр эрэн хабһатай.
18. Данхар сагаан азарга
Далан долоон тохотой.
19. Зуун улаан ямаан соо
Зуудаг тэрэ тэхэ.
20. Зонхобын улаан ямаан
Үбэлдөө хүлдөөгүй аад,
Зундаа зууража үхэбэ.

ЗААТАГҮЙ БАЯЖАХАТ!

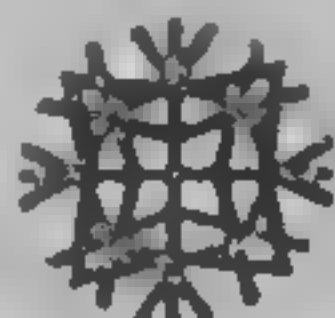

Түрүүшын амаршалганууд

Английн Генри Коул почтоор түрүүшын шэнэ жэлэй амаршалгануудые эльгээһэн байба. Тинхэдэ 1843 он гарахаа байба. Хани нүхэр Джон Герсли гэгшын амаршалгын открытка зуража үгэхыөнэ тэрэ гуйба. Мянгаад хэлэг открытка хэблэн гаргаба. Коул болон Герслийн хани нүхэд болон танилнуудтаа амаршалгануудые эльгээхэдэнь, тэдэнь мянганһаа үсөөн байшэба. Тингээд тэдэ үлэхэн открыткануудые худалдаа бэлэй.

Шэнэ жэлэй амаршалгын открыткануудые эльгээдэг заншал бүхэ дэлхэй дээрэ түргэнөөр найшаагдаа юм.

Харин таанад хани нүхэдөө амаршалаа гүй?

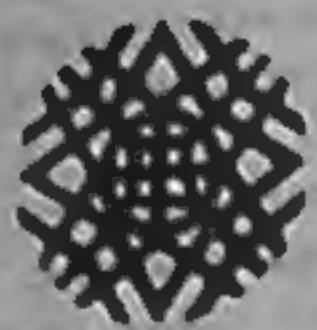
Жабар Үбгэн, хаанаһаасби?

Европын хойто зүгтэ ажыгуушад элдэб шог зугаа наанадаа һүбэлгэн ухаатай байжа, хоёр мянган жэлэй урда тээ Жабар Үбгэниһе наана бэлэй. Тэдэ заншалта хүннүүдтэ сулалдахыгүн, огнуурида һаалта хэхэгүйн, тарилга гутаахагүйн тула Жабар Үбгэниһе гуйха зуура, лепөөшхо, зүһэм мяха гэрэйнгээ богонһын саана хаядаг, хундагатай архиһаа адхэдаг байгаа.

Британска олтирогууд дээрэ Жабар Үбгэн шэнэ жэлэй найндэрнүүдтэй хамта мундэлөө юм. Тэрэниһе манай Жабар Үбгэндэл адляар Санта-Клаус гэжэ нэрлэдэг. Тэрэ баһан бэлэг сэлэгүүднөө асардаг.

Манай Россияда Жабар Үбгэнтэй хамта Саһан хүүхэн ябалсадаг гэжэ. Эртэ урда саһаа хойшо Саһан хүүхэн тухай онтохон хөөрөгдэдэг һэн. Зүгөөр А. Н. Островскийн ашаар тэрэ шэнэ жэлэй найндэрнүүдтэй героини болоо юм. А. Н. Островский шэнэ үеын хүнүүдтэ тэрэнэй түүхэ түрэй урин зүлгүгөөр, сэдэллэй худаһа дайрамөөр хөөрөжэ үгэһэн байдаг.

ЭЖЭЛ ЯМАР БАЙХАБ?

Хододоо аза талаантай,
урагшатай байхат!

Юундэ хасуури гээшэб?

Эртэ урдын хүнүүд хасуури модондоо гүгэдэдэг, тэрэндэ этигэн найдадаг, һахууһан мэтээр һанажа ябадаг байһан. Ингэжэ тэдэнэр хасууриг шэмэглэн гөөдөг, тэрэндэ бэлэг сэлгүүдые баридог байгаа. Харин голландинхид болон англичанууд немецүүдэй энэ заншалье һайшаажэ, мүн лэ хасуури модондо гүгэдэдэг болоһон байһа. Залуу һаһанай, ямар бэ нэгэ эди шэдигтэ асарг өхэ хүснэй хүлдэ гэжэ хасууриг ямаршье яһанай хүнүүд тоолодог байха юм.

Россида шэнэ жэлэй алко Петр хаанай захиралтаар шэмэглэгдэдэг болоһон гэшэ. Петр хаан 1700 оной январин 1-дэ бүхы гэрнүүдтэ хасуури модо төбижа, тэрэниг элдэб яһын нааданхайнуудаар шэмэглэхые захирһан гэжэ.

Олохон оронүүдтэ хасуури модон шэнэ жэл соогур шэмэглэгдэнэ. Ондоо модо шэмэглэдэг заншал ямар оронүүдтэ бинбэ Жэшээлбэл, Вьетнамда персик модоной мүшэрнүүд шэмэглэгдэдэг. Япондо һарһанай мүшэртэ бамбугай, сливын мүшэрнүүдые нэмэдэг. Энэһэй гүнээгэ удхотой заншал юм. Үндэр һаһа һаһаха, хододоо залуу, элүүр энхэ ябаха гэһэн удхотой.

Жаргалтай байхат!

Ёһо гуримууд, заншалнууд...

Болгаридэ Шэнэ жэлэй урда тээхэнэ бултадаа сурованица — икзилэй модохоннуудые худалдажа ябадаг. Январин 1-дэ хүүгэд һайндэрээр амаршалхала түрэлхидтөө болон хани нүүхэдтөө ерэхэдэ, эдэ модохоннуудаараа тэдэниг аалханаар дайраад ябадаг. Бага хүүгэдэй гэрнүүдтаа бараад яһанан икзилэй модохон Шэнэ жэлэй зол жаргалтай хүлдэ тэмдэг болодог.

Венгрийдэй Шэнэ жэлэй столнууд дээрэ галуунай, нугаһанай, таһагай мяхаар бэлдэгдэнэ эдэ хоол харахагүйт, арадай заншалай өһоор энэ үдэшэлэн шубуунай мяха эдижэ болохогүй, юундэб гэхэдэ, шубуунай мяхаэдибэл, зол жаргал ниндэжэ арилшаха юм ха.

Румынида Шэнэ жэлдэ пирог барихадаа, досоонь жэжэхэн эдэ мүнгэ, шаажан дүрсэхэнүүдые, бэһэлг, улаан перец хэдэг. Хэндэ юун дайралданаб! Гашуун перец гү, али жаргалтай эдэ мүнгэн гү!

Монголнуудта Жабар Үбгэн мал адуулагшын маягтайгаар орожа өрөдэг. Тэрэ гартаа ташуур барндаг, бүһэдөө алшуур, хэтэ, сахюур үлгэнхэй ябадаг. Холын бэлшээрнүүдтэ малаа адуулжа ябахадаа, нүүдэл малшан эдэ зүйлнүүдые саг үргэлжэ абажа ябадаг байһан юм.

Баг, шамайе танинаб!

Карнавальне баг гансал имэ карнавалнуудта, өхэ өхэ һайндэрнүүдтэ үмдэгдэхэ гэжэ зохиогдоһон бэшэ. Харин оронүүдэй уршагта ябадалнуудые хариулан фильмүүдые ямаршье һаһанай хүнүүд хараһан байха. Тэндэ ямар бэ нэгэ танигдахаар бэшэ баг үмдэгдэн дээрмэшэд гэмтэ ябадал гаргаха, муу муухай юмэ хэхэ...Нюураа танюулангүйгөөр аяг ашануудые гаргаха зорилготойгоор зарим һанаамгай хүнүүд элдэб яһын түхэлтэй багуудые зохиоһон байха юм...

Россида 1722 ондо Петр хаанай Швецитэй амгалан ажашууха тухай хэлсэ баталһанай ушараар гоё һайхан маскарад түхээрхэдэ, түрүүшын багууд тэндэ үмдэгдэнэ байна.

Хуби заяамнай ямар бэ?

Шэнэ жэлые угтахдаа, бидэ гэр бүлэдөө һайн һайханиг хүсэжэ, өрөхэ жэлдэ бүхы юумэмнай урагшатай байг лэ гэжэ хүсэдэгбди. Хуушан жэлэй һүүлшын үдэр болон Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэр ямар бэ нэгэ онсо шэнжнүүдтэй байдаг гэжэ зарим суута хүнүүд һанадаг байгаа.

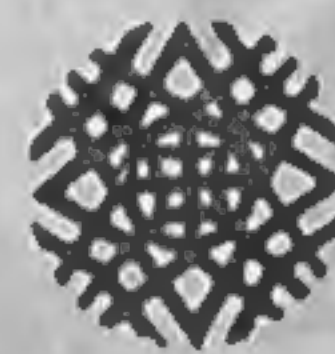
Жэшээлбэл, Гете нүүхэдэйнгөө шэнэ жэлые угтахэ гэжэ хүхилдэжэ, зугаа наада дэлгээжэ байха үедэ һэмээхэн ямар бэ нэгэ буланда ошожо, һүниин тэн болохые хүлээдэг заншалтай һэн. Шэнэ жэлые угтуулан ямар бэ нэгэ үрээл хэлэһэн түрүүшын айлшанда тэрэ этгэдэг, үгэнүүдтэнэ шүтэдэг һэн. Арбан хоёр һарын туршада бүхы юумэн имэл

байха гэжэ саашадаа тэрэ ходо шэбшэн ябадаг бэлэй.

Агууһэ Ибсен декабрийн 31-дэ юмэ бэшэхэ гэжэ гуурһа гартаа баридоггүй байгаа. Энэ үдэр 2—3 мүршье бэшэ һаа, саашадаа түхэрэн жэлэй туршада урагшагүйдэхэб гэжэ тэрэ һанадаг һэн.

Корузо Шэнэ жэлэй һайндэртэ хабарадаа айлшадые урихадаа, заатагүй сэнхир хүхэ нюдэтэй, шаргал сагаан үһэтэй хүнүүдые өрүүлхэ гэжэ оролдодог байгаа. Иимэ хүнүүдэй дунда Шэнэ жэлые угтахдаа урагшатай байдагби гэжэ тэрэ тоолодог һэн.

Һонирхолтой хуби заяатай суута хүнүүд ямар байһан бэ гэжэ хэлэхэ хүсэлтэй бэшэбди. Тэдэнэр өөһэдынгөө хуби заяанай өһотойл эзэд байһан ха юм даа.

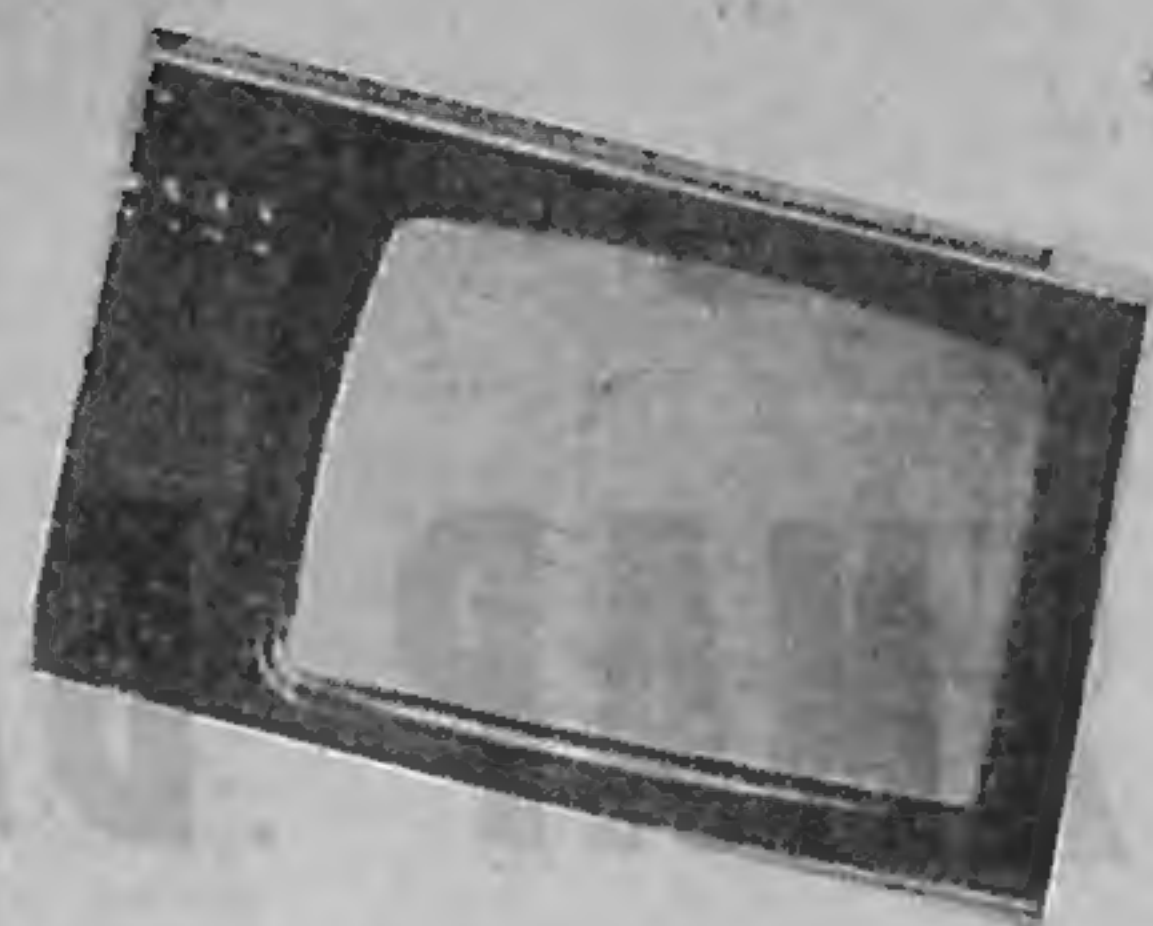

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ҺУНИ ҮНГЭРЖЭ, МОГОЙ ЖЭЛТЭЙ ХАХАСААД ИИГЭЖЭ ХЭЛЭХЭМНАЙ ҮЛЭБЭ:

«Амар мэндэ, морин жэл!»

ПРОФСОЮЗУУДАЙ

**Соведэй киновидеотүб мүнгэ түлөөд,
мүнгэ түлэнгүйгөөр соёлой эмхи
зургаанууд болон хүн зондо иимэ
туһаламжа дурадхана:**

Профсоюзуудай Соведэй киновидеотүб мүнгэ түлөөд, мүнгэ түлэнгүйгөөр соёлй эмхи зургаанууд болон хүн зондо иимэ туһаламжа дурадхана:

- захигшын кассетанууд дээрэ хүгжэмтэ-хүхюун зуугаа болон бусад программануудыг бэшлгэ, буулгажа бэшлгэ;
- видеокассетануудай прокат (мүнгэ түлэнхэй түлөө 50 процентээр үнэгүй болгогдохон нөлицензионно программанууд);
- профкомнуудай мэдүүлгэнүүдээр видеомагнитофонуудай прокат;

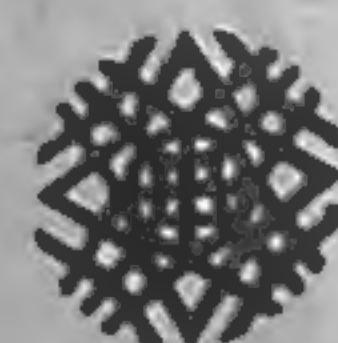
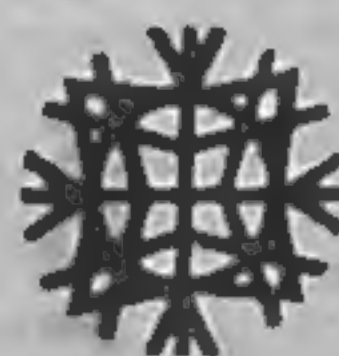
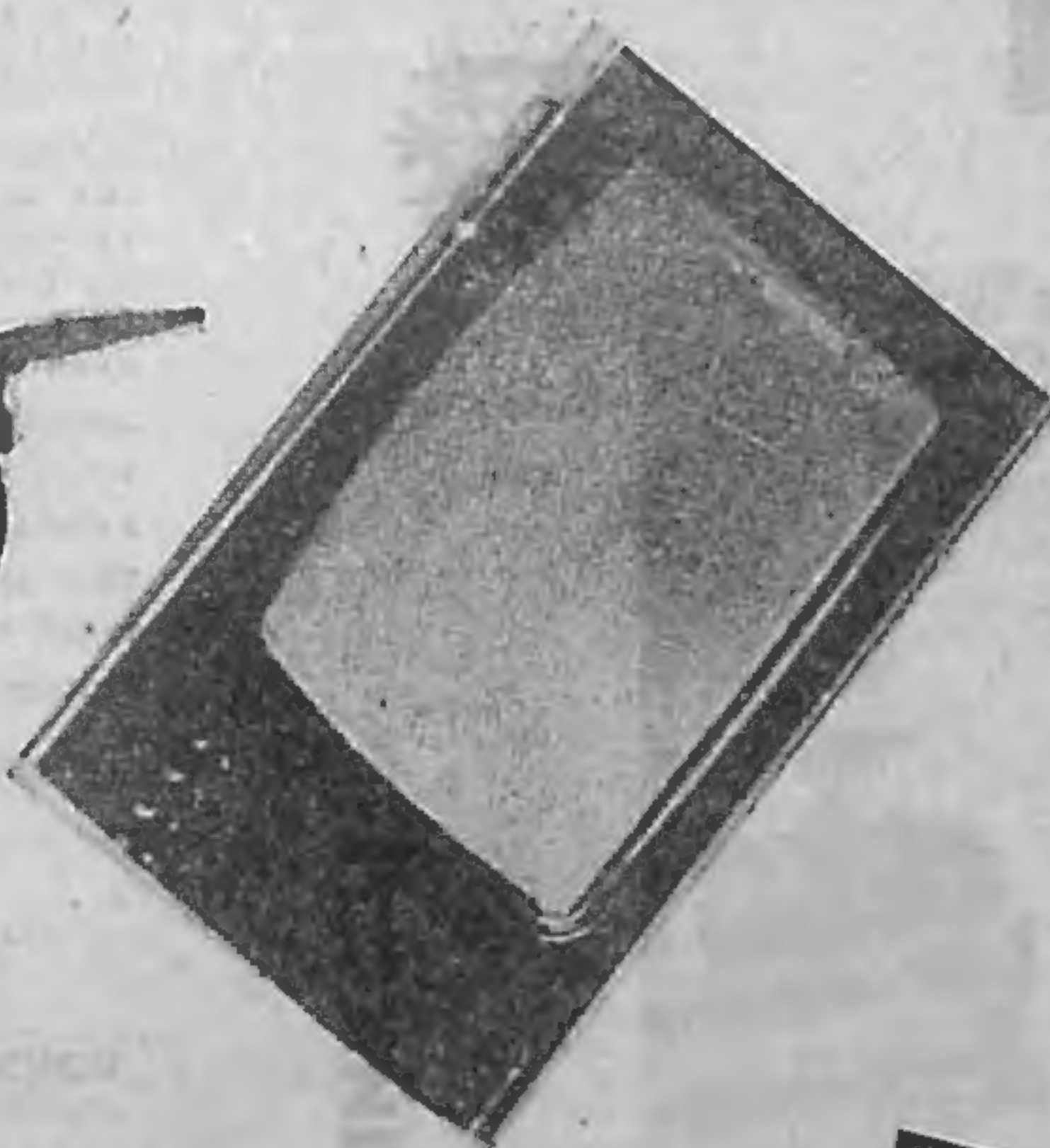
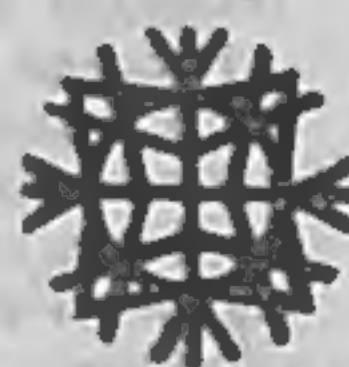
- нүүдэл автовидеоогоор нургуулинууд болон хүүгэдэй эмхи зургаануудыг хангалга;

- кабельна телевиденин сетин туһаламжаар видео-харуулга эмхидхэхи ба хабсаргахын, техничэскэ талаар хангахын, кино-түхээрлгэ хабсаргахын болон захибарилхын тула, ведомственикэ мэдэлхээ дуудыдангүйгөөр кинотүхээрлгэнүүдтэ уран найханай шэнэ фильмүүдэй прокатта мэдүүлгэнүүдыг абана.

Иимэ адресаар хандаха: Улаан-Үдэ хото, Коммунистическая үйсэ, 49, кабинет № 1, телефон 2-61-08.

В'Д ОФИЛЬМУУДТЭ
ШУХАЛА ХЭРЭГТЭЙ
ГАЙХАМШАГ КАДР
ИИМЭЭР МҮНДЭЛДЭГ
БАЙХА ЮМ.

[Пүрэгл. Эхнийн 52-д хамт нэмэгдэж]

Таран тагалсагын
Тага хэрбээд,
Хойгуураа үүрэгшэ
Хорого улаан жадаараа
Оножо даагаар залгалдуулна ха.

Тингээд тэн тэрээн
Тоб туулай наншалдана,
Үхэрэй зэргэ шулуу
Үргэлжэ ябаад шэдэлдэнэ,
Сарбуугайнгаа аһанай
Сайтар сохилдоно,
Булхан мазанайнгаа
Бултайтар удьхэлдэнэ,
Хулгана алажа,
Хубаажэ эднэ,
Жэрэн алажа,
Жэмнэжэ эднэ,
Тингэ байтараа
Нэгэ жэрхинэ
Нүүлэн хүндэд оруулаад,
Хондолой хондолой дээрээ
Хормойгоо шуугаад,
Үйхэй маахайдаа орон
Алхажа байтарынь
Жэбжэлтын морин түүрэнэ:
«Турьямайхан турьямай,
Турьямайхан турьямай!
Эзэн жэбэр гэжэ юмэмни,
Амиды гүш, али үхөө гүш!
Амиды юм хаа,
Үтэр түргэн ерыш!
Энэ Шаргадаар нохойн
Алтан амни хүнхэнэнийн —
Алар баруунай
Хойто хизаарта,
Туруута моринкой гэххээгүй,
Туранхай хирээгэй дэбээгүй,
Табин жэлэй газарта,
Арбан табан хүнэй
Алдалжа хүрөөгүй,
Арбан табан хонгоотой
Агар зандан модондо
Алда сагаан хэрмэн
Булталзан, булталзан байнал!
Дээшээ гурбан оронки
Шобто гүймэ дугуйтай,
Доошоо гурбан оронки
Шобто гүймэ шэжмтэй,
Хорин жэлэй газарта
Хорхойн хүдэлхье
Хараха нюдтэй
Табин жэлэй газарта
Тарханай хүдэлхье
Дуулаха шэжмтэй,
Тингэ хонор амтан байнал!
Миниш үхээ сэгни дүтэлбэ!
Унажа абаһан моринни
Үхэжэ ошобо гэжэ,
Нюна нөлбонгоо хубарлажа,
Нобшо боложо бү хэсэрай!
Үхэмсөөрин гэдэһием

Тархансагын тэбэрээд,
Нарин гэдэһием
Гурбан хүтэл алад
Хубажа эрээд,
Тэрэ хэрмэдэ
Номо номоо
Хуурайдан табарай!
Турьямайхан турьямай,
Турьямайхан турьямай!
Гэжэ түүрэнэ ха.
Тингэдэнь Жэбжэлтэ
Хоер хормойгоо
Хондолой дээрээ шуунхай,
Бүхтэр модондой оройгоор,
Сэхэ модондой гэххүүнээр
Харайжа, гүйжэ ошоно ха.
Ошоходон моринни
Үхэжэ байба.
Мориннигоо гэдэһием халалда,
Тархансагын тэбэрээд,
Нарин гэдэһием
Гурбан хүтэл алад хубажархөөд,
Алда сагаан хэрмэндэ
Номоо хуурайдан табина ха.
Түүнэй хуулаар
Шаргадаар моринни
Түүрэнэ эрэнэ ха:
— Эзэн жэбэр гэжэ юмэмни!
Амиды гүш даа,
Али үхөө гүш даа!
Амиды юм хаа
Үтэр түргэн ерыш!
Энэ Жэбжэлтэ хярые
Үтэр түргэн алаха юм аад,
Алтан амни хүндэнэ
Алар хойто хизаарта,
Туруута моринкой гэххээгүй,
Туранхай хирээгэй дэбээгүй,
Сахирмын сагаан хадан арада,
Наян сажан болохо
Гүрэй нүхэнэй амһарта,
Харын шэнэн бээтэй
Хара баахалдай
Амаа ангайн, ангайн хэбтэнэ!
Тэрэндэ номо номоо
Хуурайдан табиниш!
Турьямайхан турьямай,
Турьямайхан турьямай!
Гэжэ түүрэнэ ха.
Шаргадаар хаан тэрэ
Номо номоо хуурайдажа
Табина.
Гурбан хонгоотой гунитай,
Дүрбэн хонгоотой дунитэй,
Буруу хаража хүлээлжэ
Зүб хаража елолзожо
Байтарынь,
Жэбжэлтын номон

Түүрэнэ эрэнэ ха:
— Хууэмхэйхэн хууэмхэй,
Хууэмхэйхэн хууэмхэй!
Эзэн жэбэр гэжэ юмэмни,
Үхөө гүш даа, амиды гүш!
Амиды юм хаа
Үтэр түргэн ерыш!
Эндэһээ гараһаар
Татаагүй табин жэлэй газарта,
Туруута моринкой гэххээгүй,
Туранхай хирээгэй дэбээгүй,
Тингэ газарта
Арбан табан хүнэй
Алдалжа хүрөөгүй,
Агар зандан модондой
Орой уруунь
Үй бута сохин буугаад,
Алда сагаан хэрмие
Арай гэжэ үрэлхэн абаад,
Наашаа бусажа ябатарин
Гэргэншин гү, юушннб даа,
Морин улаан хэрсага боложо
эрээд,
Нодо жэбэрнем дууһаал:
Хууэмхэйхэн хууэмхэй,
Хууэмхэйхэн хууэмхэй! — гэжэ
Түүрэнэ эрэнэ ха.
Тингэдэнь Жэбжэлтэ

Хоер хормойгоо
Хондолой дээрээ шуужа,
Бүхтэр модондой оройгоор,
Сэхэ модондой боолоор
Харайжа, гүйжэ ошоно ха.
Харайжа ошоод, номоо
Урма дурагүй абажа,
Тоншожо үзэнэ ха.
Алда сагаан хэрмэнэй
Бултагашан байхые хараад,
Ехэ урмашан баясажа,
Хуурмагшынгаа хармаанда
Алтан мунгэн хуурай болгожо,
Шаргадаар хаанда
Мүнөөдэрайм олоо
Энэ гэжэ хэрүүлнэ ха.
Шаргадаар хаан:
— Зай, нилхэдэ, хүбүүн!
Дайгаа даража,
Даагаа һуулдэбэ гэшшэ!
Номо алахадаа,
Хаан хүнине алагшын янзаар
Алаарай, хүбүүн!
Моринемни дээрэм сохорой,
Номо номоо
Дээрэмни арангалаарай!
Би энэһээ урда тээ
Гушан табан хаанине алаа нэм,
Тэдэнэй гарай эрхини
Арһа үбшэжэ абадаг нэм.
Шы минин гарай эрхини
Арһа үбшэжэ абана абааш!
Тинхэдэ намтайгаа
Гушан зургаан хаанине
Дараһан болохош!
Минин гэртэ ошоходоо,
Ойлогд гэхээр ошоорой,
Баруунай тэнгэрини басган
Балбай Улаагшан
Гушан зургаандахи ехэ намгамни
Ехэ сухалтай, дэмшье наань,
Минингээ номо
Хүлээл даа! — гэбэ.
Тинхээр байтар
Шаргадаарай номон
Түүрэнэ эрэнэ ха:
— Шаргэмхэйхэн шаргэмхэй!
Шаргэмхэн шэлүүһэн
Ябадал болобол даа!
Шаргэмхэйхэн шаргэмхэй!
Эндэһээ гараһаар
Гурбан хүтэл алад
Шулуунай нүхөөр шобторжо,
Нодо жэбэрни дууһаад,
Арай гэжэ Сахирмын
Сагаан хадан арада
Хүрөөд абахадамин,
Хадын шэнэн бээтэй
Хара баахалдай
Хоер болошоһон хэбтэл!
Хэн хүнэй хоер болгоһы
Хэн мэдэхэб!
Тэрэгээр, энээгээр
Ошоорой, эрээрэй
Гэхээ аагаа хүмшэй!
Хүсэ булигдаһан шамане
Үтэ хорхой эдиг лэ!
Шадлаа булигдаһан шамане
Жэбэ, жонхо эдиг даа! — гэбэ.
Хара сагаанай забһараар
Хан хун гэжэ унаһа ха.
Жэбжэлтэ хуурмагшын
Хармаан уудалжа,
Алма мунгэн хуурайгаа
гаргажа,
Гурбан газар хуа мушахаба.
Тинхэдэнь Шаргадаар хаан
Амиды алдалжа,
Голгүй гүлдэжэ,
Урда хада огло харайжа,
Хойто хада хогно удьхэлжэ
унаба.
Үхэмсөөрн дэгэлхын абажа
үмдөөд,

Номо номоень үргэлжэ,
Шаргадаар хаанай
Гэр тээшэ ошоно ха.
Гэртэнь дүтэлжэ абахадамин,
Шаргадаар хаанай
Гушан табан намган
Угтан гаража эрээд:
— Баабайнай урданайһаан
урин,
Эртэнэйхэнэ энээдэтэй,
наадатай.
Дайгаа даража эрээбэ.
Гашуун сөй,
Гадартай мяха шаната, — гэжэ,
Гэзэгүүрээ гэххэлнэ,
Баруун тэнгэрини басган
Балбай Улаагшан гаража
эраад:
— Хайхан даа сааша,
Тонай баабай бээтэ хэл! — гэжэ,
Тэхмда үгүүлнэ
Табиланда залгуулнэ ха:
— Алтан жуу, мунгэн жуу,
Алтай дээрэ нахин жуу.
Эрьемни алаад,
Арһыень үбшэжэ үмдөөд,
Ерэнхэ хорондош

Шинин гэрэн болооб гэжэ
хууһагүйб!
Дээрэ байгша
Хурмаста эсэгэ тэнгэрини,
Наанаа һайхан дуулалшн!
Энэ Жэбжэлтэ нохойе
Алахаар болоһон табилда!
Алтай дээрэ нахин жуу,
Алтан жуу, мунгэн жуу! — гэжэ
Түүрэнэ эрэнэ ха.
Өөдөн шэдэжэрхинэ ха.
Тэрэ хайшань
Нэгэ үзүүрээрээ
Тэнгэри шударжа,
Нүгөө үзүүрээрээ
Газар шударжа,
Жэбжэлтэе таһа
хайшалжархихоор
Жинен-шууян эрэнэ ха.
— Алаха болболни
Алтан тээлинь
Хуа тудэ,
Үгэ болболни
Үй бала ошоорой! — гэжэ
Жэбжэлтэ шэбшэжэ харбана ха.
Алтан тээлинь хуа тудэ,
Хоер тээни хан-хун гэжэ
Алтан хайша унаһа ха.
Баруун тэнгэрини
Балбай Улаагшан
Амиды алдалжа,
Голгүй гүлдэжэ,
Алтан хэрэлсэ дээрээ унаба.
Гэртэ хүржэ ерэхэдэнь,
Гэргэрини гуламта дээрээ
Гал түлнхэй:
— Зай, баабай, дайгаа даража,
Даагаа һуулдэжэ эрээбэ гүш! — гэбэ.
Тинхэдэнь Жэбжэлтэ хэлэбэ:
— Мухарюу голтой
Модон тэргэдэ
Гушан улаан буха хургаха гүш,
Али онгон шаргаһан
Одхон шаргаһан хоерой
Һүүл дэлһэ томохо гүш! — гэбэ.
Һамган һанаа алдан
хариусаба:
— Эхэһэн түрэнээр,
Адуунай һүүл дэлһэ
Томохо үзөөгүйшье хаа,
Эхэнэр хун хадэ
Адуунай һүүл дэлһэ
Томохо гүбин даа.
Тинхэдэнь һамгаа
Таһа татуулаха гэжэ,
Одхон шаргаһан
Одхон шаргаһан хоерой
Һүүл дэлһэндэ шатагалжа,
Одхон шаргаһан
Одхон шаргаһан хоероо
Үлээһэн сууха,
Үбшэһэн хулгана
Болотор сохиходонь,
Тэрэ хоер шаргаһанинь
Таһа татажа үгэнгүй ха.
Тингэжэ байтараа
Одхон шаргаһанинь
Одхон шаргаһандаа
Түүрэнэ эрэнэ ха:
— Турьямайхан турьямай,
Турьямайхан турьямай!
Эзэн жэбэрнемни алаад,
Иижэ манине зобоһон
хорондонь
Энэ баруунай хойто хизаарта,
Эхэһэн түрэнээр,
Дайнай үнгэ үзөөгүй
Дүрөөнтэй Дүрөөнтэй гэжэ
хоер хаан

Шатар табигжа наадажа һууна.
Эхэһэн түрэнээр эрэ ганса
Жэбжэлтэ
Гурбан хонгоор болзор
хэлэжэ,
Халад гэрэн бэлэг үгөө гэжэ,
Тэрэ хоер наанда халжа
үгөөрэй.
Би аяар зүүн хойто хизаарта
Эхэһэн түрэнээр дайнай үнгэ
үзөөгүй.
Шэнгэлтэ Шэрээлтэ гэжэ
Хоер хаашуулда
Эхэһэн түрэнээр эрэ ганса
Жэбжэлтэ
Долоон хонгоор болзор
хэлэжэ,
Халад гэрэн бэлэг үгөө гэжэ,
Шэнгэдэжэ халхамин,
Турьямайхан турьямай,
Турьямайхан турьямай! — гэбэ,
Һамгынь таһа татажа ябашана ха.
Гурбан хонгоой болоор хүсэжэ,
Баруун хойто зүг бариха,
Жэбжэлтэ ошоно ха даа.

А. ШАДАЕВ
ЭРЭ ГАНСА ЖЭБЖЭЛТЭ
Замдаа хбажа абаһаар,
Мориннинь зогсоод хэлэнэ:
— Бишн гүйнэм гэжэ гүйхэб,
Урдах гүйлгэм гэжэ бу
һангаарай!
Хаба шадлаараа хабшаха
мэдээрэй.
Нэгэ гүйжэ тогтоходоо,
Нэгэ шэрэм амбаар
Ороһоной хажууда тогтохоб.
Нэгэ гүйжэ буухадаа,
Хабтагай хара шулуу
Хаха сохин буухоб.
Тэрэ шулуун дорхоо
Хоер алтан үндэһэн гараха,
Тэрэ хоер үндэһэн
Тэхэ сохөөд ерэхэдэний
Өөримнай хэрэг бүтэхэ, — гэбэ.
Тингэдэ ябажа ябатарын
Дүрөөнтэй Дүрөөнтэй гэжэ
Хоер хаанай сэрэг,
Үй түмэн үбшэһэн олон
Жагсаһанхай байхадань
Жэбжэлтэ гүйлгэжэрхинэ ха.
Нэгэ гүйлгэжэ гүйлгэжэ,
Шэрэм амбаар ороһоной
Хажууда тогтоходоо,
Тэрэ амбаарта гал аһашана.
Сөмшэ гүйлгэжэ гүйлгэжэ
Нэгэ тогтоходоо,
Хабтагай хара шулуу
Хаха сохин буухадань,
Хоер алтан үндэһэн гарана.
Тэрэ хоер үндэһэн
Тэхэ сохөөд,
Һөөргөө бусажа ерэхэдэнь,
Дүрөөнтэй Дүрөөнтэй гэжэ
Хоер хаан
Үй түмэн олон сэрэгүүдээрээ
Үхэжэ булта хэбтэнэ ха.
Тэрэ хоер хаанай
Төрхини таһа сөмшөжэ,
Мориндоо монсог хэжэ,
Нютага бусажа эрэнэ ха.
Долоон хонго болзорын
хүсэжэ,
Зүүн хойто зүг бариха
мордобо.
Замдаа абахадамин,
Даладаа далан табан шархатай,
Үбэртөө үй түмэн шархатай
хун:
— Шинин абаһани гэшшэб,
Зай, хаанаһа эрээбэ?
Би шини бага балшар байхада
Тэнгэрини муа мундүүшуулаар
Дайлалдаха гэжэ ошсод,
Тэдэндэ динлэдэ, дайлалдаад,
Эсэгын зөөри хубааха гэжэ
эрээбэ, — гэбэ.
— Гэртэ ошоод, амаржа
байгаарай,
Маргааша бусажа ерэхэб, — гэбэ.
Жэбжэлтэ зүүн хойшоо ябана ха.
Шэнгэлтэ Шэрээлтэ гэжэ
Хоер хаадуудтайгаа уулзаад,
Тэн тэрэнь, таб туулай
Наншалдажа байтараа,
Шэнгэлтэ гэжэ хаанинь
Гэнтэ Жэбжэлтэ
Зүүн дала мур дээрээ абажа,
Зүүн хойто зүг хаража
түүрэнэ ха:
Дээхэр, дээхэр, дээгүүн,
Дагуунихай, дагууни!
Татаагүй табин жэлэй газарта,
Туруута моринкой гэххээгүй,
Туранхай хирээгэй дэбээгүй
газарта,
Дайнай даямал,
Сэрэгэй сэмэл,

Гурбан жэлдэ элэһэн
Залын зандан модондой
Гушан жэлдэ элэһэн
Шара улаан гэххүүнэдэ
Һүүжингээ нүхөөр үлгэлдэ!
Һүүжингээ нүхэнэй үмхиржэ,
Һэтэржэ унатары
Амиды голтой байгаарай!
Ошоһон эрэнэй
Наада энээдэн боложо,
Хирээ шөөгөй
Хүнхэн боложо байгаарай!
Хада тудан, хамха сохин,
Шулуу тудан, тобто сохин
ошоорой!
Дээхэр, дээхэр, дээгүүн,
Дагуунихай, дагууни! — гэбэ,
Шэдэһын тэндэ
Жэбжэлтэ шурд гэжэ буугаад,
Өөримнэ баруун мур дээрээ
абажа,
Баруун хойто зүг хаража
түүрэнэ:
— Дээхэр, дээхэр, дээгүүн,
Дагуунихай, дагууни!
Алар баруунай хойто хизаарта,
Сахирмын сагаан хадан
арада,
Наян сажан гүрэй аманда
Хадын шэнэн бээтэй
Хара баахалдай амаа
Ангайн-ангайн хэбтэлэ,
Тэрэнэй ама уруу
Дэгэлтээ дэрсхэдэһээр,
Гуталтаа гозойходоһоор
ороорой!

Хүнэй хүсэтэн
Эрын эршэтэн байха бээ
Гэнэ һэн гэрэй,
Улам түрүүшын бэлэг
Энэ гэнэ һэн гэрэй,
Няза жажалжа, шобто хүтэ,
Гэнэ һэн гэрэй! — гэбэ,
Шэнгэлтэ шэдэжэрхинэ ха.
Шэрээлтэ гэжэ хаанинь
Шэхэн дээрэһэн шүүржэ,
Шэдэжэ мүн лэ хаяжариха
Дайсанаа дараад,
Даагаа һуулдэжэ,
Жэбжэлтэ нютага бусажа
эрээд,
Абгатайгаа сугтаа,
Айл аймагтаа хамта
Тэрэ багай дайда дэлхэйдэ
Эзэн боложо һууһан ха.
**Гал туруута
габшагай бээтэ**
Хүхэ тэнгэрини сэлмэгтэ,
Хурса нэрнай халуунда,
Хойто хадын хоймог соо
Хоол хүсэһэн арсалан хэбтэбэ ха.
Үе наһаараа хоер хүлтэндэ
Хоро хэжэ абаһан,
Эдир наһанһаан
Эбэртэ амитание тамалжа
абаһан,
Энэ арсалан
Эсэхэ тулхадань
Эндэ тэндэ хэбтэдэг болоо һэн.
Үтэлхэ үмхирхэдэ
Уула хала хэрэглэхэ болоо һэн.
Тингэжэ тэндэ
Нэгэ тохойдо хэбтэхэдэнь,
Һүргэг шэнги
Һүмэг ута бээтэй,
Шуһа дуһама
Шун улаан дүрсэтэй морин
Үбэрэй үйхэн ногоо
Үзүүрһэн тамшаажа,
Талын шара ногоо
Зэхәһән тамшаажа ябабо.
Мүнөөхи арсалан хараһаар,
Морлан, морлан дүтэлжэ,
Монсойлгон бээ нягталба.
«Энэхэн баармые эдижэ,
Үүл хоол залгахам», —
Тон өхээр баярлажа,
Өөдөө доошоо
Үндэг намтар гэжэ хэбтэхэдэнь,
Мүнөөхи морин
Ажаглаһан шэнги болобо.
«Аймшагтай аюултай,
Арьятан мяхашан гү!
Али амни бээһини
Хан нүхэр гү!» — гэжэ,
Өөдөө улын
Шэртэн харахадань,
Арсалан абаа тогтоожо ядан,
Аалихан ууһилан хэбтэбэ ха.
Тэрэ морин
Тэхэрин гэдэргэ харайн
гэхэдэ,
Тэндэ хэбтэнэ
Хабтагай шулуун дээрэ
Ханхнамаар түмэр тахаараа
Халта гэххэн гэхэдэ,
Халдаха ерэнэ арьятан
түш-а
Хүхэ дүлөөр үлээлгэбэ,
Ушаргүй уймар арьятан түш-а
Улаан дүлэ сөсөрүүлба ха.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ҮРЭЭЛНҮҮД

Аба түрэл ороноймнай
Али бүхы хизаарта
ажалнай арьбажаг.
Хүн бүхэн хүдэлмэридөө
Хүндэтэ габыа харуулан
илалтануудыг асарэг.
Табан хушүүн малнууднай
Талыг дүүрэн бүрхөөг,
Торгон утаһан ноһотой,
Тарган сагаан хониднай
Үдэр бүри эхирлэг,
Үнэр олоор бэлшэг.
Эршэтэ булаг ажалаараа,
Эрдэм бэлиг хабаарга
Хүдөө город хоернай
Хамта ябахань болтогой!
Бүхы орондоо магтуулха
Бэрхэ хүбүүд, басагад
Айл бүхэндэ тодорог,
Алишье нютатга олошорог.
Түмэн залуу айлнууд
Түрэ хуримеар няраг лэ,
Уран хонгоо багашуул
Урган дэгдэжэ ябог лэ.
Зоболон үбшэн сарагдан,
Зол жаргал мүнхэ болог,
Хаанашье дуунууд ханхинан,
Хаба зориггоо нэгдэхэн,
Эрхэ сүлөөгэй өршаанда
Эб найрамдал батвар мандаг!

ХУРИМ ТҮРЫН ҮРЭЭЛНҮҮД

Гар бүлэ боложо,
Гуламтатай болобот,
Шэнэ айл боложо,
Заһалтай болобот.
Түлхэ байһан галһаа
Галта сусалаа абажа,
Галаа залираангүй һуугты!
Үри хүүгэдэ үргэжэ
Үг удамаа үргэлжлүүлэгты,
Алтан түрээс найрлажа,
Аша гушаа эрхэлүүлээрэгты.
Зон нүхэдэйнгөө дунда
Хүлэсэтэй даруу ябаарайт,
Алта мүнгөөр бэшэ
Ажал хүдэлмэрээрэ суурхаарайт,
Үглөө бүри утаа бурьюулха,
Үдэр бүри зонниа хүндэлхэ,
Айл болобо гэшэт.
Элүүр энхэ һуудалтай,
Элбэг дүүрэн байдалтай,
Үргэн тэнюун нютаттай
Айл боложо һуугты,
Үрхөөртнай наран орожо,
Үүдээртнай айлшан орожо байг,
Бэтнай бэхи болог,
Бэлэгтнай мүнхэ болог,
Үри хүүгэдтнай хүн болог,
Үрээтнай морин болог!
Үдэрһөө үдэртэ сэгсэглэжэ,
Үдэрһөө үдэртэ сасаглажа,
ябагты.
Ута наһа наһалжа,
Удаан жаргал эдлэжэ,
Үнэр баян һуугты даа!

С. БАБУЕВАЙ
сүглүүлбариһаа.

ВЛКСМ-эй Буряадай обком,
ВЛКСМ-эй Улаан-Удын гор-
ком, «Буряадай залуушуул»
газетын редакци ВЛКСМ-эй об-
комой спортивна болон нийтэ-
оборонно хүдэлмэрийн таһа-
гыг даагша В. Жигмитцыре-
новтэ

Раджана
басаганайн наһа бараһантай
дашарамдуулан, гүнээги шана-
лалаа мэдүүлнэ.

МОСКВА. Булган, норко, үнэгэн дэгэл-
нууд, «КамаЗ» болон «Самара» автомо-
бильнууд, уран гартанай элдэб янзын бү-
тээлнүүд, мүнөө үеын уран зураашадай
найхан зурагууд... Эдэ бүгэдэн «Мисс-фо-
то СССР-89» гэхэн бүхэсоюзна конкурсын
илгашадта барюулагдаха. Иймэ конкурс
«Космос» гостиницада декабрин 7-до
үнгэрөө.

Конкурсдо иланга гараһан 12 басагад
эдэ бүхы шагналнуудыа «АнтиСПИД» гз-
һэн фонддо дамжуулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Мисс-фото СССР-89»
гэхэн конкурсдо иланга басагад аукцион-
до дамжуулха гэжэ шийдэһэн арһан дэгэл-
нуудэ харуулна.

ТАСС-ай фотохроника.

О, ДАНГИНА!

ҮРЭЭЛ ЗАХИА ҮГЭНҮҮД

Ажалда эмхидхэл хэрэгтэй.
Хүдэлмэридэ хүсэн хэрэгтэй.
Эдир багашуулнай
Эрдэмэй харгы руу субаг лэ,
Эдир хурагшаднай
Эрхим хүнүүд болог лэ!
Үндэр Алхана ууламнай
Үүлэ мана татажа байг,

Агымнай үргэн тала
Аялга дуугаар эдэлжэ байг!
Аба, эжын хургаал—наһамай,
Арад зоной хургаал—галабай.
Зориндоо хүрэхэбди,
Золтоһондоо хөөрэлдэхэбди.
Хоер нюурта хаймһардаг,
Хомхой сэдхэлтэ, ходолдог.
Ядаһы туһалжа баярлуулха,

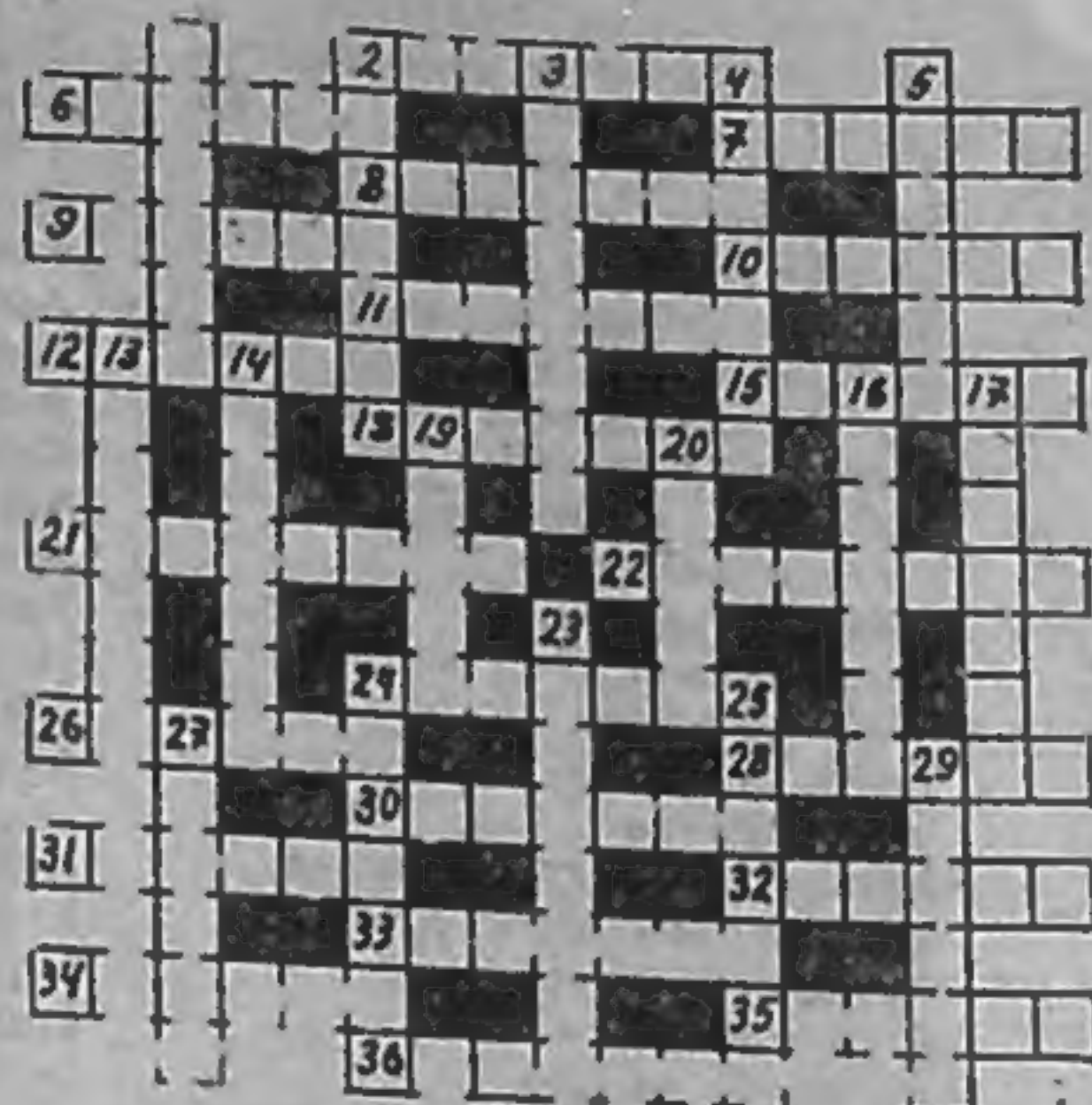
Яндөрһые эзмэлжэ мэдэрүүлхэ,
Уһа хаража, унагаа татажа,
Шэбэ хаража, хонолгоо зэһажа.
Эдэлсэ хаража, малаз

бэлшэхэ.
Эд шэлэжэ, мүнгөө гаргашалха,
Нара угтажа, ажалдаа гаража.
Нара үдэшэжэ, амерхалжэ
орохо.

КРОССВОРД

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 2. Публичное испол-
нение музыкальных и вокальных номеров.
6. Инструмент для нанесения наружной
резьбы. 7. Дорога вдоль линии фронта.
8. Название города Донецка до 1961 года.
9. Искусственная приманка для рыб. 10.
Оперетта И. Кальмана. 11. Принадлеж-
ность снаряжения альпиниста. 12. Неболь-
шой залив у берега. 15. Популярная ак-
триса советского кино. 18. Женское платье
без рукавов. 21. Советский космонавт. 22.
Забор, изгородь. 24. Название некоторых
учреждений, предприятий специального
назначения. 26. Портовый город в Хаба-
ровском крае. 28. Старое название на-
стенных часов. 30. Герой гражданской вой-
ны, соратник Н. А. Щорса. 31. Эпизод в
музыкальном произведении. 32. Молодой
гуслир в опере Римского-Корсакова «Сад-
ко». 33. Человек очень маленького роста
в романе Свифта. 34. Балет Ф. Яруллина.
35. Продольные нити ткани. 36. Советский
поэт, автор стихов «Боритесь за мир».

ПО ВЕРТИКАЛИ: 1. Автор романа «Мо-
лодая гвардия». 2. Испанский виолонче-
лист, дирижер, создавший ораторию
«Гимн миру». 3. Тонкая прозрачная гиб-
кая пленка. 4. Духовой музыкальный ин-
струмент. 5. Действующее лицо балета
Прохорова «Каменный цветок». 13.
Римский полководец и государствен-
ный деятель. 14. Русский юмористический
журнал. 16. Специалист сельского хозяй-
ства. 17. Советский скрипичный мастер.
19. Лицо, действующее по поручению ко-
го-либо. 20. Птица отряда журавлей, рас-
пространена в Южной Америке. 23. Ор-
ганизатор первой женской тракторной

бригады, дважды Герой Социалистическо-
го Труда. 24. Советский писатель, автор ро-
мана «Соловей». 25. Советский актер, мас-
тер художественного чтения. 27. Персонаж
романа Ж. Верди «Пятнадцатилетний ка-
питан». 29. Советский художник, автор
альбома «Русские женщины».

ДЕКАБРИН 23-ДА ТОЛИЛОГДОНОН КРОССВОРДЫН ХАРИУНУУД

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 1. Монюшка. 5. Ин-
теркосмос. 8. Планиметр. 11. Кимвал. 12.
Рубенс. 14. Хопер. 16. Литературоведение.
17. Нитка. 18. Глезос. 20. Диксон. 21. Вие-
дрение. 24. Лесничество. 25. Амарант.

ПО ВЕРТИКАЛИ: 1. Металл. 2. Нерон.
3. «Шторм». 4. Осмотр. 6. Заместитель.
7. Уверенность. 8. Панкратов. 9. импера-
тор. 10. Рукоделие. 11. Киплинг. 13. Со-
верен. 14. Хитон. 15. Реада. 19. Сноска.
20. Диктат. 22. Джига. 23. Елена.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:

670000, г. Улан-Удэ, ул. Калан-
даршвили, 23. Телефоны: ам.
редактора — 2-34-06, секретари-
та — 2-34-41, отделов: идеоло-
гический — 2-43-23, социально-
экономических проблем —
2-43-23, писем и образования.

переводов — 2-40-57, корректор-
ская — 2-35-74.

ДОЛООН ХОНОГТО ТЭГЭ
УДАА СУББОТЫН ҮДЭРНҮҮД
ТЭ ГАРАДАГ

Газета отпечатана в респуб-
ликанской типографии Госу-
дарственного комитета Бурят-
ской АССР по делам изда-
тельства полиграфии и книж-
ной торговли, г. Улан-Удэ, ул.
Ленина, 35. Н-00801.

Редактор
Александр ДРУЖИНИН.